

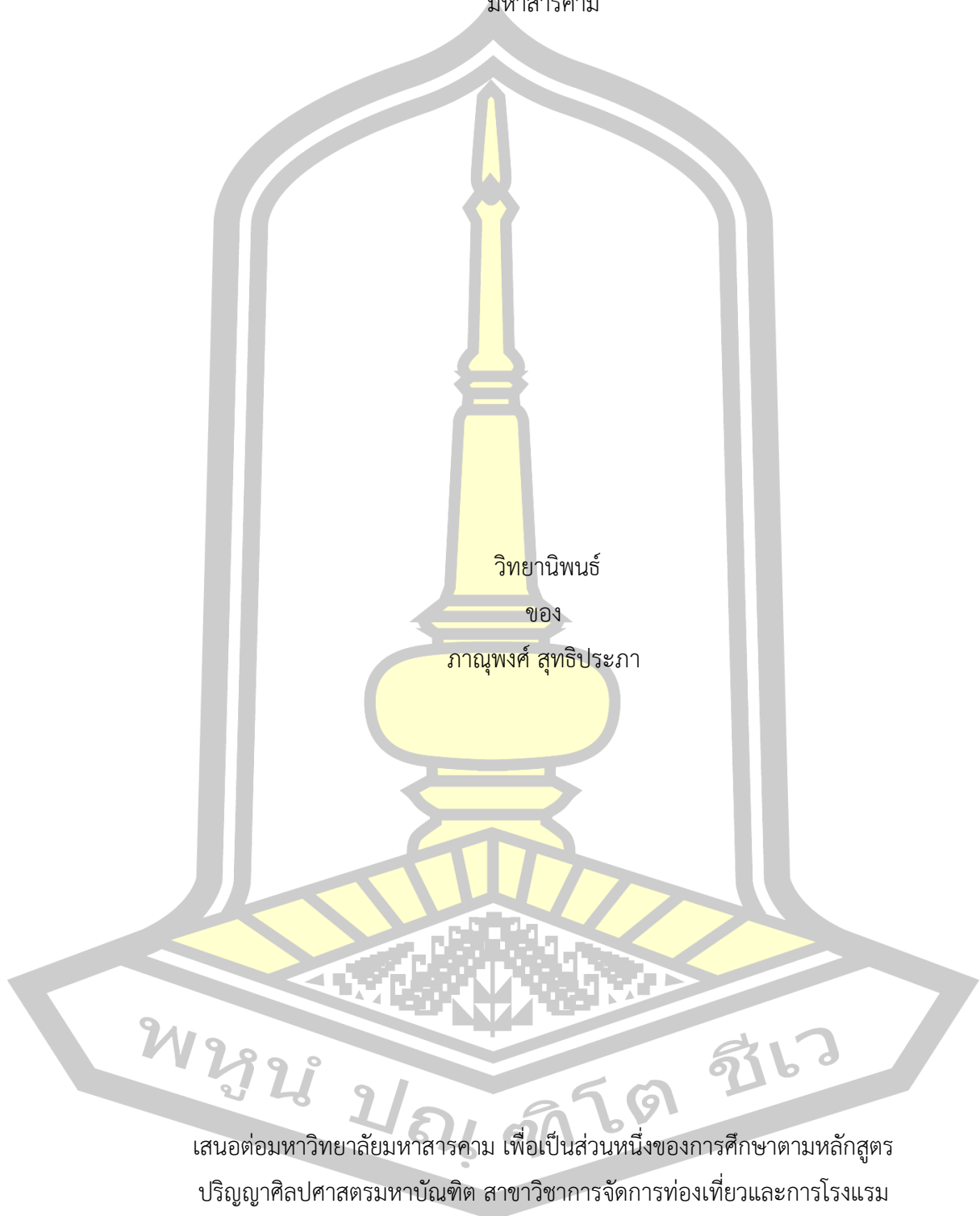
แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัด
มหาสารคาม

วิทยานิพนธ์
ของ
ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มิถุนายน 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัด
มหาสารคาม

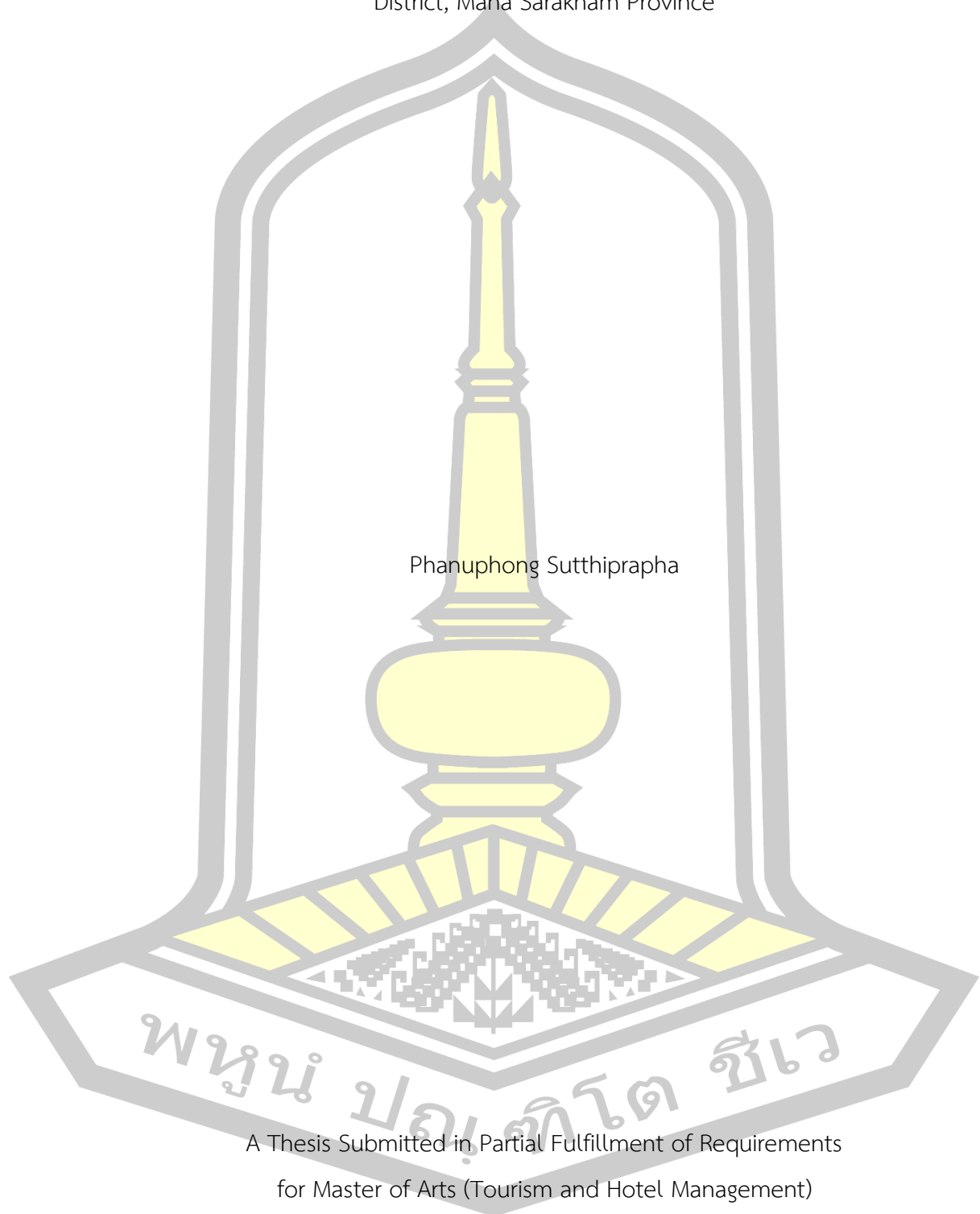

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม

มิถุนายน 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Guidelines for the Development of Cultural Tourism Routes of Ancient Silk Na Dun
District, Maha Sarakham Province

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Arts (Tourism and Hotel Management)

June 2023

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. ลินจง โพชารี่)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผศ. ดร. นันทนา ลาภวิเศษชัย)

กรรมการ

(อ. ดร. โอษฐ์ญา บัวธรรม)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผศ. ดร. สุวภัทร ศรีทองแสง)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(ศ. ดร. ปฐม หงษ์สุวรรณ)

(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีคณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม		
ผู้วิจัย	ภาณุพงศ์ สุทธิประภา		
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทนา ลาภวิเศษชัย		
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	การจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม กับนักท่องเที่ยวชาวไทย และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป และวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคทางสถิติคือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

นักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 126 คน เป็นเพศหญิง อายุ 41–50 ปี จำนวน 74 คน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001–15,000 บาท และอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

นักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้าน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก

นักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีระดับความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้าน ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย สามารถนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ได้ดังนี้ 1) เส้นทางท่องเที่ยวสำหรับโปรแกรมแบบวันเดียว (เข้าไป-เย็นกลับ) นักท่องเที่ยวเดินทางมายังหมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสี่ธรรมชาติ กิจกรรมวัฒนธรรมการกินอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารท้องถิ่น กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ผู้หญิงใส่ซิ่นไหม ผู้ชายใส่สะโพรง ผูกผ้าขาวม้า ถ่ายภาพและบันทึกความทรงจำ 2) เส้นทางท่องเที่ยวสำหรับโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน (พักค้างคืน 1 คืน) หมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ กิจกรรมวัฒนธรรมการกินอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารท้องถิ่น กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสี่ธรรมชาติ กิจกรรมปักแรมโฮมสเตย์ กิจกรรมนมัสการพระธาตุนาดูน

คำสำคัญ : เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ผ้าไหมโบราณ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

TITLE	Guidelines for the Development of Cultural Tourism Routes of Ancient Silk Na Dun District, Maha Sarakham Province		
AUTHOR	Phanuphong Sutthiprapha		
ADVISORS	Assistant Professor Nantana Lapvisadchai , Ph.D.		
DEGREE	Master of Arts	MAJOR	Tourism and Hotel Management
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2023

ABSTRACT

This study attempted to define the guideline for the development of the cultural tourism route for ancient Thai silk in Na Dun District, Maha Sarakham Province in which the research method was mixed between a quantitative research, where the data was collected from Thai tourists using the questionnaire, and a qualitative research where the data was derived from the key informants via a semi-structured interview. The data was analyzed to define several statistical values including mean score and standard deviation. The study outcome was found as follows.

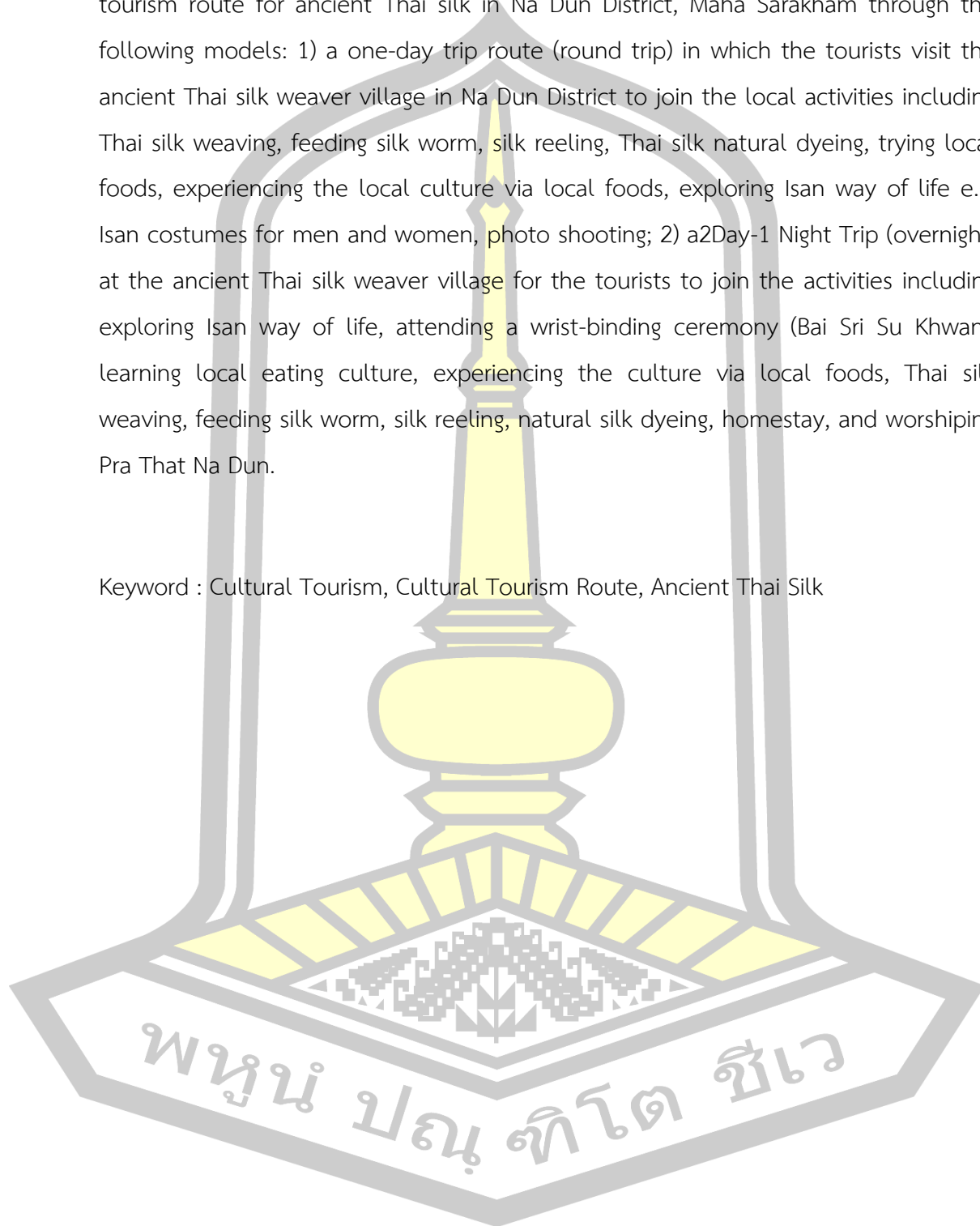
A group of 126 Thai tourists in Na Dun District consisted of 74 females between 41–50 years old and they all are married. They have a bachelor's degree and work for the governmental organizations and state enterprises where they regularly earn 10,001–15,000 Baht a month.

Thai tourist in Na Dun District demonstrated their positive attitude toward the tourism elements at a high level and they highly prefer the Amenities.

Thai tourist in Na Dun District demonstrated their positive attitude toward the cultural attractions' quality standard at a high level and regarding the tourism potential, they highly prefer the tourist attraction and the tourism management.

In conclusion, this study suggested that we can present the cultural tourism route for ancient Thai silk in Na Dun District, Maha Sarakham through the following models: 1) a one-day trip route (round trip) in which the tourists visit the ancient Thai silk weaver village in Na Dun District to join the local activities including Thai silk weaving, feeding silk worm, silk reeling, Thai silk natural dyeing, trying local foods, experiencing the local culture via local foods, exploring Isan way of life e.g. Isan costumes for men and women, photo shooting; 2) a 2Day-1 Night Trip (overnight) at the ancient Thai silk weaver village for the tourists to join the activities including exploring Isan way of life, attending a wrist-binding ceremony (Bai Sri Su Khwan), learning local eating culture, experiencing the culture via local foods, Thai silk weaving, feeding silk worm, silk reeling, natural silk dyeing, homestay, and worshipping Pra That Na Dun.

Keyword : Cultural Tourism, Cultural Tourism Route, Ancient Thai Silk

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา ลาภวิเศษชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ เสนอแนะ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องตลอดมา ตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จสิ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทร ศรีจงแสง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินจง โพชารี และอาจารย์ ดร.โอชัญญา บัชรธรรม คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ เสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร ทิพย์ศรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธิดา นุริตมนต์ ที่ได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย ในครั้งนี้ ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนเจ้าของผลงาน ตำรา งานวิจัย และเอกสารทางวิชาการทุกฉบับ ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาค้นคว้า ก่อให้เกิดแนวคิดอันมีคุณค่าต่องานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์และสละเวลา ในการให้ข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย

ขอขอบพระคุณ บิดามารดาที่ให้การเลี้ยงดูส่งเสริมให้มีการศึกษาที่ดี เอาใจใส่และอบรมสอนสั่ง มาโดยตลอด รวมทั้งทุกคนในครอบครัว ที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือ ผู้วิจัยด้วยความรักและเอาใจใส่ เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ บุคลากรคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรมและเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่าน ที่ช่วยเหลือสร้างแรงผลักดันและให้คำแนะนำในการจัดทำงานวิจัยให้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บุพการี ตลอดจนบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณที่ให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชา ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำความรู้ที่ได้รับไปส่งเสริมและพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และ ประเทศชาติในอนาคตต่อไป

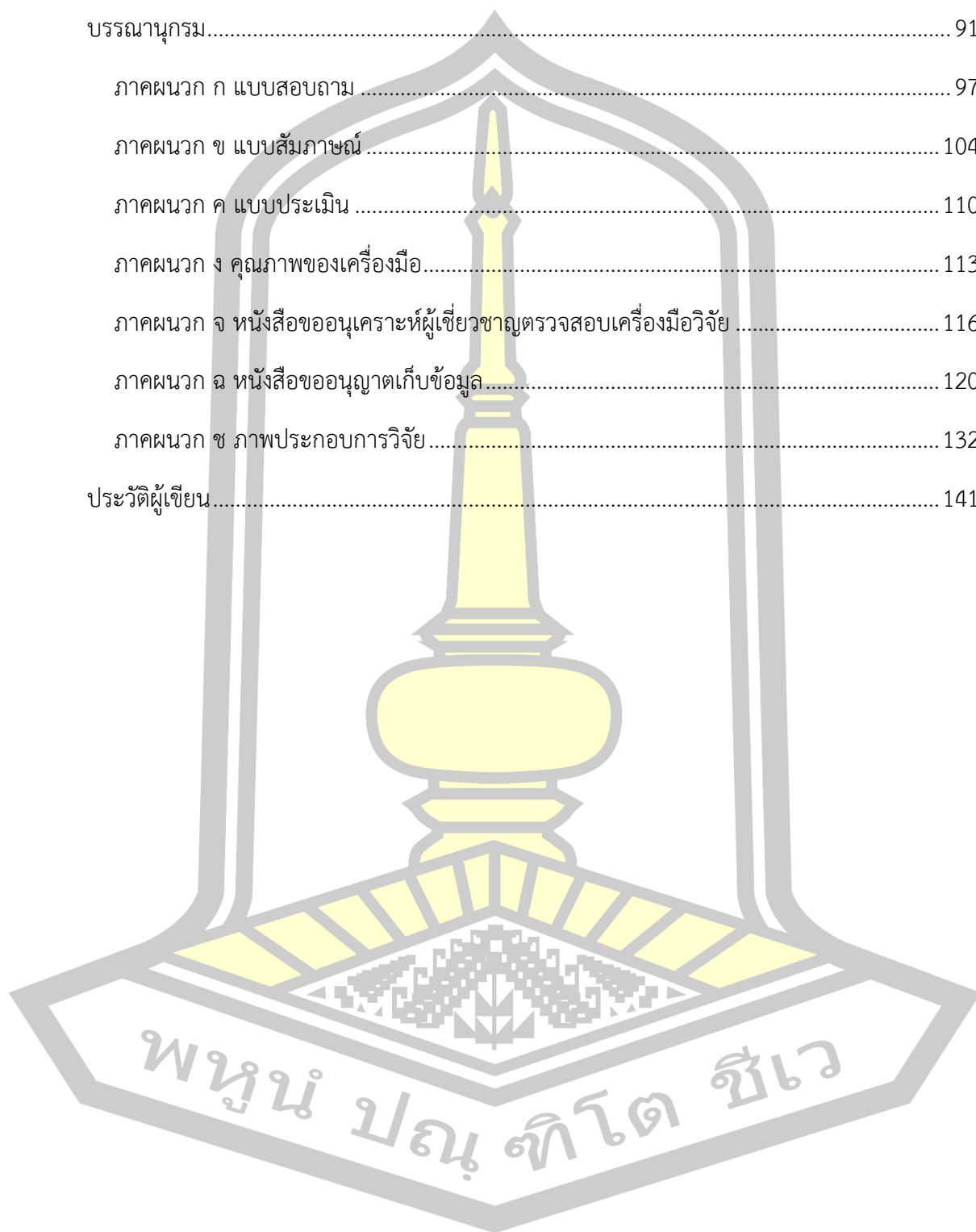
ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความรู้ในการผ้าทอในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	8
1. ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม.....	10
2. ประเภท รูปแบบ และสวดลายของผ้าไหมโบราณ.....	11
3. ความเป็นมา เทคนิค และวิธีการทอผ้าไหมโบราณ.....	25
4. วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าไหมโบราณ.....	28
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้.....	36
1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	36

2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	40
3. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม	40
4. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	42
5. แนวคิดเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
1. งานวิจัยในประเทศ	47
2. งานวิจัยต่างประเทศ	53
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	55
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	61
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	62
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
สัญลักษณ์ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม	64
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์	73
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	84
ความมุ่งหมายของการวิจัย	84
สรุปผล	84
อภิปรายผล	87

ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	91
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	97
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์.....	104
ภาคผนวก ค แบบประเมิน.....	110
ภาคผนวก ง คุณภาพของเครื่องมือ.....	113
ภาคผนวก จ หนังสือขออนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	116
ภาคผนวก ฉ หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล.....	120
ภาคผนวก ช ภาพประกอบการวิจัย.....	132
ประวัติผู้เขียน.....	141

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	64
ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามโดยรวมและรายด้าน.....	66
ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสถานที่ท่องเที่ยว.....	67
ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการเข้าถึง	67
ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านที่พัก.....	68
ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก.....	69
ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	69
ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามโดยรวมและรายด้าน.....	70
ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	71
ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	72
ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	72
ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	114

สารบัญภาพประกอบ

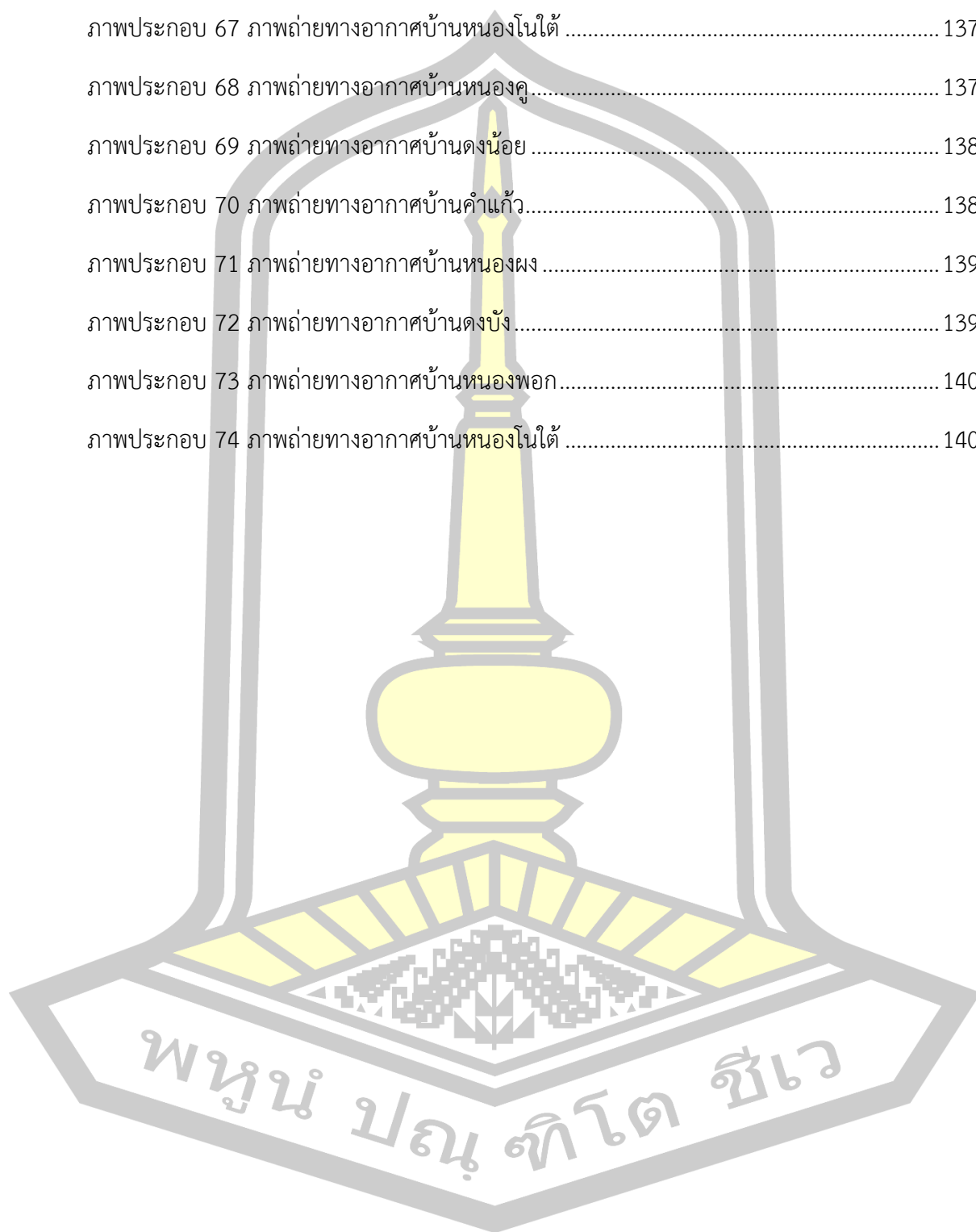
	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ภาพประกอบ 2 ลายดอกแก้วหรือลายหน้าเสือ.....	12
ภาพประกอบ 3 ลายแมงสีเสียด.....	12
ภาพประกอบ 4 ลายชอกองข้าว.....	13
ภาพประกอบ 5 ลายแมงมุม.....	13
ภาพประกอบ 6 ลายกอตะไคร้.....	14
ภาพประกอบ 7 ลายกอไผ่.....	14
ภาพประกอบ 8 ลายขาเป็ย.....	14
ภาพประกอบ 9 ลายงูเหลือม.....	15
ภาพประกอบ 10 ลายสีปล่อง.....	15
ภาพประกอบ 11 ลายขอพับ.....	15
ภาพประกอบ 12 ลายจอมธาตุ.....	16
ภาพประกอบ 13 ลายแทงตาหนู.....	16
ภาพประกอบ 14 ลายชองพลู.....	16
ภาพประกอบ 15 ลายกาบิน.....	17
ภาพประกอบ 16 ลายหมี่วง.....	17
ภาพประกอบ 17 ลายกระแตนั่ง.....	17
ภาพประกอบ 18 ลายหมี่ไขโหล.....	18
ภาพประกอบ 19 ลายข้าวหลามตัด.....	18
ภาพประกอบ 20 ลายกีบักบก.....	18
ภาพประกอบ 21 ลายโบก.....	19

ภาพประกอบ 22 ลายต้นสน	19
ภาพประกอบ 23 ลายขอข่าล่าย	19
ภาพประกอบ 24 ลายตาเพ็ญ	20
ภาพประกอบ 25 ลายพื้นเลื่อย	20
ภาพประกอบ 26 ลายปักแปบน้อย	20
ภาพประกอบ 27 ลายปักแปบใหญ่	21
ภาพประกอบ 28 ลายนาค	21
ภาพประกอบ 29 ลายนกน้อย	21
ภาพประกอบ 30 ลายเอี้ยเอี้ยวควาย	22
ภาพประกอบ 31 ลายขอแคม้่า	22
ภาพประกอบ 32 ลายหมี่ขอหลง	22
ภาพประกอบ 33 ลายตีนโยง	23
ภาพประกอบ 34 ลายตีนตัน	23
ภาพประกอบ 35 ลายแห้วหมาตาย	23
ภาพประกอบ 36 ลายเอี้ยตรง	24
ภาพประกอบ 37 ลายแสงตะวัน	24
ภาพประกอบ 38 ลายม้า	24
ภาพประกอบ 39 ลายนาคเกี่ยว	25
ภาพประกอบ 40 หลา	29
ภาพประกอบ 41 กง	29
ภาพประกอบ 42 อัก	30
ภาพประกอบ 43 กี่หรือหูก	30
ภาพประกอบ 44 ฟีม	31
ภาพประกอบ 45 แปรงหัวหูกหรือแปรงหัวไครือเส้นด้ายยืน	31

ภาพประกอบ 46 กระสวย	32
ภาพประกอบ 47 เฝื่อ.....	33
ภาพประกอบ 48 หลักตืนกง.....	33
ภาพประกอบ 49 ไม้คานหูก.....	34
ภาพประกอบ 50 ไม้ร่อนนั่ง	34
ภาพประกอบ 51 ไม้ม้วนผ้า	35
ภาพประกอบ 52 ไม้เหยียบหูก.....	35
ภาพประกอบ 53 เส้นทาง ถนนทางหลวงหมายเลข 4007 อำเภอบริบูรณ์-อำเภอนาดูน เส้นทางกา รท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านหนองโนใต้-บ้านหนองคู	74
ภาพประกอบ 54 ถนนทางหลวงหมายเลข 3026 อำเภอขามเฒ่า-อำเภอนาดูน เส้นทางกา รท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านคำแก้ว.....	74
ภาพประกอบ 55 ถนนทางหลวงหมายเลข 2040 อำเภอนาดูน-อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด เส้นทางกาการท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านหนองพอก-บ้านดงบัง.....	75
ภาพประกอบ 56 ถนนทางหลวงหมายเลข 2040 อำเภอนาดูน-อำเภอวาปีปทุม.....	75
ภาพประกอบ 57 แผนที่เส้นทางกาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัด มหาสารคาม.....	79
ภาพประกอบ 58 เส้นทางกาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัด มหาสารคาม.....	79
ภาพประกอบ 59 สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมผ้าไหมใน 8 หมู่บ้าน	133
ภาพประกอบ 60 สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมผ้าไหมใน 8 หมู่บ้าน	133
ภาพประกอบ 61 สัมภาษณ์ร้านขายผ้าไหมใน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม.....	134
ภาพประกอบ 62 สัมภาษณ์ตัวแทนสโมสรไลน์ออน	134
ภาพประกอบ 63 กิจกรรมภายในหมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ	135
ภาพประกอบ 64 นักท่องเที่ยวเรียนรู้การทอผ้าไหมโบราณ.....	135
ภาพประกอบ 65 นักท่องเที่ยวเรียนรู้การเลี้ยงไหม	136

ภาพประกอบ 66	นักท่องเที่ยวชมการทอผ้าไหมโบราณ.....	136
ภาพประกอบ 67	ภาพถ่ายทางอากาศบ้านหนองโนใต้.....	137
ภาพประกอบ 68	ภาพถ่ายทางอากาศบ้านหนองคู.....	137
ภาพประกอบ 69	ภาพถ่ายทางอากาศบ้านดงน้อย.....	138
ภาพประกอบ 70	ภาพถ่ายทางอากาศบ้านคำแก้ว.....	138
ภาพประกอบ 71	ภาพถ่ายทางอากาศบ้านหนองผิง.....	139
ภาพประกอบ 72	ภาพถ่ายทางอากาศบ้านดงบัง.....	139
ภาพประกอบ 73	ภาพถ่ายทางอากาศบ้านหนองพอก.....	140
ภาพประกอบ 74	ภาพถ่ายทางอากาศบ้านหนองโนใต้.....	140

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยว เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมที่หลากหลาย อีกทั้งยังสามารถสร้างจุดขายและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทยเข้ามาอย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่ หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่โดดเด่น มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ ผ่านทางประวัติศาสตร์ อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ สามารถแสดงให้เห็นถึงความสวยงามและสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี (นงลักษณ์ จันทาภากุล และ นรินทร์ สังข์รักษา, 2557) โดยในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีการต่อยอดนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งเขตอุตสาหกรรมเมืองรอง ขยายฐานกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุระหว่าง 55-70 ปี (Silver Age) ด้วยการสนับสนุนให้เข้าร่วมงานบุญตามประเพณีอีสานฮีตสิบสองคองสิบสี่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักวิถีชีวิตของคนอีสานผ่านอาหารในงานประเพณี ภูมิปัญญา ชุมชน หัตถกรรมและทำกิจกรรมด้วยตนเอง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ใจกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่น่าสนใจ และโดดเด่น ซึ่งมีความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรม เนื่องจากมีความพร้อมในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และมีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม ชุมชนมีอัยาศัยไมตรีที่ดี มีน้ำใจ การดำรงชีวิตแบบพอเพียง สภาพแวดล้อมยังคงความเป็นธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ ความเป็นมาในอดีตที่เห็นได้จากร่องรอยของที่อยู่อาศัย การดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น คำบอกเล่าเรื่องราวจากปราชญ์ชุมชน อีกทั้งยังสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี โดยเฉพาะเส้นทางตอนกลางของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญทั้งทางโบราณสถานและวัฒนธรรม ได้แก่ พระธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ พิพิธภัณฑสถานโบราณ (ผดุงศักดิ์ เสนา, 2558) ที่เป็นเส้นทางสำคัญ มีนักท่องเที่ยวในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก เพราะมีเป้าหมายที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลสักการะพระธาตุ

นาดูน ซึ่งจัดในช่วงวันมาฆบูชาของทุกปี จะเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม โดยผ่านเส้นทางได้หลายทาง คือ บรปือ-นาดูน, นาเชือก-นาดูน, ยางสีสุราช-นาดูน, วาปีปทุม-นาดูน, ปทุมรัตน์ (เขตจังหวัดร้อยเอ็ด)-นาดูน เชื่อมต่อได้หลายจังหวัด แต่มีข้อจำกัดของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่น เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อำเภอนาดูนเดิมเป็นหมู่บ้านที่ได้ยกฐานะให้เป็นตำบล มีชื่อว่า ตำบลนาดูน อยู่ในความปกครองของอำเภอนาปีปทุม ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดมหาสารคามไปทางทิศใต้ประมาณ 65 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศใต้ประมาณ 26 กิโลเมตร (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม, 2564) อำเภอนาดูนมีวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นคือ การทอผ้าไหมโบราณ ซึ่งได้มีการรื้อฟื้น สืบทอดการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีความโดดเด่นในเรื่องของกรรมวิธีการทอและการย้อมสีจากธรรมชาติ ล้วนแต่เป็นงานฝีมือที่มีความยาก กรรมวิธีการทอที่ละเอียดอ่อน ประณีต ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของวิถีชีวิต มีเอกลักษณ์การทอผ้าที่สำคัญแตกต่างจากที่อื่น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม, 2564) การทอผ้าไหมโบราณเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม ด้านการทอผ้าของประชาชนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือในแถบจังหวัดมหาสารคามที่สืบทอดกันมาแต่อดีตกว่าร้อยปี ซึ่งเป็นกระบวนการทอผ้าไหมให้เกิดเป็นผืนผ้าที่มีลวดลายและสีสันที่สวยงาม ถือเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และนำไปสู่แนวทางในการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยการพัฒนาให้หมู่บ้านในเขตปกครองของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนใต้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผง บ้านเครือชูด บ้านดงบัง และบ้านหนองพอก ซึ่งองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านสถานที่ท่องเที่ยว (Attractions) ด้านการเข้าถึง (Access) ด้านที่พัก (Accommodation) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และด้านกิจกรรมท่องเที่ยว (Activities) (Tourism Western Australia, 2009) และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจ ด้านการท่องเที่ยว (Potential to attract tourism) ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (The potential to support tourism) และด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (Potential in tourism management) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่า การวิจัยครั้งนี้ จะทำให้สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาเส้นทางเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจและมีคุณค่า เป็นประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อท้องถิ่น ยกกระดับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมครบวงจร ส่งเสริมช่องทางการตลาดระดับจังหวัดมหาสารคาม ตามนโยบายรัฐบาล

เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างรายได้ ความเจริญ และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ผ่านเอกลักษณ์และเสน่ห์ของชุมชน พร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอีสาน และแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชาวชุมชนของจังหวัดมหาสารคามอย่างยั่งยืนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท และสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวแหล่งผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ผู้ที่สนใจหรือนักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลความรู้เกี่ยวกับผ้าไหมโบราณ วัฒนธรรมการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวภายในจังหวัดมหาสารคาม พัฒนาสินค้าในชุมชนยกระดับสินค้าในชุมชน OTOP รวมทั้งสร้างแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น
4. เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สร้างความเจริญและความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. องค์กรประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ของ Tourism Western Australia (2009) 5 A's of Tourism ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1 ด้านสถานที่ท่องเที่ยว (Attractions)
- 1.2 ด้านการเข้าถึง (Access)
- 1.3 ด้านที่พัก (Accommodation)
- 1.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
- 1.5 ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว (Activities)
2. มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) ซึ่งประกอบด้วย
  - 2.1 ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (Potential to attract tourism)
  - 2.2 ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (The potential to support tourism)
  - 2.3 ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (Potential in tourism management)

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ด้านสถานที่ท่องเที่ยว (Attractions)
 ด้านการเข้าถึง (Access)
 ด้านที่พัก (Accommodation)
 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
 ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว (Activities)

Tourism Western Australia (2009)

5 A's of Tourism

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว
 (Potential to attract tourism)
 ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว
 (The potential to support tourism)
 ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้าน
 การท่องเที่ยว
 (Potential in tourism management)

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ที่มา: Tourism Western Australia (2009); กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

- 1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
- 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว
- 1.4 แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม
- 1.5 แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- 1.6 แนวคิดเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2. ขอบเขตพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตพื้นที่อยู่ในเขตอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนใต้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผง บ้านศรีอูชูด บ้านดงบังและบ้านหนองพอก

3. ขอบเขตด้านประชากร

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาข้อมูลจากประชากร และกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

3.1.1 เจ้าหน้าที่จากสำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เขต 3 จังหวัดขอนแก่นจำนวน 1 คน

พระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เขต 3 จังหวัดขอนแก่นจำนวน 1 คน

3.1.2 เจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 คน

3.1.3 นักวิชาการจากศูนย์ความเป็นเลิศนวัตกรรมไหม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 1 คน

3.1.4 ผู้อำนวยการโรงเรียนอำเภอนาดูนประชาสรรค์ จำนวน 1 คน

3.1.5 ตัวแทนหน่วยงานเอกชน จำนวน 5 คน

1) หอการค้า จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 คน

2) ตัวแทนจากสโมสรสโมสรออนไลน์ มหาสารคาม จำนวน 1 คน

3) ตัวแทนจากบริษัทฟ้าใสเอกาไนซ์กรุ๊ปจำกัด มหาสารคาม จำนวน 1 คน

4) ตัวแทนจากบริษัททัวร์ไอเอริทัวร์ มหาสารคาม จำนวน 1 คน

5) ตัวแทนจากบริษัททัวร์วิเศษรักทัวร์ มหาสารคาม จำนวน 1 คน

3.1.6 ตัวแทนชุมชนในเขตอำเภอนาดูน จำนวน 11 คน

1) กำนัน ตำบลดงยาง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 คน

2) ผู้นำชุมชน หมู่ 5 บ้านหนองผง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 คน

3) ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 8 บ้านหนองโ้ง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 คน

4) นักปราชญ์ผ้าไหม จำนวน 6 คน

5) ผู้ประกอบการในอำเภอนาดูน จำนวน 2 คน

3.1.7 นักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 483,054 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน ด้วยวิธีการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling Random) (Krejcie & Morgan, 1970) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ 3 กรกฎาคม-2 สิงหาคม พ.ศ. 2565

นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอนาดูน หมายถึง การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่อำเภอนาดูน ที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาสังคม และมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงาม และประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจสังคมขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีการดำรงชีวิตของประชากร อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว หมายถึง รูปแบบการจัดการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม โดยนำเสนอในรูปแบบเส้นทางที่จะเข้าไปศึกษาเรียนรู้และท่องเที่ยววิถีชีวิต การดำรงชีพ และประเพณีต่าง ๆ ให้มีความเข้าใจในวัฒนธรรม ในพื้นที่อำเภอนาดูน และทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ชิมช้บวิถีชีวิต รูปแบบการดำรงชีพ และวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ที่เด่นชัด

ผ้าไหม หมายถึง ผ้าทอที่ทอจากเส้นใยธรรมชาติที่เรียกว่าไหม จากหนองไหม มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างจากผ้าทั่วไป กล่าวคือ มีแสงแวววาวเป็นมันเลื่อม เนื้อผ้าฟูไม่เรียบอ่อนนุ่ม มีน้ำหนักบางชนิดเป็นปุมปมอันเนื่องมาจากระดับคุณภาพซึ่งเกิดในกระบวนการผลิต แต่ก็ทำให้ได้รับความนิยมของคนบางกลุ่มเพราะดูแล้วมีความแปลกตา

ผ้าไหมโบราณอำเภอนาดูน หมายถึง ผ้าทอที่มีการสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษที่เป็นรูปแบบวัฒนธรรมอีสาน หรือผ้าทอพื้นเมืองของชาวอีสาน ถ้ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ของประชาชน

ชาวอำเภอนาคูน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ไม่ได้หมายรวมถึงผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

สถานที่ท่องเที่ยว (Attractions) หมายถึง พื้นที่ที่มีกิจกรรม และวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น และสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมได้

การเข้าถึง (Access) หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ และสามารถสัมผัส รับรู้ถึงรูปแบบต่าง ๆ ในท่องเที่ยวจากวัฒนธรรม วิถีชีวิตของประชาชนและแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม

ที่พัก (Accommodation) หมายถึง สถานที่พักแรมของนักท่องเที่ยว หรือนักเดินทาง มีลักษณะห้องพักเป็นหลัง ๆ มีบริเวณแวดล้อมด้วยธรรมชาติ หรือบ้านที่ดัดแปลงหรือสร้างขึ้นและแบ่งห้องเป็นที่พักแรม โดยมีการเก็บค่าที่พักตามความเหมาะสม

สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง คุณประโยชน์ต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนที่เห็นเป็นตัวตนจับต้องได้ และที่มองไม่เห็นเป็นตัวตน โดยคุณประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความโดดเด่นน่าสนใจ และเกิดความพึงพอใจ

กิจกรรมท่องเที่ยว (Activities) หมายถึง การดำเนินการของรูปแบบการท่องเที่ยว การพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น เป็นที่น่าประทับใจและเกิดความเพลิดเพลินอารมณ์

ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (Potential to attract tourism) หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานกิจกรรม หรือรูปแบบการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้สึกชื่นชอบประทับใจและอยากเดินทางมาอีกครั้ง และเป็นการบอกเล่าปากต่อปากให้นักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ อยากมาสัมผัสการท่องเที่ยวของอำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม

ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (The potential to support tourism) หมายถึง ความสามารถในการดูแล รับรองนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (Potential in tourism management) หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานจัดกิจกรรม และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้สื่อบรรยากาศการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานอย่างแท้จริง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในบทนี้เป็นการศึกษาเอกสาร เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับบรรณกรรม การท่องเที่ยว และ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งในด้านประวัติความเป็นมาของ พื้นที่ รูปแบบ เทคนิคการทอผ้า วัสดุในการทอผ้า รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความรู้ในการทอผ้าในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
  - 1.1 ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาตุน จังหวัดมหาสารคาม
  - 1.2 ประเภท รูปแบบ และลวดลายของผ้าไหมโบราณ
  - 1.3 ความเป็นมา เทคนิค และวิธีการทอผ้าไหมโบราณ
  - 1.4 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าไหมโบราณ
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้
  - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
  - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว
  - 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม
  - 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
  - 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความรู้ในการผ้าทอในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ ภาคอีสาน เป็นภูมิภาคหนึ่งในประเทศไทย ตั้งอยู่ บนแอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร มีแม่น้ำโขงกั้นประเทศลาวทางทิศเหนือและตะวันออกของภาค ทางทิศใต้มีเทือกเขาพนมดงรักกั้นประเทศกัมพูชาและภาคตะวันออกของประเทศไทย และมีทิวเขา เพชรบูรณ์และทิวเขาตองพญาเย็นเป็นแนวกั้นทางตะวันตกแยกจากภาคกลาง ประกอบไปด้วย 20 จังหวัด แบ่งได้ดังนี้ 1) อีสานเหนือ ได้แก่ หนองคาย เลย อุดรธานี หนองบัวลำภู กาฬสินธุ์ และ

ขอนแก่น 2) อีสานกลาง ได้แก่ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร อานาจเจริญ ยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม และชัยภูมิ 3) อีสานใต้ ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี (วิกิพีเดีย, 2564)

ภาคอีสานเป็นแหล่งภูมิปัญญาทางการทอผ้าที่เก่าแก่ และสำคัญของประเทศไทย หลักฐาน การขุดค้นโดย นายวิทยา อินทรโกตย์ นักโบราณคดี กรมศิลปากร พบโครงกระดูก และเศษผ้าติดอยู่ที่ กำไลสำริดที่แหล่งโบราณบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี คาดว่ามีอายุประมาณ 2,400-2,800 ปี ทำให้ สันนิษฐานว่าคนในพื้นที่ประเทศไทยนั้น รู้จักนำเอาฝ้าย ปอ และป่านักัญชง มาทอเป็นผ้าได้ มายาวนานตั้งแต่ช่วงยุคนี้ จากการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีทำให้ทราบว่า มนุษย์ที่เคยอยู่ในภาค อีสานของประเทศไทยนั้น มีความสามารถผลิตสิ่งทอใช้มานานนับพันปีมาแล้ว (วิกิพีเดีย, 2564) ผ้าทอของชาวอีสาน สามารถแบ่งรูปแบบตามเขตภูมิศาสตร์วัฒนธรรมออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ อีสาน เหนือ อีสานกลาง และอีสานใต้ เขตอีสานเหนือและอีสานกลางเคยอยู่ภายใต้การปกครองของชาว ลาวในสมัยอาณาจักรล้านช้าง (ค.ศ. 1353-ค.ศ.1707) ประชากร คือ กลุ่มไทลาวที่อพยพมา จากเวียงจันทน์และปากเซ สำหรับเขตอีสานใต้ (ในราว ค.ศ. 1050-ค.ศ. 1431) เคยอยู่ภายใต้ การปกครองของอาณาจักรเขมร ประชากร คือ ชาวเขมร ยกเว้นบริเวณแถบลุ่มแม่น้ำโขงที่เป็นที่อยู่ อาศัยของชาวลาว ผ้าทอที่เป็นลักษณะเด่นของเขตอีสานเหนือและอีสานกลางคือ ผ้าฝ้ายมัดหมี่ สีคราม ใช้สำหรับเป็นผ้าชิ้นนุ่งในชีวิตประจำวัน และผ้าไหมมัดหมี่ เส้นพุ่งสำหรับใช้นุ่งในโอกาสพิเศษ ลวดลายจะเป็นลายทาง ตัดเย็บตกแต่งด้วยส่วนตีนซิ่น ซึ่งมักเป็นผ้าฝ้ายหรือไหมทอสามตะกอก และ ส่วนหัวซิ่นหรือส่วนเอวจะเย็บต่อด้วยผ้าที่มีลายซิดเป็นลายทางสีแดงตกแต่ง ผ้าฝ้ายทำลายซิดสำหรับ ทำเป็นผ้าม่าน หมอน และผ้าห่ม ลวดลายมักเป็นรูปสัตว์และเป็นลวดลายแบบเดียวกับของกลุ่มคนไท ทั่วไป หมอนมักตกแต่งลายซิดตรงส่วนด้านข้าง ส่วนหัวทำยเป็นผ้าพื้นธรรมดา ลักษณะก็เป็นแบบตั้ง การย้อมสีธรรมชาติจะใช้วัตถุดิบพันธุ์ไม้ต่าง ๆ จากป่าบริเวณอีสานเหนือ (ระหว่างขอนแก่นและ หนองคาย) คือ แหล่งผลิตฝ้าย ในขณะที่บริเวณอีสานกลาง (ระหว่างนครราชสีมาและขอนแก่น) คือ แหล่งอุตสาหกรรมผ้าไหม ผ้าที่มีชื่อเสียงของนครราชสีมา จะได้แก่ ผ้าไหมปั่นหางกระรอก ในขณะที่ แถบหมู่บ้านในชนบทนิยมทอผ้าซิ่นที่เป็นลายมัดหมี่เส้นพุ่งแบบลาว ทางตะวันออกของขอนแก่น คือ ถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวผู้ไท ซึ่งอพยพมาจากลาว ในแถบจังหวัดกาฬสินธุ์ มุกดาหาร และอำเภอ ชานุมาน จังหวัดอุบลราชธานี ผ้าทอของเขตนี้นี้ คือ ผ้าไหม ซึ่งทอด้วยเทคนิคและลวดลายที่เป็น เอกลักษณะแบบผู้ไท ผ้าซิ่นเป็นผ้ามัดหมี่เส้นพุ่งมีลวดลายหลากสีบนพื้นสีน้ำตาลเข้มหรือสีม่วงเข้ม ผ้าคลุมไหล่ ชาวผู้ไทเรียกว่า “ผ้าแพรวา” เป็นผ้าทอด้วยเทคนิคจก และซิด หลากสีบนพื้นผ้าสีแดง ผ้าห่มเป็นผ้าฝ้ายเรียกว่า “ผ้าจ่อง” มีลวดลายมุก (ซึ่งลวดลายเกิดจากเส้นยืนเป็นไหม) และเย็บต่อ 2 ผืน เพื่อให้ผ้ามีความกว้างพอเหมาะแก่การห่ม บางถิ่นทอด้วยเทคนิคยกดอก มีผ้าพิเศษสีเหลี่ยมขนาด เล็กเป็นผ้าคลุมศีรษะเรียกว่า “ผ้าแพรมนต์” ใช้คลุมศีรษะนาคในงานบวช มีลวดลายจกซึ่งเป็น

ลายดั้งเดิมของกลุ่มคนไท เช่น ลายนาค เป็นต้น ปัจจุบันผ้าเหล่านี้ ยังคงมีการทออยู่ด้วยรูปแบบเดิม แต่เส้นด้ายที่ใช้เป็นใยสังเคราะห์สีสดและในผืนหนึ่ง ๆ จะมีลวดลายซ้ำลายเดิม

1. ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม

อำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นแหล่งทอผ้าไหมที่มีชื่อเสียงของจังหวัดมหาสารคามที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง โดยแหล่งทอผ้าไหมที่สำคัญ คือ บ้านหนองผง ตำบลยาง อำเภอ นาคูน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งลักษณะการทอผ้าที่หลากหลาย ซึ่งผ้าไหม ผ้าไหมทอจากเส้นใยไหม ที่ได้จากตัวไหม โดยการเลี้ยงไหมนั้นนิยมเลี้ยงกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และ ภาคกลางบ้างเล็กน้อย ส่วนภาคใต้แทบจะไม่มี การเลี้ยงไหมอย่างจริงจังเลย การเลี้ยงไหมต้องเริ่มต้นจากการปลูกต้นหม่อน สำหรับใช้เป็นอาหารของตัวไหม ต้นหม่อนขึ้นได้ดีในดินเกือบทุกประเภท ตัวไหม มีลักษณะคล้ายตัวหนอนเมื่อแก่ตัวเข้าจะชักใยหุ้มตัวของมันเอง ในช่วงนี้ชาวบ้านจะเอาใบหม่อนที่หั่น เป็นฝอย ๆ ไปให้ตัวไหมกิน และเฝ้าดูแลตัวไหมชักใย ตัวไหมและใบหม่อนสามารถเลี้ยง และปลูก ได้ทุกบ้าน ชาวบ้านจะเอารังไหมมาสาวเพื่อเอาเส้นไหมซึ่งถือว่าเป็นขบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อน เริ่มจากการนำรังไหมที่ฝั่งแตกแล้วใส่หม้อ ต้มในน้ำร้อน ใช้อุปกรณ์ คือ ไม้คีบซึ่งเป็นไม้ยาวประมาณ 70-80 เซนติเมตร มีปลายด้านหนึ่งเป็นง่ามไม้หนีบขึ้นไปร้อยกับรอกแขวน หรือ “พวงสาว” ที่ยึดอยู่กับปากหม้อแล้วดึงเส้นไหมผ่านรอกลง ในกระบุงหรือตะกร้า ทั้งนี้ต้องคอยเติมรังไหมเป็นระยะ ๆ เส้นไหมที่สาวออกมาได้จะมีคุณภาพต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับวิธีการ (ผดุงศักดิ์ เสนา, 2558) โดยแบ่ง ออกเป็น

1. ไหมล่งหรือไหมเลย คือ เส้นไหมที่ได้จากการสาวครั้งเดียวจนใยไหมหมด จากไหมเส้นใยที่ได้ค่อนข้างใหญ่มีคุณภาพปานกลาง

2. ไหมลืบ คือ เส้นไหมเปลือกนอก การสาวไหมจะสาวเอาเฉพาะเปลือกนอกแล้ว ยกรังไหมออกพักไว้ ทำเช่นนี้จนหมดรังไหมที่จะสาวในแต่ละวัน ไหมที่ได้จะแข็งมีความมันวาวน้อย คุณภาพด้อยกว่าไหมล่ง

3. ไหมน้อย (ไหมลวดหรือไหมละเอียด) ถือเป็นไหมชั้นดี มีเส้นเล็กสวยสม่ำเสมอ และมีความมันวาวมากกว่าไหมชนิดอื่น ๆ ได้จากการนำรังไหมที่พักไว้จากการสาวไหมลืบมาสาว อีกครั้ง

4. ไหมขี้กระเปาะ เป็นไหมชั้นในสุดรวมเปลือกที่หุ้มตัวด้กแต่ไว้ เส้นไหมที่ได้เต็มไปด้วยเปลือกดักแด่ ลักษณะเป็นปุ่มปมจำนวนมากเรียกว่า ขี้ไหม บางครั้งจึงไม่สาวเอาไหมชั้นนี้ เพราะทำยากเสียเวลา และได้ไหมไม่สวยเส้นไหมที่สาวออกมาได้ จะนำไปทำเป็นใจไหม โดยอุปกรณ์ กงหรืออ๊ก ทั้งนี้ไหมดังกล่าวจะมีลักษณะเส้นใยแข็งกระด้าง ต้องนำเส้นไหมมาฟอกให้เส้นนิ่มเรียกว่า ต้องไหม โดยนำมาต้มฟอกด้วยด่างเพื่อขจัดสีของเส้นไหมเดิมออก น้ำด่างหาได้จากวัสดุธรรมชาติ เช่น

ต้นกล้วย เปลือกนุ่น ก้านตาล ผักโขมหนาม ต้นตังโก่น้อย โดยนำพืชเหล่านี้มาสับเป็นท่อนๆ ตากให้แห้ง เผาจนได้ชิ้นเล็กๆกรองจนได้น้ำใสๆ ใช้เป็นน้ำค้างสำหรับฟอก ทั้งนี้การฟอกไหมจะทำโดยผูกร้อยเช็ดไหมด้วยใบสับประดที่เลาะเอาหนามออกแล้ว ชุบไหมกับน้ำค้างที่เตรียมไว้จนทั่วนำไปต้ม แล้วหมั่นสังเกต ถ้าเส้นไหมขาวขึ้นหรือจับดูไม่ลื่นมือจึงนำออกมาตากแห้ง เส้นไหมที่ฟอกแล้วจะอ่อนตัวลง เส้นนิ่มเก็บปมปมออกจากเส้นไหมได้ง่าย จากนั้น นำมาจกเพื่อทำให้เส้นใยไหมติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันตลอดและยอมสี แล้วจึงนำไปทอเป็นผืนผ้าตามที่ต้องการ ผ้าไหมมีคุณภาพของเส้นใยที่คงทนกว่าเส้นใยของฝ้าย จึงนิยมนำไหมมาทอเป็นผ้าที่ใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น งานบุญประเพณี หรือพิธีกรรม และผ้าไหมก็ยังเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงสถานภาพทางสังคมของผู้ใช้มาตั้งแต่โบราณ

2. ประเภท รูปแบบ และลวดลายของผ้าไหมโบราณ

ผ้าไหมโบราณ ขึ้นใหม่หมีสอดสารคาม เป็นเทคนิคการทอที่พบแห่งเดียวในภาคอีสาน และเป็นอัตลักษณ์เดียวในประเทศ คือ เทคนิคสอด (เกาะลั้ง) ขนานกับลำตัว ต่างจากขึ้นไทลื้อที่ขวางลำตัว มีเอกลักษณ์ แบบอย่างขึ้นสตรีอีสานโบราณ อันประกอบด้วย หัวขึ้น ตัวขึ้น ตีนขึ้น โดยมีหลักฐานจากผ้าโบราณคำบอกเล่าของคนในชุมชน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม, 2564)

2.1 ประเภทของผ้าไหมโบราณ ผ้าไหมมัดหมี่โบราณมี 2 ประเภท คือ

2.1.1 หมี่รวด หรือหมี่หว่าน หมายถึง ผ้ามัดหมี่ที่ทอด้วยลวดลายเดียวกันตลอดผืน ซึ่งจะทอด้วยลวดลายอะไรก็ได้

2.1.2 หมี่คั่น หมายถึง ผ้าที่ทอเป็นลายมัดหมี่สลับกับการทอด้วยเส้นไหมสีพื้นที่ไม่ได้มัดหมี่เป็นระยะตลอดผืน ที่มาของลวดลายการประดิษฐ์ลวดลายบนผืนผ้าในทุกท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1) ความเชื่อในทางศาสนา ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากงานศิลปกรรมของโบสถ์วิหาร มาดัดแปลงเป็นลวดลายบนผืนผ้า เช่น ช่อฟ้า ใบระกา หน้าบัน มณฑป ตลอดจนความเชื่อเรื่องพญานาคในตำนานพุทธศาสนา เป็นที่มาของลายนาคนั่นเอง

2) สภาพแวดล้อม

2.1) ลายที่เกี่ยวกับสัตว์เช่น ลายไก่ ลายกบ ลายปู ลายก้างปลา ลายนกยูง ลายเต่าทอง เป็นต้น

2.2) ลายที่เกี่ยวกับพืช เช่น ลายดอกแก้ว ลายดอกพิกุล ลายดอกสร้อย ลายหมากบก (กระบก) ลายต้นสน ลายใบไม้ ลายสร้อยดอกหมาก เป็นต้น

2.3) ลายที่เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องประดับ เช่น ลายขอ ลายขันหมาก ลายคันไถ ลายประกายเพชร ลายสมอ ลายโคม เป็นต้น

2.4) ลายที่เกี่ยวกับธรรมชาติเช่น ลายภูเขา ลายถ้ำ ลายน้ำไหล ลายสายฝน เป็นต้น

2.2 รูปแบบและลวดลายของผ้าไหมโบราณ สำหรับผ้าไหมโบราณของจังหวัดมหาสารคาม มีการสร้างลวดลายมดหมี่ขึ้นจากเดิม มีการพัฒนาและประยุกต์มาจากลวดลายดั้งเดิมในภาพจิตรกรรมฝาผนัง จากวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อม เป็นพื้นฐานในการสร้างลวดลาย

ภาพประกอบ 2 ลายดอกแก้วหรือลายหน้าเสื่อ
ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 3 ลายแมงสีเสียด
ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 4 ลายชอกองข้าว
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

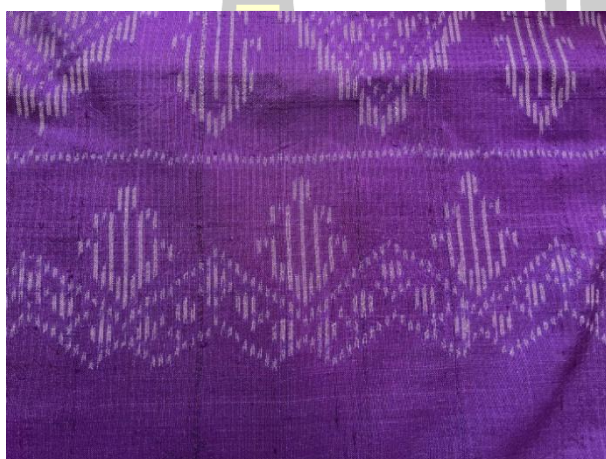
ภาพประกอบ 5 ลายแมงมุม
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

พหุจน์ ปณฺ ทิโต ชีเว

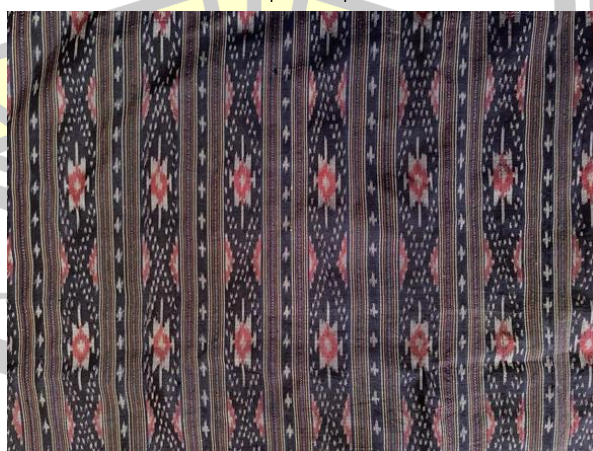
ภาพประกอบ 6 ลายกอดตะไคร้

ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 7 ลายกอไผ่

ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 8 ลายขาเป็ย

ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 9 ลายงูเห่าล้อม
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 10 ลายสีปล่อง
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 11 ลายขอพับ
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

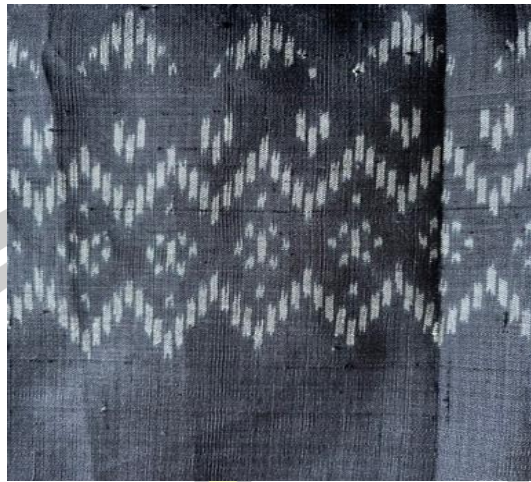
ภาพประกอบ 12 ลายจอมธาตุ
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 13 ลายแทงตาหนู
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 14 ลายซองพลุ
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

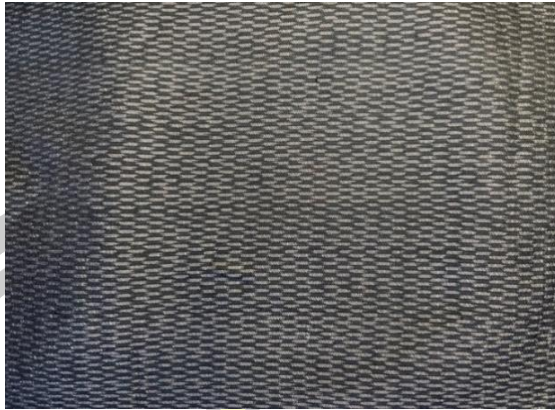
ภาพประกอบ 15 ลายกาบิน
 ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 16 ลายหมี่วง
 ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 17 ลายกระแต่นั่ง
 ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 18 ลายหมี่ไขใหญ่
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

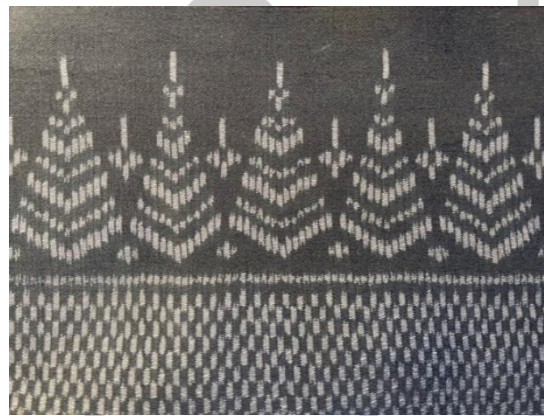
ภาพประกอบ 19 ลายข้าวหลามตัด
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 20 ลายกีบักบก
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 21 ลายโบท
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 22 ลายต้นสน
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 23 ลายขอข่ายล่าย
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 24 ลายตาเพ็ง
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 25 ลายพินเลื้อย
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 26 ลายบักแปบน้อย
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 27 ลายปักแปบใหญ่
 ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 28 ลายนาค
 ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 29 ลายนกน้อย
 ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 30 ลายเอี้ยเอี้ยวควาย
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 31 ลายขอแค่ม้า
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 32 ลายหมี่ขอลง
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 33 ลายตีนโยง
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 34 ลายตีนตัน
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

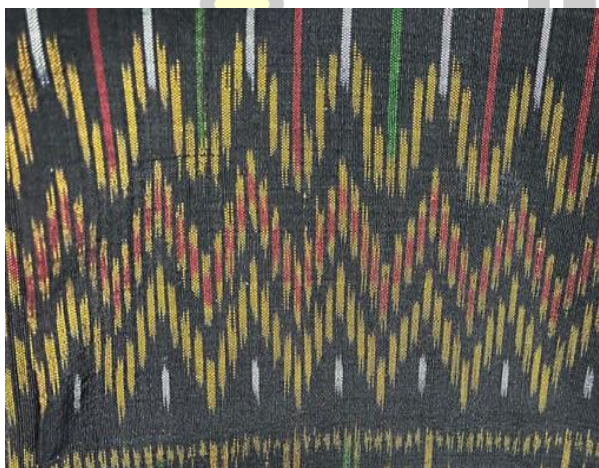

ภาพประกอบ 35 ลายแห้วหมาตาย
ที่มา : ภาณุนงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 36 ลายเอี้ยตรง
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 37 ลายแสงตะวัน
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 38 ลายม้า
ที่มา : ภาณูพงศ์ สุทธิประภา

ภาพประกอบ 39 ลายนาคเกี้ยว

ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

3. ความเป็นมา เทคนิค และวิธีการทอผ้าไหมโบราณ

3.1 ความเป็นมา วิวัฒนาการทอผ้าไหม

แม้ว่าเราจะไม่มียุคหลักฐานที่แน่ชัดมาใช้อธิบายเรื่องจุดกำเนิดของการทอผ้าในประเทศไทยก็ตาม แต่ก็อาจจะกล่าวได้ว่า การทอผ้าเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งที่มนุษย์ในสมัยโบราณที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้รู้จัก ทำขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ภาพเขียนสีบนผนังถ้ำ เช่น ที่เขาปลาร้าจังหวัดอุทัยธานี อายุประมาณ 2,500 ปีมาแล้ว มีรูปมนุษย์โบราณกับสัตว์เลี้ยง เช่น ควาย และสุนัข แสดงว่ามนุษย์ยุคนั้น รู้จักเลี้ยงสัตว์แล้ว ลักษณะการแต่งกายของมนุษย์ยุคนั้น ดูคล้ายกับจะเปลือยท่อนบน ส่วนท่อนล่างสันนิษฐานว่าจะใช้หนังสัตว์ หรือผ้าหยาบ ๆ ร้อยเชือกผูกไว้รอบ ๆ สะโพก บนศีรษะประดับด้วยขนนก

จากภาชนะเครื่องปั้นดินเผาโบราณที่พบบริเวณถ้ำผี จังหวัดแม่ฮ่องสอน อายุประมาณ 7,000-8,000 ปีมาแล้ว พบว่า มีการตกแต่งด้วยรอยเชือก และรอยตาข่ายทาบ ทำให้เราสันนิษฐานว่า มนุษย์น่าจะรู้จักทำเชือกและตาข่ายก่อน โดยนำพืชที่มีใยมาปั่นให้เป็นเชือก แล้วนำเชือกมาผูกหรือถักเป็นตาข่าย จากการถักก็พัฒนาขึ้นมาเป็นการทอด้วยเทคนิคง่าย ๆ แบบการจักสาน คือ นำเชือกมาผูกกับไม้หรือยึดไว้ให้เป็นด้ายเส้นยืนแล้วนำเชือกอีกเส้นหนึ่งมาพุ่งซัดกับด้ายเส้นยืน เกิดเป็นผืนผ้าหยาบ ๆ ขึ้น เหมือนการขัดกระดาษหรือการจักสาน เกิดเป็นผ้ากระสอบแบบหยาบ ๆ พบหลักฐานที่สำคัญทางโบราณคดีที่บริเวณบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เช่น พบกำไลสำริด ซึ่งมีสนิมและมีเศษผ้าติดอยู่กับคราบสนิมนั้น นักวิทยาศาสตร์อธิบายว่า สนิมเป็นตัวกัดกร่อนโลหะ ซึ่งเป็นอนินทรีย์วัตถุ แต่กลับเป็นตัวอนุรักษ์ผ้า ซึ่งเป็นอนินทรีย์วัตถุไว้ไม่ให้เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ที่แหล่งบ้านเชียงนี้เรายังพบ แวดินเผา ซึ่งเป็นอุปกรณ์การปั่นด้ายแบบง่าย ๆ และพบลูกกลิ้งแกะลายสำหรับใช้ทำลวดลายบนผ้าเป็นจำนวนมาก จึงทำให้พอจะสันนิษฐานได้ว่า มนุษย์

อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านเชียงเมื่อ 2,000-4,000 ปีมาแล้ว รู้จักการปั่นด้าย ทอผ้า ย้อมสี และพิมพ์ ลวดลายลงบนผ้าอีกด้วย (สวัสต์ แก้วแบน, 2562)

3.2 ผ้าในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน

ผ้าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านโดยทั่วไปมีอยู่สองลักษณะ คือ ผ้าพื้นและผ้าลาย ผ้าพื้น ได้แก่ ผ้าที่ทอเป็นสีพื้นธรรมดาไม่มีลวดลาย ใช้สีตามความนิยม ในสมัยโบราณสีที่นิยมทอกัน คือ สีน้ำเงิน สีกรมท่า และสีเทา ส่วนผ้าลายนั้น เป็นผ้าที่มีการประดิษฐ์ลวดลายหรือดอกดวงเพิ่มขึ้น เพื่อความงดงาม มีชื่อเรียกเฉพาะตามวิธี เช่น ถ้าใช้ทอ (เป็นลายหรือดอก) ก็เรียกว่าผ้ายก ถ้าทอด้วย เส้นด้ายคนละสีกับสีพื้นเป็นลายขวาง และตาหมากรุกเรียกว่า ลายตาโลง ถ้าใช้เขียนหรือพิมพ์ จากแท่งแม่พิมพ์ โดยใช้มีดกดก็เรียกว่า ผ้าพิมพ์หรือผ้าลายอย่าง ซึ่งเป็นผ้าพิมพ์ลาย ที่คนไทยเขียน ลวดลายเป็นตัวอย่าง ส่งไปพิมพ์ที่ต่างประเทศ เช่น อินเดีย ผ้าเขียนลายส่วนมากเขียนลายทอง แต่เดิมชาวบ้านรู้จักทอแต่ผ้าพื้น (คือ ผ้าทอพื้นเรียบไม่ยกดอกและมีลวดลาย) ส่วนผ้าลาย (หรือ ผ้ายก) นั้น เพิ่งมารู้จักทำขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หรือสมัยอยุธยาตอนปลาย สันนิษฐานว่า ได้แบบอย่างการทอมาจากแขกเมืองไทรบุรี ซึ่งถูกเจ้าเมืองนครกวาดต้อนมา เมื่อครั้งที่เมืองไทรบุรี คิดขบถประมาณ พ.ศ. 2354 อย่างไรก็ตาม ผ้าทั้งสองประเภทนี้ ใช้วิธีการทอด้วยกันทั้งสิ้น วัสดุ ที่นิยมนำมาใช้ทอ คือ ฝ้าย ไหม และขนสัตว์ (แต่ส่วนมากจะใช้ฝ้ายและไหม) ชาวบ้านจะปลูกฝ้าย เป็นพืชไร่และเลี้ยงไหมกัน ถูที่ปลูกฝ้ายกัน คือ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม จนถึงเดือนพฤศจิกายน ซึ่งกิน เวลาถึง 6 เดือน ต้นฝ้ายจึงจะแก่ เมื่อเก็บฝ้ายมาแล้ว จึงนำมาปั่นและกรอให้เป็นเส้น ม้วนเป็นหลอด เพื่อที่จะนำไปเข้าหูกสำหรับทอต่อไป ชาวบ้านรู้จักทอผ้าขึ้นใช้เอง หรือสำหรับแลกเปลี่ยนกับเครื่อง อุปโภคบริโภคที่จำเป็นจะต้องใช้ภายในครอบครัว การทอนี้มีมาแต่โบราณกาลแล้ว ไม่มีใครทราบว่ามีมาแต่เมื่อไร และได้แบบอย่างมาจากใคร ถ้าจะพิจารณาตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้ว ใน สมัยศรีวิชัย (ราวพุทธศตวรรษที่ 13) ชาวบ้านคงรู้จักการทอผ้าแล้ว เพราะในสมัยนั้น เป็นสมัย ที่ได้มีการติดต่อการค้าและรับเอาศิลปะและวัฒนธรรมมาจากชนชาติที่เจริญกว่า เช่น จีน อินเดีย อาหรับ และเปอร์เซีย ชนต่างชาติดังกล่าวคงได้มาถ่ายทอดไป

การทอผ้านี้มีอยู่ในทุกภาคของประเทศ หลักการและวิธีการนั้นคล้ายคลึงกันทั้งหมด แต่อาจมีข้อปลีกย่อยแตกต่างกันบ้าง การทอนี้ทำด้วยมือโดยตลอด ใช้เครื่องมือเครื่องใช้แบบง่าย ๆ ซึ่งต้องอาศัยความชำนาญและความประณีต นับตั้งแต่การเตรียมเส้น การย้อมสี และการทอเป็นผืน เครื่องมือทอผ้าเรียกว่า “กี่” มี 2 ชนิด คือ กี่ยก กี่ปักกระตุก เป็นเครื่องมือที่ยกเคลื่อนที่ได้ ใช้ตั้ง บนพื้น ถอด และประกอบได้ง่าย ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มีขนาดเท่ากับกี่ฝ่ง แต่ทำตั้งสูง กว่า เพื่อให้เท้า ถีบกระตุกด้ายในเวลาทอผ้าสะดวก ไม่ติดพื้น ส่วนกี่ฝ่งคือ เครื่องทอผ้าที่ใช้เสاپักฝ่งลงดินยึดอยู่กับที่ เคลื่อนย้ายไม่ได้ สร้างกันไว้ตามใต้ถุนบ้าน เป็นเครื่องทอผ้าชนิด ที่นิยมใช้กันมาก การทอผ้า ที่ชาวบ้านทำกันนั้น ต้องอาศัยความจำและความชำนาญเป็นหลัก เพราะไม่มีเขียนบอกไว้เป็นตำรา

นอกจากนี้ แล้วยังพยายามรักษารูปแบบและวิธีการเอาไว้อย่างเคร่งครัด จึงนับว่าเป็นการอนุรักษ์ศิลปกรรมแขนงนี้ไว้อีกด้วย ผ้าพื้นบ้านที่นิยมใช้กันมี 2 ประเภท คือ

1. ผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเรียกกันว่าผ้าพื้นนั้นไม่มีความประณีตและสวยงามเท่าใดนัก แต่มีความทนทาน ทอขึ้นอย่างง่าย ๆ มีสีและลวดลายบ้าง เช่น ผ้าพื้น ผ้าตาโถง ผ้าโสร่ง ผ้าแถบ ผ้าซิ่น และผ้าขาวม้า ซึ่งชาวบ้านนิยมใช้ติดตัวมาตั้งแต่สมัยโบราณ ปรากฏอยู่ในหลักศิลาจารึก หลักที่ 44 แห่งแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (พ.ศ. 1916)

2. ผ้าที่ใช้ในงานพิธีต่าง ๆ เช่น ทำบุญพ็อนรำ แต่งงานหรือเทศกาลต่าง ๆ ในสังคมไทยสมัยก่อน ถือว่าการทอผ้าเป็นงานของผู้หญิง เพราะต้องใช้ความประณีตและละเอียดอ่อน ใช้เวลานาน กว่าจะทอผ้าชนิดนี้เสร็จแต่ละผืน ผู้หญิงซึ่งในสมัยนั้นต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนอยู่แล้ว จึงมีโอกาสทอผ้ามากกว่าผู้ชาย อีกประการหนึ่ง ค่านิยมของสมัยนั้น ยกย่องผู้หญิงที่ทอผ้า เก่ง เพราะเมื่อโตเป็นสาวแล้วจะต้องแต่งงานมีครอบครัวไปนั้น ผู้หญิงจะต้องเตรียมผ้าผ่อนสำหรับออกเรือน ถ้าผู้หญิงคนใดทอผ้าไม่เป็นหรือไม่เก่งก็จะถูกตำหนิ ชายหนุ่มจะไม่สนใจ เพราะถือว่าไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมจะเป็นแม่บ้าน เมื่อมีงานเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ชาวบ้านจะพากันแต่งตัวด้วยผ้าทอเป็นพิเศษไปอวดประชันกัน ผ้าชนิดนี้จะทอขึ้นด้วยฝีมือประณีตเช่นเดียวกัน มีสีสันทึบและลวดลาย ดอกดวงงดงามเป็นพิเศษ ผ้าบางผืนจะทอกันเป็นเวลาแรมปี ด้วยใจรักและศรัทธา เช่น ผ้าลายจก ผ้าตีนจก ผ้าตาตาด ผ้ายก และผ้าปุม เป็นต้น ดังกล่าวแล้วว่า การทอผ้านั้นมีอยู่ทุกภาคของประเทศ แต่ละภาคจะมีจังหวัดที่มีความเด่นเป็นพิเศษในการทอผ้า คือ

ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่

ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดกรุงเทพฯ จังหวัดสระบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัด

ราชบุรี

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัด

ขอนแก่น

ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา

3. การทอผ้าพื้น เป็นการนำหลักการทอผ้าเบื้องต้น ที่นำเอาด้ายเส้นยืนและด้ายเส้นพุ่งมาขัดกัน เพื่อให้เกิดเป็นผืนผ้า โดยด้ายเส้นพุ่งและเส้นยืนอาจเป็นด้ายสีเดียวกัน หรือต่างสีกัน หรือนำเอาเส้นด้ายที่เป็นดินเงินหรือดินทองมาทอควบด้าย เพื่อให้ผ้า มีความมันระยับ สวยงามยิ่งขึ้น

4. เทคนิคพิเศษที่ใช้ในการทอผ้า

การขีดเป็นกรรมวิธีในการทอผ้า เพื่อให้เกิดลวดลายต่าง ๆ ขึ้นมา โดยวิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษในระหว่างการทอ เพื่อให้เกิดลวดลายที่โดดเด่นกว่าสีพื้น วิธีการทำคือ ใช้ไม้เขี่ยหรือสะเก็ด เพื่อช้อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่ง ไปตามแนวที่ถูกจัดช้อน จึงหวนการสอดเส้นด้ายพุ่งนี้เอง ทำให้เกิดเป็นลวดลายต่าง ๆ

การสอดหรือเกาะลัว่ง (Tapestry Weaving) เป็นการใช้ลักษณะการทอ สอดเส้นพุ่งเกาะกันไปเรื่อย ๆ สลับกับเหยียบตะกอกขึ้นใหม่จนกว่าจะครบลาย

การทอมัดหมี่ มีกรรมวิธีการทอผ้าที่ใช้เทคนิคการมัดและการย้อม เริ่มจากนำเส้นด้ายหรือไหมมาย้อมสี แล้วมัดบริเวณที่ต้องการเก็บไว้ เมื่อนำไปย้อมสีอื่น จะได้ไม่ติดสี เพียงซึมเข้ามาบางส่วน โดยย้อมเรียงลำดับจากสีอ่อนไปหาสีเข้มจนครบ ตามลวดลายที่กำหนด หลังจากนั้น จึงนำด้ายกรอเข้าหลอดตามลำดับ แล้วนำไปทอจะเกิดลวดลายบนผืนผ้าที่มีลักษณะคล้ายคลื่อนเหมือนล้า อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมัดหมี่ การทอผ้าชนิดนี้ จึงต้องอาศัยความชำนาญในการมัด ย้อม และทอเป็นอย่างมาก ผ้ามัดหมี่มีอยู่หลายชนิด ได้แก่ มัดหมี่เส้นพุ่ง มัดหมี่เส้นยืน และมัดหมี่เส้นพุ่งและเส้นยืน

การทอผ้ายก เป็นกรรมวิธีการทอให้เกิดลวดลายโดยการยกตะกอกแยกด้ายเส้นยืน และในบางครั้งการยกดอกจะมีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งจำนวนสองเส้น หรือมากกว่านั้น เข้าไปในผืนผ้า ลวดลายที่ทอจะเป็นลายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม และความเชื่อทางศาสนา ซึ่งได้แก่ ลายปราสาท ลานธรรมาสัน ลายสัตว์ ลายพืช ลายจากสิ่งของเครื่องใช้ และลายเรขาคณิต

5. ขั้นตอนในการทอผ้า อธิบายได้ดังนี้

5.1 สืบเส้นด้ายยืนเข้ากับแกนม้วนด้ายยืน และร้อยปลายด้ายแต่ละเส้นเข้าในตะกอกแต่ละชุดและพันหวี ดึงปลายเส้นด้ายยืนทั้งหมดม้วนเข้ากับแกนม้วนผ้าอีกด้านหนึ่ง ปรับความตึงหย่อนให้พอเหมาะ กรอด้ายเข้ากระสวยเพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง

5.2 เริ่มการทอโดยยกเครื่องแยกหมู่ตะกอก เส้นด้ายยืนชุดที่ 1 จะถูกแยกออกและเกิดช่องว่าง สอดกระสวยด้ายพุ่งผ่าน สลับตะกอกชุดที่ 1 ยกตะกอกชุดที่ 2 สอดกระสวยด้ายพุ่งกลับ ทำสลับกันไปเรื่อย ๆ

5.3 การกระทบพันหวี (พิม) เมื่อสอดกระสวยด้ายพุ่งกลับ ก็จะกระทบพันหวีเพื่อให้ด้ายพุ่งแนบติดกัน ได้เนื้อผ้าที่แน่นหนา

5.4 การเก็บหรือม้วนผ้า เมื่อทอผ้าได้พอประมาณแล้วก็จะมีม้วนเก็บในแกนม้วนผ้า โดยผ่อนแกนด้ายยืนให้คลายออกและปรับความตึงหย่อนใหม่ให้พอเหมาะ

4. วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าไหมโบราณ

อุปกรณ์การทอผ้า เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านซึ่งอุปกรณ์แต่ละชนิด สะท้อนให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนี้

4.1 หลา เป็นเครื่องมือปั่นด้ายให้เป็นเกลียวแน่นหรือควบกันก็ได้ ส่วนโครงสร้างประกอบจากท่อนไม้คล้ายตัว T ส่วนฐานทำจากไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ 80-100 เซนติเมตร ด้านขวามือมีเสาหลัก 2 ข้างทะลุลูฐานขึ้นไป จะยาวเท่ากัน กึ่งกลางจะเจาะทะลุใส่แกนของวงล้อปั่นฝ้าย วงล้อนี้จะทำด้วยซี่ไม้ไผ่ มัดประกอปกันด้วยเส้นเชือก มีลักษณะคล้ายวงล้อ

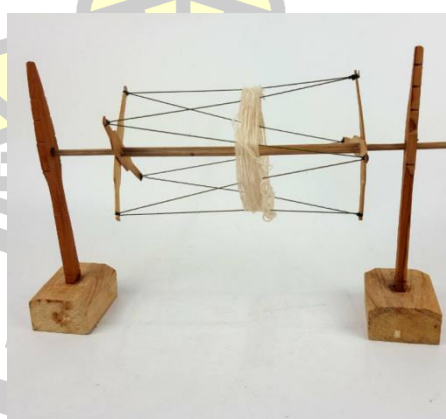
จักรยาน ที่คานแกนกลางวงล้อนี้จะต่อยาวออกมาเป็นที่จับสำหรับหมุนปั่นด้าย เรียกว่า แขนหลา ด้านซ้ายมือจะมีเหล็กปลายแหลมยาวประมาณ 6 นิ้ว เรียกว่า ไน ระหว่างเหล็กไนกับวงล้อจะมีเชือกคล้องเรียกว่า สายหลา เมื่อหมุนวงล้อเหล็กไนก็จะหมุนด้วย

ภาพประกอบ 40 หลา

ที่มา : ภาณพวงศ์ สุทธิประภา

4.2 กง เป็นเครื่องมือใช้ในการกรอด้ายเพื่อจัดด้ายให้เป็นใจ หรือกรอด้ายใส่หลอด มีรูปทรงกระบอก โดยใช้ไม้ไผ่เหลาปลายให้บาง ทำเป็นโครงด้านหัวและด้านท้าย ไขว้กันเป็น 2 คู่ แล้วมีเชือกซึ่งไขว้กันไป-มา ระหว่างไม้ 2 คู่นี้ ตรงกลางจะมีแกนไม้ไผ่ยื่นยาวออกไปสำหรับสอดกับหลักตีนกง ใช้ใส่ใจด้าย เพื่อจะกวักเตรียมเข้าสู่การทอผ้า

ภาพประกอบ 41 กง

ที่มา : ภาณพวงศ์ สุทธิประภา

4.3 อัก เป็นเครื่องมือสำหรับคัดด้าย ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง อาจจะทำ 4 ขา 6 ขา หรือ 8 ขา แต่ละขาห่างประมาณ 15 เซนติเมตร ก็ได้รูปทรงเป็นทรงกระบอก บางแห่งสานด้วยไม้ไผ่ มีรูตรงกลาง เพื่อสอดกับไม้คอนอัก สำหรับกวักด้ายออกจากกง เรียกว่า กวัก

ภาพประกอบ 42 อัก

ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

4.4 กี่หรือหูก มีลักษณะเป็นโครงสร้างรูปสี่เหลี่ยม ประกอบด้วยเสาหลัก 4 หลัก ขนาดสูงเท่ากันทั้ง 4 ต้น

ภาพประกอบ 43 กี่หรือหูก

ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

4.5 ฟืม ประกอบด้วยโครงซึ่งเป็นตัวฟืมไม้เนื้อแข็ง ความกว้างของฟืมประมาณ 5-6 เซนติเมตร ส่วนความยาวของฟืมคือความกว้างของผ้า และพินหวี (Reed Beam) เป็นพินซี่เล็กๆ เรียงกันเป็นดับอยู่กลางและระยะห่างของพินเป็นที่ใช้สำหรับสอดเส้นด้ายผ่าน นอกจากนั้น พินหวียังเป็นอุปกรณ์การทอที่มีความสำคัญ อยู่ส่วนหน้าตะกอหรือเขาที่ใช้กระทบเส้นด้ายพุ่งให้สานทอกับ

เส้นด้ายยืนเป็นผืนผ้า หน้าพื้จะมีทั้งขนาดยาวและขนาดสั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการทอผ้าว่าต้องการจะทอผ้าหน้ากว้างหรือผ้าหน้าแคบ สามารถถอดเปลี่ยนได้ โดยจำแนกชนิดของพื้ในภาคอีสานออกเป็น 2 ประเภท คือ “พื้ฆา” เป็นพื้ที่มีขนาดช่องพื้พื้ค่อนข้างห่าง เหมาะสำหรับการทอผ้าฝ้ายที่มีขนาดเส้นใยค่อนข้างหนา “พื้ขัน” เป็นพื้พื้ที่มีขนาดช่องพื้พื้ค่อนข้างถี่ เหมาะสำหรับการทอผ้าไหมที่มีขนาดเส้นใยเล็กบาง ดั้งเดิมในภาคอีสานจะใช้ไม้ไผ่ในการผูกร้อยทำพื้พื้ ต่อมาในปัจจุบันนิยมใช้ซีโลหะทำพื้พื้ เพราะมีความแข็งแรง ทนทานสูง

ภาพประกอบ 44 พื้

ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

4.6 แปรงหวีหูกหรือแปรงหวีเครือเส้นด้ายยืน แปรงหวีหูกหรือแปรงหวีเครือเส้นด้ายยืน มีทั้งทำจากเส้นใยต้นไต้ (ใบต้นสนสองใบ) หรือขนหมูป่า เป็นอุปกรณ์ในการหวีเครือเส้นด้ายยืน เพื่อจัดระเบียบเส้นใยมิให้พันกันยุ่งขณะทอผ้า ด้วยการชุบน้ำข้าวมาหวิบนเส้นยืน แต่ให้เรียงตัวเป็นระเบียบ ใช้ทั้งการทอผ้าฝ้ายและการทอผ้าไหม โดยเฉพาะการทอไหมจะทอได้สะดวกขึ้น แต่ต้องใช้ทักษะความชำนาญในการหวี มิให้น้ำข้าวค้างจุดใดจุดหนึ่งมากเกินไป เพราะจะทำให้การกระทบพื้ไม่สนิท จนเกิดตำหนิบนเนื้อผ้าได้

ภาพประกอบ 45 แปรงหวีหูกหรือแปรงหวีเครือเส้นด้ายยืน

ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

4.7 กระสวย เป็นอุปกรณ์ใส่เส้นด้ายพุ่ง มีหลายลักษณะ ได้แก่ กระสวยแบบเรือ 3 หลอด หรือแกนเดียว ทำจากไม้เนื้อแข็ง ยาวประมาณ 12-14 นิ้ว โดยถากเนื้อไม้ให้เป็นรูปคล้ายลำเรือ ตรงกลางของกระสวยเขาะบากเป็นร่องลึก 1 ช่อง และเจาะด้านข้าง 1 รู เพื่อสอดเส้นด้ายออก เป็นกระสวยที่ใช้ใส่หลอดด้ายเส้นพุ่งได้เพียงหลอดเดียว เหมาะสำหรับใช้ทอผ้าเนื้อบาง ทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย ซึ่งกระสวยทอผ้าไหมจะมีขนาดเล็กเรียกว่ากระสวยทอผ้าฝ้าย กระสวยแบบเรือ 2 หลอด หรือแกนคู่ ทำจากไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ 14-16 นิ้ว โดยถากไม้ให้เป็นรูปคล้ายลำเรือ ช่วงกลางแบ่งเขาะบากเป็นร่องลึก 2 ช่อง ใช้สำหรับใส่หลอดด้ายเส้นพุ่ง 2 หลอด และเจาะรูด้านข้าง 2 รู เพื่อสอดเส้นด้ายออก นิยมใช้ทอผ้าเนื้อหนา โดยใส่เส้นใยสีเดียวกันทั้ง 2 หลอด ในขณะเดียวกันก็สามารถประยุกต์ใส่หลอดด้าย 2 สี เพื่อสร้างลายผ้าที่มีสองสีผสมกัน กระสวยแบบเรือ 3 หลอด ทำจากไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ 18-20 นิ้ว ถากไม้ให้เป็นรูปคล้ายลำเรือ ช่วงกลางแบ่งเขาะบากเป็นร่องลึก 3 ช่อง ไว้สำหรับใส่หลอดด้ายเส้นพุ่ง 3 หลอด และเจาะรูด้านข้าง 3 รู เพื่อสอดเส้นด้ายออก นิยมใช้กระสวยชนิดนี้ทอผ้าที่หนาเป็นพิเศษ เช่น ผ้าห่ม หรือทอเส้นพุ่งพิเศษในการทอซิด เป็นต้น หรือจะประยุกต์ใส่หลอดด้าย 3 สี เพื่อสร้างลายผ้าที่มีสามสีผสมกัน ไม้คอนอ๊กหรือแทนอ๊ก เป็นแทนไม้สีเหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้างประมาณ 20 เซนติเมตร ยาวประมาณ 40 เซนติเมตร หนาประมาณ 5 เซนติเมตร ทำด้วยไม้เนื้อแข็งเป็นหลักขึ้นไป แล้วมีคานยื่นออกไปเพื่อใส่อ๊กให้แกว่งหรือหมุน

ภาพประกอบ 46 กระสวย

ที่มา : ภาพุงศ์ สุทธิประภา

4.8 เพื่อ ส่วนใหญ่นิยมเรียก “หลักเฝือ” คนอีสานนิยมเรียกออกเสียงว่า “หลักเฝือ” เป็นกรอบไม้สีเหลี่ยม ไม้ที่อยู่ทางซ้ายและทางขวาจะมีไม้เล็ก ๆ ปักเป็นหลักแต่ละหลักห่างกันประมาณ 20 เซนติเมตร ปกติจะมี ด้านละ 20 หลัก ใช้สำหรับทำด้ายเส้นพุ่ง

ภาพประกอบ 47 เฝื่อ

ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

4.9 หลักตีนกง เป็นไม้ 2 ชั้น มีที่ยึดให้ตั้งได้สูงประมาณ 80 เซนติเมตร ที่ปลายข้างบนเจาะรูสำหรับใส่กง ไม้ทั้ง 2 นี้ จะทำให้ติดกันหรือแยกกันก็ได้ หน้าที่ของหลักตีนกง คือ เป็นฐานให้กับกง และในภาคอีสานนิยมทำแยกออกจากกัน เพื่อสะดวกและง่ายในการจัดเก็บ

ภาพประกอบ 48 หลักตีนกง

ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

พหุบัน ปณุ ทิโต ชเว

4.10 ไม้คานหูก เป็นคานไม้พาดเชื่อมต่อระหว่างเสาหลักทั้ง 4 ต้น เครือเส้นด้ายยืน พาดบนไม้คาน ด้านหน้าแล้วโยงมาผูกไม้คานด้านหลัง ดึงเส้นยืนให้ตึง

ภาพประกอบ 49 ไม้คานหูก
ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

4.11 ไม้ร่อนนั่ง เป็นแผ่นไม้ที่คาดไว้บนคานไม้ด้านล่างด้านคนทอ เพื่อให้คนทอนั่ง และวางอุปกรณ์การทอ เช่น ตะกั่วใส่หลอดด้าย กระจสวย เป็นต้น

ภาพประกอบ 50 ไม้ร่อนนั่ง
ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

4.12 ไม้ม้วนผ้า เป็นไม้ท่อนสี่เหลี่ยม ที่ปลายทั้งสองข้างเสียบเข้าเดือยที่หลักไม้ด้าน ไกลผู้ทอเพื่อม้วนเก็บผ้าที่ทอเสร็จเรียบร้อยเอาไว้ ทางอีสานเรียกว่า “ไม้กำพัน ไม้หาบหูก เป็น ไม้ไผ่กระบอกขนาดกลางยาวพาดคานไม้ เพื่อใช้ผูกเชือกโยงพืมและรอกที่พยุงตะกอกหรือเขาเอาไว้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นไม้ที่สอดร้อยกับเชือกที่ผูกเขาด้านบน เพื่อให้หูกยึดติดกับก็ ไม้หาบหูกจะมี

อันเดียว ไม่ว่าจะใช้พื้ที่มี 2 เขา, 3 เขา หรือ 4 เขา ไม้หาบหูกนี้ หากเสาหลักสูง บางท้องถิ่นก็จะผูก
ห้อยต่ำลงมาจากคานไม้่อีกทีหนึ่ง

ภาพประกอบ 51 ไม้ห้วนผ้า
ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

4.13 ไม้เหยียบหูก เป็นไม้ไผ่ลำขนาดเล็ก ยาวประมาณ 1 เมตร ผูกโยงกับตะกอหรือ
เขาสำหรับเหยียบ เพื่อบังคับการสลับขึ้นลงของเครื่องเส้นด้ายยืน โดยปกติจะมี 2 อัน สำหรับการทอ
แบบสองตะกอ แต่ถ้าเป็นการทอผ้าแบบสามตะกอก็จะมี 3 อัน และถ้าเป็นการทอผ้ายกดอกพื้นฐาน
4-8 ตะกอ จำนวนไม้เหยียบหูกก็จะมีจำนวนเท่ากับจำนวนตะกอที่ใช้ในการทอผ้า

ภาพประกอบ 52 ไม้เหยียบหูก
ที่มา : ภาณุพงศ์ สุทธิประภา

4.13 ตะกอหรือเขา เป็นแผงเส้นด้ายที่ถักเกี่ยวเครือเส้นด้ายยืนเอาไว้ โดยใช้ไหมไผ่ 2 ซึ่งเป็นคาน โดยปกติถ้าเป็นผ้าทอแบบสองตะกอก็จะมีตะกอหรือเขา 2 อัน ซึ่งจะคัดเก็บเครือเส้นด้ายยืนสลับกันเส้นต่อเส้น เพื่อยกเปิดเส้นด้ายยืนให้แยกขึ้น-ลง ทำให้ช่างทอผ้าสามารถสอดกระสวยเส้นด้ายพุ่งผ่าน ไปสานทอขัด เพื่อให้เกิดเป็นผืนผ้า ซึ่งหากมีการเพิ่มจำนวนแผงตะกอ 4-8 ตะกอ ก็จะสามารถสร้างลวดลายบนผืนผ้าได้ ไม้ค้ำ เป็นอุปกรณ์ค้ำแยกเส้นยืนออกจากกัน เพื่อทอเสริมเส้นพุ่งพิเศษได้ง่ายขึ้น ผู้ทอใช้ไม้ค้ำในการทอขัดและจก บางท้องถิ่นเรียกว่า “ไม้ค้ำขัด” (ไม้ดาบ) ลักษณะเป็นแผ่นไม้บางเรียบสม่ำเสมอตลอด ปลายสองข้างเจียนให้โค้งแหลม

4.14 ผังหรือธนู ทำจากซี่ไม้ไผ่ตัดโค้ง ที่ปลายทั้งสองด้านหุ้มเหล็กปลายแหลมเพื่อเสียบยึดกับริมผืนผ้า ช่วยขยายหน้าผ้าไว้ให้เท่ากันตลอด เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยกำกับขนาดหน้าผ้าให้สม่ำเสมอ โดยผู้ทอจะขยับเลื่อนผังหรือธนูตามขอบหรือริมผ้าที่ทอเสร็จไปเรื่อย ๆ

4.15 รอก เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยพยุงฟืมและเขาหรือตะกอให้อยู่ในตำแหน่งที่พอเหมาะ ไม่ต่ำหรือสูงจนเกินไป เดิมทำจากไม้เนื้อแข็ง แกะเป็นวงล้อรอกภายใน โครงภายนอกแกะสลักเป็นลวดลายสวยงาม บางท้องถิ่นก็ทำจากวัสดุต่างๆ เช่น ใช้ปล้องไม้ไผ่ขนาดสั้น ปัจจุบันบางท้องถิ่นใช้รอกเหล็กหรือรอกทองเหลือง แทนรอกไม้แกะสลักหรือรอกไม้ไผ่

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

กันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ (2562) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม การเดินทางมานมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางศาสนา รวมถึงการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา เป็นต้น

พิทยวัฒน์ พันธะศรี และคณะ (2562) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคล ในแต่ละ

ยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

สโรชา อมรพงษ์มงคล (2561) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่เน้นเอาทุนทางวัฒนธรรมมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจ และเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว รวมถึงกระแสความต้องการประชาชนทั่วโลก นักท่องเที่ยว และคนในท้องถิ่นที่เห็นถึงประโยชน์จากการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศและวัฒนธรรม จนได้พัฒนามาเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบัน

ศุภางค์ นันทา (2561) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทยที่มีผลิตภัณฑ์โอท็อปที่น่าสนใจมีต้นทุนชุมชนสูงและมีอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างชัดเจน จึงนับเป็นหมู่บ้านเป้าหมายในการรองรับการท่องเที่ยวระดับประชาคมอาเซียน ซึ่งจะสามารถเปิดต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะข้ามพรมแดนเข้ามาเที่ยวและเยี่ยมชมได้ในอนาคต

ภัทรบดีนทร์ สุทธภักดี (2559) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางออกจากสถานที่อยู่อาศัยหรือภูมิลำเนาไปยังอีกสถานที่หนึ่งด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การเยี่ยมชม การประชุมสัมมนา การเล่นกีฬา หรือวัตถุประสงค์เฉพาะอื่น ๆ โดยนักท่องเที่ยวอาจมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางอย่างไร้จุดหมาย หรือมากกว่าหนึ่งอย่าง นอกจากนี้ การท่องเที่ยวในแต่ละครั้งจากต้นทางจนถึงจุดหมายปลายทางจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น การเดินทาง การพักผ่อน และการรับประทานอาหาร เป็นต้น

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่ที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคมโดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจสังคมชนบทรอบเนินมประเพณี และวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ ที่กว้างไกลจากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติสภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

ความต้องการพื้นฐานในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งทีแสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณีวิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมาความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน ผ่านสิ่งเหล่านี้

1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิตและการสืบทอดเผ่าพันธุ์ในเมื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นเรื่องที่กว้างใหญ่และมีแง่มุมต่าง ๆ ให้พิจารณาอย่างซับซ้อน เรื่องของวัฒนธรรมจึงสามารถมองได้หลายแง่มุมไปด้วย มีผู้ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรมต่าง ๆ กัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้นิยามความหมายของวัฒนธรรม ไว้ 4 นัย ดังนี้คือ 1) สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ 2) วิถีชีวิตของหมู่คณะ 3) ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน และ 4) พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2564)

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการจัดการมรดกวัฒนธรรมให้เกิดคุณค่าผ่านการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมผสมผสานกับการท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวคิดหลากหลายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นิคม จารุมณี กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวโดยทั่วไป คือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปที่อื่นชั่วคราวโดยสมัครใจ เพื่อวัตถุประสงค์ของการพักผ่อน ความสนุกสนาน การประชุมสัมมนาการศึกษาหาความรู้การติดต่อธุรกิจการเยี่ยมญาติ แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพการท่องเที่ยว นั้น เป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคือการขนส่งการโรงแรม ร้านอาหารและร้านค้าต่าง ๆ ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ทั้งผู้ผลิตสินค้าและบริการนักท่องเที่ยวผู้พัฒนางานบริการท่องเที่ยว ผู้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงการวิจัยและแผนการท่องเที่ยวในแหล่งต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทำให้เกิดประโยชน์ด้านเศรษฐกิจก่อให้เกิดรายได้สร้างงานสร้างอาชีพในพื้นที่ ทั้งยังสนับสนุน พื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวสามารถก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ที่มีรูปแบบตามกระแสนิยม ทำให้เกิดจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการทำลายสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตชุมชน เนื่องจากขาดการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดีของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงเกิดการแสวงหา

แนวทางการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่มีการจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพและบริหารอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่มาของการท่องเที่ยวเชิงแนวคิด โดย ฉัตรเฉลิม งามอาจธนาศัล ได้กล่าวถึงลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงแนวคิด ที่มีการใช้หัวข้อของเรื่องราวต่าง ๆ มาใช้กับการท่องเที่ยวเพื่อเป็นทางเลือกในลักษณะการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มความสนใจและมีการพัฒนาสู่ยุคที่มีรูปแบบผสมผสานลักษณะการท่องเที่ยวที่ลักษณะเจาะจงเฉพาะกลุ่ม เป็นการเพิ่มคุณค่าและความหมายให้กับแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและอนุรักษ์ให้คงอยู่การท่องเที่ยวเชิงแนวคิดสามารถแบ่งได้เป็นสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2564)

1. การท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานกับธรรมชาติ (Natural based tourism)
2. การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism)
3. การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure travel)

ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ที่มีแนวคิดใกล้เคียงกับการท่องเที่ยว

เชิงแนวคิดคือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดย บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า มีที่มาจากปัญหาการท่องเที่ยวที่ไม่ได้คำนึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงเกิดแนวทางปฏิบัติการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และของเสียที่เกินความจำเป็น รักษาความหลากหลายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ควรรวมเข้าในแผนการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดการสนับสนุน เศรษฐกิจท้องถิ่น ที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ทั้งให้ผลประโยชน์และสร้างคุณภาพการท่องเที่ยวของชุมชนเอง รวมไปถึงการปรึกษากันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับภาครัฐเพื่อลดปัญหาและข้อขัดแย้งในการพัฒนาการฝึกอบรมบุคลากรในท้องถิ่น การตอบสนองตลาดการท่องเที่ยว โดยการให้ข้อมูลที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจธรรมชาติและวัฒนธรรม และมีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมและแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอยู่ 6 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2564)

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท
2. เน้นคุณค่าและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
3. นักท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
4. นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ประสบการณ์จากแหล่งท่องเที่ยว
5. ให้ผลตอบแทนธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม

2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

Sharron Dickman กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวว่า แหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourist Destination and Tourism Product) จำเป็นจะต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก หรือองค์ประกอบ 5A คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenity) ที่พักร (Accommodation) และ กิจกรรมต่าง ๆ (Activity) (Tourism Western Australia, 2009) ประกอบด้วย

2.1 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว ณ สถานที่นั้น ๆ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งแยกเป็น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ศาสนาแหล่งท่องเที่ยวทางชาติประเพณีเทศกาลต่าง ๆ หรือสถานที่ที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่ยู่งักโดยทั่วไป แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมักจะมีสิ่งดึงดูดใจมากกว่า 1 อย่าง เช่น จังหวัดบึงกาฬมีสถานที่ท่องเที่ยวมากกว่า 1 แห่ง เช่น ภูเขา น้ำตก หรือริมแม่น้ำโขง สถานที่บันเทิงต่าง ๆ รวมทั้งสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นเป็นที่ยู่งัก

2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนเดินทางเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น แหล่งท่องเที่ยวจึงต้องระบบการขนส่งที่ดีซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง พาหนะ สถานีและผู้ประกอบการขนส่ง เพื่อวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทางได้อย่างสะดวกสบาย

2.3 สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenity) ซึ่งหมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ห้องสุขา ร้านอาหาร ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น โรงพยาบาล ธนาคาร สำนักงานไปรษณีย์ สถานีตำรวจการบริการในกรณีฉุกเฉิน ก็มีความสำคัญ เช่นกัน

2.4 ที่พักร (Accommodation) แหล่งท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักรที่เพียงพอ เพื่อการรองรับการเข้ามาเป็นจำนวนมากของนักท่องเที่ยวและควรมีรูปแบบที่หลากหลาย มีหลายราคาให้เลือกและการบริการที่เหมาะสม และนอกจากนี้ ที่พักรควรจะอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนัก

2.5 กิจกรรมต่าง ๆ (Activity) ที่นักท่องเที่ยวสามารถกระทำในช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวพักอยู่ ณ แหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อให้การท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยวน่าสนใจมากขึ้น กิจกรรมต่าง ๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

3. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งหรือที่รวมไว้ ซึ่งอาจเป็นสถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยความรู้สาระความรู้และกิจกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตวัฒนธรรม ซึ่งมีคุณค่าของคนในชุมชน

เป็นความรู้ทางวัฒนธรรมที่มีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมอยู่เสมอโดยคนในชุมชน และมุ่งเน้นที่จะถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้กับคนทั้งในท้องถิ่นของตนเอง และคนในสังคมภายนอก ได้เข้าใจถึงชีวิตวัฒนธรรมของสังคมนั้นเมืองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564)

1. ด้านคลังสมองภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. การส่งเสริมอาชีพด้านศิลปะและวัฒนธรรม
3. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
4. ลานวัฒนธรรม
5. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน
6. สารสนเทศห้องสมุดชุมชน

การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมมีความสำคัญ และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่ควรแก่การอนุรักษ์สืบทอดสู่คนในท้องถิ่น รวมทั้งวิถีชีวิตวัฒนธรรมกระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มนุษย์ได้มีศักยภาพในการพัฒนา สามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและพึ่งตนเองได้ กระบวนการเรียนรู้ คือ กระบวนการอันมีรากฐานอยู่ที่ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้แยกแยะระหว่างการเรียนรู้กับวิถีชีวิตการรู้และการปฏิบัติเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อ เป็นสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ที่ใช้เป็นช่องทางการสื่อสาร แยกได้ 2 ประเภท คือ

1. สื่อทางด้านกายภาพ ได้แก่ วัสดุ ลักษณะสิ่งพิมพ์ फिल्म แผ่นภาพโปรงใส เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง แผ่น CD ชนิดเสียง และภาพ เป็นต้น อุปกรณ์เป็นตัวช่องทางผ่านในลักษณะเครื่องฉาย เครื่องเสียงชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

2. สื่อทางด้านวิธีการ ได้แก่ รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน และเทคโนโลยีระดับสูง ได้แก่

- 2.1. สื่อท้องถิ่น ประเภทเพลง เช่น หมอลำ หนังตะลุง ลำตัด อีแซวลำนำ เพลงขอ เพลงพวงมาลัย เพลงฉ่อยและนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

- 2.2. สื่อกิจกรรม เช่น หมากเก็บ หมากเข่ง ตีจับเดินกะลา เป็นต้น

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทวัตถุ และอาคารสถานที่ หมายถึง วัตถุอาคารสถานที่ที่มีศักยภาพเป็นแหล่งความรู้ด้วยตัวของมันเองสามารถสื่อความหมาย โดยลำพังตัวเอง เช่น สถาปัตยกรรมด้านการก่อสร้าง จิตรกรรมภาพฝาผนัง ปูนูนียวัตถุด้านประวัติศาสตร์ชิ้นส่วนของธรรมชาติที่ให้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์โบราณวัตถุทางด้านศาสนา พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น จากประเภทของแหล่งเรียนรู้ตามที่ได้เสนอไว้สามารถสรุปประเภทของแหล่งเรียนรู้ได้ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล หมายถึง บุคคลต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ช่างฝีมือ ช่างไม้ เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติ หมายถึง สิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ลำคลอง ป่าไม้ สัตว์ป่า เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ประเภทวัตถุ สถานที่ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ หรือสร้างขึ้น และสามารถหาความรู้ได้ เช่น อาคารสถานที่ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ใช้เป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างกัน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

4.1 ความหมายของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีผู้ให้ความหมายของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

ปริญญา นาคปทุม (2564) ได้ให้ความหมายของ มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง มาตรฐานการท่องเที่ยว ที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ได้จัดทำขึ้น และได้มีการประกาศกำหนดเป็นมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย โดยมีกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ โดยมีภารกิจหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ

พิทยวัฒน์ พันระศรี และคณะ (2562) ได้ให้ความหมายของ มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction Standard) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นด้วย

กรวรรณ สังขกร (2562) ได้ให้ความหมายของ มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการการท่องเที่ยว และองค์ประกอบด้านการตลาดการท่องเที่ยว ซึ่ง 3 องค์ประกอบจะสร้างจุดแข็งของการตลาดการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยกระตุ้นต่อการตัดสินใจและสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง ศักยภาพเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการรับรอง

การท่องเที่ยว การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น สิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการ การท่องเที่ยว เพื่อสร้างจุดแข็งของการตลาดการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยกระตุ้นต่อการตัดสินใจและสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว

4.2 ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวของไทย แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม มีทั้งส่วนจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น ศิลปะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี รูปแบบการดำรงชีวิต การแต่งกายเครื่องมือเครื่องใช้ อาหารการกิน งานเทศกาล ประเพณี เป็นต้น นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังเป็นการส่งเสริม ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ และภูมิปัญญา ทั้งหมดที่ได้ช่วยให้นักท่องเที่ยวในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อไป และเป็นอยู่มาจนถึงปัจจุบัน และสามารถเจริญงอกงามต่อไป ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดสำคัญด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดีทำให้คุณค่า ทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นจนขาดความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม ของพื้นที่และส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว ในที่สุด ดังนั้น การกำหนดกรอบ หรือเกณฑ์มาตรฐาน คุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย และยังสามารถใช้เป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยว รับรู้ในคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหมายถึง การเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยวด้วย รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

นอกจากนั้น ทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้นในการมุ่งสร้างสรรค์ความโดดเด่นของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มตามกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ มีการเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อนำมาเป็นโอกาสสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ร้อยเรียงหยิบยกเรื่องราวจากประวัติศาสตร์ ศิลปะท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิต ความงดงามของสถาปัตยกรรม หัตถกรรม มาสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าสนใจสอดคล้องตามบริบทของชุมชนหรือเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยพยายามสร้างความแตกต่างทางคุณค่าผ่านสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นทุน เพื่อให้เกิด

การพัฒนารายได้ เพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่อย่างยั่งยืน หรือการจัดทำปฏิทินท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกจังหวัด เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญ (กรวรรณ สังขกร, 2562)

4.3 องค์ประกอบของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีการกำหนดองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับประเมินมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไว้ 3 ด้าน ได้แก่ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยว มีจุดดึงดูดความสนใจหรือมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจ และความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ ของวิถีชีวิตและภูมิปัญญา มีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม และจากการที่วัฒนธรรม เป็นมรดกทางสังคมของมนุษย์ที่สั่งสมมาแต่อดีตและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น ความสามารถในการสืบทอดทางวัฒนธรรม ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ความผูกพันต่อท้องถิ่นและความเข้มแข็งในการรักษาวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ ซึ่งเป็นจุดเสริมศักยภาพในการดึงดูดใจ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ อีกทั้งศักยภาพในทางกายภาพและการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย และความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง ที่มีความสำคัญในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวด้วย สำหรับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

- 1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้
- 1.2 ความต่อเนื่องของการสืบสาน วัฒนธรรมประเพณี
- 1.3 ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม
- 1.4 ความสามารถในการสืบทอด ภูมิปัญญา และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง
- 1.5 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีที่สืบค้นได้
- 1.6 ความผูกพันต่อท้องถิ่น
- 1.7 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

2. ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3

ดัชนีชี้วัด ได้แก่

2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

2.2 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว

2.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมอาจมีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวสูง แต่มีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเข้าไปท่องเที่ยว ทำให้ศักยภาพในการจัดการด้านการท่องเที่ยวลดลงไปด้วย สำหรับศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1. ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และการจัดการด้านการท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ ในเรื่องคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว

3. การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่จะ มีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น เกณฑ์ประเมินด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมี 2 ด้าน ได้แก่

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

3.1.1 การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว

3.1.2 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ท่องเที่ยว

3.1.3 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลง

อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

3.2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว

3.2.2 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

3.2.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก

3.2.4 ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

5. แนวคิดเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างมาก ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจฐานทางทรัพยากร และจุดเด่นที่จะขับเคลื่อนและยกระดับการท่องเที่ยวอีกแนวทางหนึ่ง คือการมีเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อเป็นจุดขายให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ด้วยเวลาที่จำกัดของระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว และแรงขับเคลื่อนของการรวมกลุ่มของชุมชนในการออกแบบสู่แนวทางของการยกระดับเส้นทางและจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงอาศัยแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นแกนหลัก (สกวรัตน์ บุญวรรณ, 2563)

1. การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ (วชิรพงษ์ สืบมา, 2559)

1.1 การค้นหาอัตลักษณ์และทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จึงเป็นการค้นหาอัตลักษณ์ (Identity) หรือการเรียนรู้ตนเอง ซึ่งครอบคลุมการวิเคราะห์ฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรม

1.2 การสร้างความโดดเด่นและความแตกต่างการค้นหาความโดดเด่นหรือการสร้างเอกลักษณ์ (Uniqueness) รวมถึงการสร้างความแตกต่าง (Differentiation) จึงเป็นการป้องกันการถูกลอกเลียนแบบ และทำให้นักท่องเที่ยวจำแนกลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชนได้

1.3 การหยั่งรู้ความต้องการของตลาดในเชิงลึก การทำความเข้าใจตลาดการท่องเที่ยวยุคใหม่ จึงปรับไปสู่การทำความเข้าใจในเชิงลึกหรือการหยั่งรู้ เพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยว (Customer Insight) โดยการหยั่งรู้ความต้องการของตลาดเชิงลึก จะใช้วิธีการสังเกตการณ์เชิงบริบท (Contextual Observation)

1.4 การเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจะใช้การออกแบบ (Design) โดยเริ่มต้นตั้งแต่การออกแบบแนวคิด (Concept Design) การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ (Product and Packaging Design) การออกแบบบริการ (Service Design) รวมถึงการออกแบบประสบการณ์ (Experience Design) ที่นักท่องเที่ยวพึงจะได้รับจากผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

1.5 การปรับเปลี่ยนกลวิธีในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวคุณค่าของความดั้งเดิม และความเป็นตัวตนเข้ากับความทันสมัยอย่างกลมกลืนและก่อให้เกิดแก่นคุณค่าที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่

จากความสำเร็จดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ประเทศไทยจะมีรายได้ทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องตามนโยบายการท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็น “แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม หรือ Preferred Destination” รวมถึงการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของประเทศไทยจาก “Value for Money” ไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวระดับคุณภาพมากขึ้น แต่ยังคงอัตลักษณ์ความเป็นไทย โดยคำนึงถึงการสร้างรายได้อย่างเท่าเทียมทุกภาคส่วน อีกทั้งรัฐบาลควรมีการเตรียมความพร้อม เพื่อผลักดันการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยกำหนดมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไทย ที่จะช่วยสร้างความมั่นใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ รวมทั้งการออกมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวไทย อาทิ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน มีผลให้คนไทยงดการเดินทางออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นโอกาสที่จะดึงกลุ่มนี้มาเที่ยวในประเทศแทน โดยเฉพาะพื้นที่เมืองรอง (ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว, 2562; อ้างถึงใน สกาวรัตน์ บุญวรรโณ, 2563)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน พบว่า จังหวัดน่านมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิ โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน ศิลปะการแสดงขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าทอลายโบราณและเครื่องเงิน นอกจากนี้ ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องเข้ามาสนับสนุน ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์สนับสนุนการพัฒนาสร้างมรดกท้องถิ่น สร้างความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยนำข้อมูลวิจัยที่ได้ไปวิเคราะห์ SWOT เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ 1) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยกกระตือรือร้นการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีชีวิตและกลุ่มชาติพันธุ์ 2) การส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ พัฒนาการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เน้นการใช้สื่อออนไลน์ พัฒนาเครือข่ายภาคการท่องเที่ยว ยกกระตือรือร้นคุณภาพของการบริการของบุคลากรท้องถิ่น 3) การวางแผนนโยบายที่มีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน คนในพื้นที่ต้องช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี ปลุกจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี และ 4) การส่งเสริมและปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ถ่ายทอด

วัฒนธรรมที่มีไปสู่คนรุ่นใหม่ ให้เห็นความสำคัญและคุณค่าในวัฒนธรรมของตน ภูมิใจที่จะนำเสนอ ความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดน่าน

สุชานาถ สิงหาปัด (2563) ได้ศึกษาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม: กิจกรรมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนผู้ไทบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัจจัยบ่งชี้ความสำเร็จในการให้บริการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและโฮมสเตย์ของชุมชนผู้ไทบ้านโพน คือ การนำกลยุทธ์ส่วนผสมทางการตลาด (5Ps) มาใช้สร้างความพึงพอใจแก่กลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ชุมชน โดยการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและโฮมสเตย์ร่วมกับชุมชนอย่างสร้างสรรค์ โดยไม่ได้เน้นที่การแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว แต่เน้นการให้บริการแก่สังคมอย่างเป็นธรรม

สกาวรัตน์ บุญวรรณ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จัดแยกตามองค์ประกอบและระยะเวลาของนักท่องเที่ยว โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาต่อยอดสู่การจัดการท่องเที่ยว โดยอาศัยต้นทุนของพื้นที่เป็นหลัก ไม่ลดทอนหรือทำลายคุณค่าของชุมชนและขีดความสามารถ ในการจัดการฐานทางทรัพยากรทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งมี 3 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางศึกษาประวัติศาสตร์ เป็นโปรแกรมแบบ 1 วันเต็ม One day tour 2) เส้นทางศึกษาเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นแบบครึ่งวัน Half day tour และ 3) เส้นทางศึกษาทางด้านสังคมเป็นโปรแกรมครึ่งวัน Half day tour

พิทิววัฒน์ พันระศรี และคณะ (2562) ได้ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลเก็ง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า สถานที่ทั้ง 5 แห่ง มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไปได้ แม้ว่าจะมีข้อจำกัดของแต่ละสถานที่ที่แตกต่างกัน แต่ทั้งนี้เนื่องจากตำบลเก็ง จังหวัดมหาสารคามนั้น มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ข้อเสนอแนะที่ควรนำมาพัฒนาเพิ่มเติมคือ การจัดการสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้ดึงดูดใจและพร้อมรับผู้ที่มาท่องเที่ยว การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

สวัสดี แก้วแบน (2562) ได้ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมลายโบราณของชุมชนบ้านแกใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของชาวบ้านมีจำนวนลดน้อยลง ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการเพิ่มของจำนวนประชากรที่ขยายพื้นที่ในการสร้างที่อยู่อาศัย ทำให้พื้นที่สำหรับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมลดน้อยลง และอีกส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อธุรกิจการค้า ประกอบกับมีความเร่งรีบในการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตทันต่อความต้องการของตลาดผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังเป็นการลดความเสี่ยงในขั้นตอนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ผู้ทอส่วนใหญ่จึงนิยม

ที่จะซื้อเส้นไหมจากท้องตลาดทั่วไป เนื่องจากมีความสะดวก รวดเร็ว เส้นไหมมีจำนวนเพียงพอที่จะผลิต การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจึงลดเหลือน้อยลงไปเหลือเพียงครอบครัวที่ทอเพื่อใช้สอยภายในครัวเรือน และเพื่อเป็นการอนุรักษ์เท่านั้น อย่างไรก็ตามก็ผู้ศึกษามีแนวทางการอนุรักษ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งปัจจุบันเส้นไหมที่ได้จากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอกับความต้องการ ทางกลุ่มจึงนิยมซื้อเส้นไหมจากท้องตลาด ทำให้เพิ่มต้นทุนในการผลิต และเสียโอกาสกับผลกำไรที่ควรจะได้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในชุมชนสู่ความยั่งยืน และเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต ประชาชนจึงขอรับการสนับสนุนพื้นที่และเงินทุนสำหรับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจากองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างดำเนินการผลิตเส้นไหม

สุรียา คลังฤทธิ์ (2562) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ภูมิปัญญาลวดลายผ้าไหมพื้นเมืองกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเมืองสุรินทร์ พบว่า สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ตกทอดมาพร้อมกับการทำผ้าไหมมัดหมี่นี้คือ ภูมิปัญญาด้านลวดลายผ้าที่เป็นแบบฉบับของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรสุรินทร์ อันสืบทอดมาแต่โบราณผ่านกาลเวลาที่เนิ่นนานและฐานการคิดสร้างสรรค์ลวดลายเชิงวัฒนธรรมขึ้นมา นั้น จะมีฐานคิดที่มาจากแบบแผนความเชื่อในบริบทวัฒนธรรมของชาวเขมรจังหวัดสุรินทร์ ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ลวดลายที่ปราณีช่างทอผ้าได้สร้างสรรค์ขึ้นมาจากฐานคติความเชื่อเชิงวัฒนธรรมและปฏิสัมพันธ์เชิงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว จนได้ถ่ายทอดประดิษฐ์ลงเป็นลวดลายบนผ้าไหม ได้แก่ สัญลักษณ์นิยมหรือลวดลายที่มีมาจากสัญลักษณ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตตามธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ ลวดลายที่มีรากเหง้ามาจากฐานคติความเชื่อในทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์เขมรได้สร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ อันสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงถึงความเป็นอัตลักษณ์ ต้นคิดภูมิปัญญาหรือมุมมองโลกทัศน์เชิงการออกแบบเชิงวัฒนธรรม อันแสดงถึงที่มาของวัฒนธรรมความเชื่อและการออกแบบลวดลายผ้า อันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะเชิงภูมิคิด และภูมิรู้ของปราณีช่างทอผ้ากลุ่มชาติพันธุ์เขมรสุรินทร์

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไว (2561) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า เขตพื้นที่ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีศักยภาพของพื้นที่ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจาก ชุมชนท่ามะโอ มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากชุมชนอื่น เช่น บ้านเสานัก บ้านหลุยส์ วัดประตูป่อง อีกทั้งยังมีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เช่น การฟ้อนผีปู่ย่า ประเพณีตานข้าวหอมต่อ ประเพณีตานข้าวใหม่ ประเพณีตานเปรตพลี เป็นต้น และการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมควรใช้มาตรฐานและตัวชี้วัดการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะชุมชนท่ามะโอเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ตั้งแต่โบราณของจังหวัดลำปาง ซึ่งมีโบราณสถานหลายแห่ง และมีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ของชุมชนท่ามะโอ อำเภอ

เมือง จังหวัดลำปาง มีความพร้อมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยได้ศึกษาและได้หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับชุมชนและสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตได้และสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่จะต้องมีการจัดสรรบุคลากรและต้องหาหน่วยงานในการรับผิดชอบและส่งเสริมในเรื่องต่าง ๆ เช่น การบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ชุมชนและการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ลินจง โพชารี (2561) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สะพานไม้แกดำ ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สะพานไม้แกดำนั้น ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในชุมชนเข้าใจ และให้การยอมรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนสะพานไม้แกดำ อีกทั้งต้องสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น และทำควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบริเวณรอบหนองน้ำแกดำ โดยอาศัยกระบวนการ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ใส่ใจการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม และคำนึงถึงการพัฒนาที่นำไปสู่การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อนำมาเป็นสินค้า ของที่ระลึกหรือของฝาก เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้ และนำไปสู่การลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจในชุมชนต่อไป

สรโรชา อมรพงษ์มงคล (2561) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติความจริงแท้และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา : เมืองมัลลิกา ร.ศ.124 จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การจัดการของเมืองมัลลิกา มีข้อเด่นในด้านของการจัดการองค์กร และการควบคุม แต่ยังขาดการจัดการด้านการวางแผนและการเป็นผู้นำ เนื่องด้วยเมืองมัลลิกาดำเนินกิจการด้วยการจัดการแบบครอบครัวที่อยู่กันด้วยความเข้าใจ ทำให้สามารถดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย ในส่วนของการประเมินความจริงแท้มิติของตำแหน่ง และสถานที่ตั้งอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.07 ในขณะที่กระบวนการสร้างสรรค์ในเรื่องของการนำความคิดสร้างสรรค์มาใช้มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.94 สรุปได้ว่าในเมืองมัลลิกา ร.ศ.124 มีการนำกระบวนการสร้างสรรค์มาใช้มาก และคำนึงถึงความจริงแท้บ้าง ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถช่วยให้ผู้ประกอบการรายอื่น นำความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบคล้ายกัน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ศุภางค์ นันดา (2561) ได้ศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : หมู่บ้านผลิตผ้าไหมเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ศักยภาพทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านผลิตผ้าไหมเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย

ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาดและการส่งเสริมการขาย ด้านการยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชนและบริการทางการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาสถานที่และภูมิทัศน์ด้านผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ส่วนแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านผลิตผ้าไหมเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วยการนำเสนอจุดขายของการท่องเที่ยวด้วยเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์ การพัฒนาสถานที่และปรับปรุงภูมิทัศน์ การประชาสัมพันธ์ผ่าน สื่อและกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ การสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวและการส่งเสริมให้เป็นศูนย์การเรียนรู้

กันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า 1) นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ พระบรมธาตุนาดูนเป็นจุดดึงดูดสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาอำเภอนาดูน การท่องเที่ยวในอำเภอนาดูนมีความคุ้มค่ากับเงินและเวลา และการท่องเที่ยวที่อำเภอนาดูนเป็นการรักษามรดกและวัฒนธรรมของท้องถิ่น 2) นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ พระบรมธาตุนาดูนเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา ข้าพเจ้ายินดีแนะนำบอกต่อคนรู้จักให้มาท่องเที่ยวเชิงพุทธที่อำเภอนาดูน (4.58) และการท่องเที่ยวในอำเภอนาดูนทำให้ท่านได้รับความสุขทางใจ 3) ภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มี 4 ปัจจัย ได้แก่ การให้ข้อมูล ความศักดิ์สิทธิ์ความคุ้มค่าของเงินและกิจกรรมทางพุทธศาสนา และ 4) ภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวทั้ง 4 ปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมธวดี พยัมประโคน (2559) ได้ศึกษาผ้าไหมทอมือพื้นบ้านในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผ้าไหมทั้งหมดมี 5 ชนิด ผ้ามัดหมี่มีการทอมากที่สุด รองลงมา คือ ผ้าลายตาราง ผ้ายก ผ้านวลูยซิม ผ้าพื้น ผ้าหางกระรอก ผ้าขีด ตามลำดับ นิยมคู่สีกลมกลืนกัน คือ เหลือง แดง น้ำตาล แทรกคู่สีตัด คือ ม่วง เขียวในบางส่วนของลายปัจจุบันผ้ามีโทนสีมากขึ้นจากการย้อมเคมี แม้ลายมัดหมี่มี 3 กลุ่ม คือ 1) ลายเรขาคณิตรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน 2) ลายพรรณพฤกษา เช่น ลาดดอกมะเขือ รวงข้าว และดอกไม้ และ 3) ลายสัตว์เช่น ลายนกยูง ต่างับ การจัดการกลุ่มทอผ้าเป็นแบบพึ่งพาตนเองในระบบเครือญาติและแบ่งงานภายในเครือข่ายในประเด็นวิถีชีวิตชุมชน ความเชื่อ และความต้องการใช้ผ้า พบว่า ชุมชนสืบสานประเพณีพื้นบ้านร่วมกับประเพณีหลักของประเทศ รัฐสนับสนุนการทอเชิงอนุรักษ์และจัดกิจกรรมการใช้ผ้า เพื่อสร้างตลาดภายในชุมชน สำหรับการสืบทอดภูมิปัญญาและการสร้างช่างรุ่นใหม่ พบว่า ช่างรุ่นใหม่จะเริ่มฝึกทอผ้าจากลายข้อ ขอ โคม

ก้านแย่ง และโพลี รัฐบาลต่อบรมและสนับสนุนผู้มีความสามารถพิเศษเป็นวิทยากร จากการศึกษาปัจจัยของผู้บริโภคและสังคมต่อการทอผ้า พบว่า ช่องทอผ้ามีความเชี่ยวชาญเรื่องหมอนไหมสูง สืบทอดความรู้ได้ อีกทั้งมีความต้องการผ้ามาจากคนในชุมชน

เกศินี บัวดิศ (2560) ได้ศึกษา ผ้าทอพื้นเมืองของชาวอีสาน พบว่า 1) จังหวัดสุรินทร์มีผ้าโพลีนิยมใช้ไหมเส้นน้อยในการทอ ทำให้ผ้ามีความละเอียด เนื้อผ้าเบาบางและอ่อนนุ่ม 2) จังหวัดบุรีรัมย์ มีผ้ามัดหมี่ตีนแดงเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ นิยมใช้ไหมที่มัดหมี่เป็นลวดลายพื้นเมืองทอด้วยผ้าไหมทั้งผืน เชิงของผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นสีแดง ลวดลายเป็นแถบริ้วลวดลายจกขนาดเล็ก 3) จังหวัดนครราชสีมา มีผ้าหางกระรอก เป็นผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวนครราชสีมา เทคนิคการทอพิเศษโดยการใช้ไหมสองเส้นหรือสองสีทำเป็นลูกลาย ทำให้ผ้าที่ออกมาหลังจากการทอเสร็จสมบูรณ์จะมีลักษณะเหมือนภาพ 3 มิติ ลวดลายมีความเรียบง่าย แต่แฝงด้วยความประณีตและงดงาม 4) จังหวัดชัยภูมิ มีผ้าไหมลายหมี่คั่นของนารี เป็นผ้าที่มีลวดลายเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ ลวดลายเกิดขึ้นจากความคิดและความเชื่อที่สืบทอดกันมา และ 5) จังหวัดมุกดาหาร มีผ้าไหมมัดหมี่ลายแก้วมุกดา เป็นผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมุกดาหาร เกิดจากแนวคิดของผู้ว่าราชการจังหวัดในช่วงปี พ.ศ. 2545 ที่อยากให้จังหวัดมีลวดลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัด ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าของชาวอีสาน ในแต่ละจังหวัดมีภูมิหลัง มีเอกลักษณ์และมีความโดดเด่นที่แตกต่างกันไปทำให้ผ้าทอของแต่ละจังหวัดเป็นมรดกอันล้ำค่า

ทิวาวรรณ ศิริเจริญ (2560) ได้ศึกษาการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีไทหล่ม เทียวไทหล่ม เมืองสงบ มากเสน่ห์ พบว่า การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีไทหล่มให้เป็นแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร และการเก็บข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่อำเภอหล่มเก่า โดยมีการจัดกลุ่มประเภทและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากข้อมูลการศึกษาและสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในอำเภอหล่มเก่า เพื่อใช้เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ในเส้นทางท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านชาติพันธุ์ ด้านประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน ด้านสถาปัตยกรรม ด้านประเพณีวัฒนธรรม และวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านวิถีชีวิต และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้นำข้อมูลมาออกแบบและสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีไทหล่ม เพื่อทดลองเส้นทางกับหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์ นักวิชาการ นักท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่น จำนวน 50 คน ซึ่งได้นำผลจากการทดลองเส้นทางมาปรับปรุงคู่มือนำเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีไทหล่ม โดยใช้ชื่อว่า “เที่ยวไทหล่ม เมืองสงบ มากเสน่ห์” และพบว่า คู่มือนำเที่ยวที่นำมาใช้สามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยัง

แหล่งท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน และสามารถรับทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมได้ตามความสนใจ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Queensland Tourism Industry Council (2020) ได้ศึกษาการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวตามหลักการประกันคุณภาพและการจัดการแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด พบว่า การรับรองคุณภาพการท่องเที่ยว หรือ Quality Tourism Accreditation โดยธุรกิจการท่องเที่ยวที่ได้รับการรับรองคุณภาพจะได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพมีจริยธรรม และเชื่อถือได้ นอกจากนี้ การจัดทำเอกสาร แนวทาง ปฏิบัติและขั้นตอนการเสนอขอการรับรองคุณภาพการท่องเที่ยว จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนา สถานประกอบการที่มีประโยชน์ สร้างความน่าเชื่อถือ ความสม่ำเสมอ และความสามารถในการคาดการณ์ ในการดำเนินธุรกิจในทางกลับกัน การรับรองคุณภาพการท่องเที่ยวนี้ นำมาซึ่งการประกันคุณภาพการบริการลูกค้าที่ดีขึ้น และความพึงพอใจและสนับสนุนความยั่งยืนในระยะยาว

Huang (2019) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของกรุงเทพฯ ประเทศไทย พบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย คือ การจัดการและการพัฒนามาตรฐานเพื่อเข้าสู่ระดับสากล เพื่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เช่น มาตรฐานการคมนาคมขนส่ง มาตรฐานที่พัก มาตรฐานด้านความปลอดภัย และมาตรฐานของสินค้าและบริการ เป็นต้น นอกจากนี้ การกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ต้องกำกับดูแลอย่างเข้มงวด และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน เช่น กระทรวง การท่องเที่ยวและกีฬา สมาคมโรงแรมไทย และสำนักงานการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์สถานประกอบการที่ได้รับเครื่องหมายรับรอง และนำเสนอความสำเร็จของสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง

Steliana Cojocariu (2017; อ้างถึงใน ทิววรรณ ศิริเจริญ, 2560) ได้ศึกษาการพัฒนาเส้นทางวัฒนธรรม : ทรัพย์สินล้ำค่าโรมาเนีย พบว่า การพัฒนาเส้นทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมืออันทรงคุณค่าสำหรับการเจรจาหว่างวัฒนธรรมในระดับรากหญ้า และมีส่วนทำให้เกิดความสามัคคีในสังคมผ่านการพัฒนาหัวข้อที่สร้างแรงบันดาลใจและกิจกรรมการมีส่วนร่วม ในขณะเดียวกัน สภายุโรปก็เป็นแนวทางในอุดมคติในการดำเนินการตามค่านิยมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมถึงการเข้าถึงวัฒนธรรมสำหรับทุกคน ข้อเสนอเส้นทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ในระดับยุโรปนั้นอุดมสมบูรณ์เป็นพิเศษ ทางเลือกของเส้นทางวัฒนธรรมที่สำคัญของยุโรปถูกกำหนดโดยเกณฑ์พื้นฐานของสภายุโรป บทความนี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเส้นทางวัฒนธรรมในโรมาเนีย ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่มีค่าโดยมีคุณสมบัติที่จำเป็นทั้งหมด และนำเสนอเนื้อหา ข้อมูล และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์สำหรับทั้งธุรกิจนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว มีการนำเสนอกรอบการทำงานทั่วไปสำหรับ

การประเมินและการวัดผลกระทบของแผนการเดินทางทางวัฒนธรรม โดยกำหนดมูลค่าผลลัพธ์ของทั้งสองโครงการที่พัฒนา โดยทางการโรมาเนีย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากคณะกรรมการยุโรป

Maria Genoveva (2017; อ้างถึงใน ทิววรรณ ศิริเจริญ, 2560) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวน้ำมันมะกอก: ส่งเสริมการพัฒนาชนบทในอันดาลูเซีย (สเปน) พบว่า การสำรวจได้ดำเนินการในบริษัทต่าง ๆ เกี่ยวกับเส้นทางการกินของน้ำมันมะกอกและการกำหนดแหล่งกำเนิด เพื่อกำหนดระดับความเกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวด้วยน้ำมันมะกอก ผลงานหลักของการศึกษาคั้งนี้ คือ เป็นครั้งแรกที่วิเคราะห์ Designations of Origin ของน้ำมันมะกอกจากแคว้นอันดาลูเซียทั้งหมด โดยมองหากการทำงานร่วมกันกับเส้นทางอาหารอื่น ๆ ในภูมิภาค ซึ่งอาจเพิ่มความต้องการของผู้มาเยือนและระดับของการพัฒนาและความมั่งคั่งในพื้นที่

Nongsiej & Shimray (2017) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พบว่า คุณภาพการคมนาคมขนส่ง และโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างช่องทางการตลาด และการสร้างเครือข่าย โดยต้องพัฒนาเป็นกลยุทธ์แบบบูรณาการร่วมกัน ซึ่งต้องประเมินและควบคุมคุณภาพให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์อย่างสูงสุด รวมทั้งสามารถสร้างความดึงดูดใจและนำเสนอประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการตามหลักเกณฑ์ มาตรฐานที่กำหนด สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเกินกว่าที่คาดหวังแล้ว จะส่งผลต่อความพึงพอใจจนกลายเป็นความจงรักภักดีต่อไป

Choovanichchannona (2015) ได้ศึกษาความพึงพอใจในคุณภาพมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย พบว่า ความพึงพอใจของคุณภาพมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 2) เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม 3) อาหารและเครื่องดื่มที่สะอาดและถูกสุขลักษณะ 4) ห้องสุขาที่พอเพียง และ 5) ราคาที่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจในมาตรฐานการท่องเที่ยว สร้างความประทับใจและบอกต่อกับนักท่องเที่ยวในวงกว้าง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดเส้นทางเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักท่องเที่ยวชาวไทย และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) ทั้งนี้ เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักท่องเที่ยวชาวไทย
  - 1.1 ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 483,054 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 384 คน ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling Random) (Krejcie & Morgan, 1970)
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants)

2.1 กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 หมายถึง กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตัวแทนหน่วยงานเอกชน ตัวแทนชุมชนในเขตอำเภอหาดใหญ่ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวตามบุญประเพณีของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

2.1.1 เจ้าหน้าที่จากสำนักงานหม่อมใหม่เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เขต 3 จังหวัดขอนแก่น	จำนวน 1 คน
2.1.2 เจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมหาสารคาม	จำนวน 1 คน
2.1.3 นักวิชาการจากศูนย์ความเป็นเลิศนวัตกรรมใหม่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	จำนวน 1 คน
2.1.4 ผู้อำนวยการโรงเรียนอำเภอหาดใหญ่ประชาสรรค์	จำนวน 1 คน
2.1.5 ตัวแทนหน่วยงานเอกชน	จำนวน 5 คน
1) หอการค้า จังหวัดมหาสารคาม	จำนวน 1 คน
2) ตัวแทนจากสโมสรไลน์ออน มหาสารคาม	จำนวน 1 คน
3) ตัวแทนจากบริษัท ฟ่ำใส่ออกกาไนซ์กรุ๊ปจำกัด มหาสารคาม	จำนวน 1 คน
4) ตัวแทนจากบริษัททัวร์ไฮอินทร์ทัวร์ มหาสารคาม	จำนวน 1 คน
5) ตัวแทนจากบริษัททัวร์วิเศษรักทัวร์ มหาสารคาม	จำนวน 1 คน
2.1.6 ตัวแทนชุมชนในเขตอำเภอหาดใหญ่	จำนวน 11 คน
1) กำนัน ตำบลดงยาง จังหวัดมหาสารคาม	จำนวน 1 คน
2) ผู้นำชุมชน หมู่ 5 บ้านหนองผิง จังหวัดมหาสารคาม	จำนวน 1 คน
3) ผู้นำชุมชน หมู่ 8 บ้านหนองไฉ้ จังหวัดมหาสารคาม	จำนวน 1 คน
4) นักปราชญ์ผ้าไหม	จำนวน 6 คน
5) ผู้ประกอบการในอำเภอหาดใหญ่	จำนวน 2 คน
รวม	จำนวน 20 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 หมายถึง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเดินทางมาท่องเที่ยว ณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดมหาสารคาม ในเทศกาลงานบุญประเพณีต่าง ๆ จำนวน 10 คน

3. สถานที่เก็บข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดสถานที่ทำวิจัย คือ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนใต้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผิง บ้านศรีอู๊ด บ้านดงบัง และบ้านหนองพอก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ ลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือก (Check List) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวและมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม ลักษณะแบบสอบถามเป็น มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi structured interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) ซึ่งพัฒนาจากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือก (Check List) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม ลักษณะแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจทรัพยากรท้องถิ่นและองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

1.2 จัดทำแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยพิจารณาถึงรายละเอียดที่ครอบคลุมถึงความมุ่งหมาย

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมความถูกต้องของการใช้ภาษาและความครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ

1.4 ปรับปรุงแบบสอบถามตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีจำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1.4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัทร ทิพย์ศรี

1.4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิโรจน์ เกษภูลักษ์ณ

1.4.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วสุธิดา นุริตมนต์

1.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง

1.6 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.6.1 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเหมาะสมของการใช้ภาษาในแบบสอบถาม

1.6.2 การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ซึ่งองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.451–0.468 (ตาราง 1 ภาคผนวก ข) และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.454–0.469 (ตาราง 1 ภาคผนวก ข) สอดคล้องกับ Nunnally (1987) ได้นำเสนอว่า การทดสอบค่าอำนาจจำแนกเกินกว่า 0.40 เป็นค่าที่ยอมรับได้ว่าเครื่องมือมีคุณภาพเหมาะสม สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้

1.6.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยรวมและเป็นรายด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีครอนบาค (Cronbach) ซึ่งองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.785–0.975 (ตาราง 1 ภาคผนวก ข) และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.790–0.976 (ตาราง 1 ภาคผนวก ข) สอดคล้องกับ Nunnally และ Bernstein (1994)

ได้นำเสนอว่า การหาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ในระดับมากกว่า 0.70 เป็นค่าที่ยอมรับได้ว่าเครื่องมือที่มีคุณภาพเหมาะสม สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้

1.7 นำผลที่ได้จากการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ กับกองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.8 หลังจากได้เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัยแล้ว จึงดำเนินการจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. การสร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดเส้นทางแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ้าไหมโบราณ อำเภอนาหวาย จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว และการนำข้อมูลที่ได้มาประเมินศักยภาพ จากสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

2.2 ดำเนินการสร้างแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม โดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับความมุ่งหมายในการวิจัยและกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.3 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์

2.4 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบสอบถาม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องของการใช้ภาษาและครอบคลุมเนื้อหาของงานวิจัย เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีดังนี้

2.4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัทร ทิพย์ศรี

2.4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิโรจน์ เกษภูาลักษณ์

2.4.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วสุธิดา นุริตมนต์

2.5 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.6 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation) โดยเป็นการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาต่าง ๆ กัน ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายสภาพการณ์หลาย ๆ ช่วงเวลาและมิติที่ต่างกัน

2.7 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ กับกองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2.8 หลังจากได้เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัยแล้ว จึงดำเนินการจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยพร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และความสมบูรณ์ของเอกสาร

1.2 ขออนุญาตราชการจากคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรมมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยแนบไปพร้อมกับแบบสอบถามส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ที่จะทำการศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

1.3 ดำเนินการลงพื้นที่แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง ในเขตพื้นที่อำเภอ นาตุณ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนใต้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผิง บ้านศรีชูต บ้านดงบัง และบ้านหนองพอก จำนวน 384 ฉบับ

1.4 เมื่อครบกำหนดระยะเวลา 30 วัน ได้รับแบบสอบถามตอบกลับมา จำนวน 126 ฉบับ รวมระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล 30 วัน ดังนั้น แบบสอบถามที่นำไปวิเคราะห์ข้อมูลมี จำนวน 126 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 32.81 เมื่อเทียบกับแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar และ Day (2001) ได้นำเสนอว่าการส่งแบบสอบถามต้องมีอัตราการตอบกลับอย่างน้อย ร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้ว่าจำนวนตัวอย่างของแบบสอบถามมีความเหมาะสมและเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลไป

1.5 นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ดำเนินการจัดทำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และจัดเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูล บันทึกภาพ ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ กล้องดิจิทัล สมุดโน้ต ปากกา

2.2 ผู้วิจัยนำหนังสือราชการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ หมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8 หมู่บ้าน

ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนใต้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผง บ้านเครือชูด บ้านดงบัง และบ้านหนองพอก และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) รวมทั้งหมด จำนวน 30 คน

2.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างวันที่ 3 กรกฎาคม-2 สิงหาคม พ.ศ. 2565

2.4 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อนำสู่ขั้นตอนการจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

1.1 ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน ของการตอบแบบสอบถาม และตรวจให้คะแนนแบบสอบถาม โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	กำหนดให้	5 คะแนน
ระดับความคิดเห็นมาก	กำหนดให้	4 คะแนน
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	กำหนดให้	3 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อย	กำหนดให้	2 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	กำหนดให้	1 คะแนน

1.2 บันทึกผลการตรวจให้คะแนนแบบสอบถามลงในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.3 วิเคราะห์ข้อมูลผลการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติซึ่งประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการตอบแบบสอบถาม โดยหาผลรวม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

2. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ทำการวิเคราะห์รายกลุ่มจากคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยจัดกลุ่มประเด็นสำคัญของคำถามในแต่ละตอนที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

2.2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น และจัดกลุ่ม ประเด็นสำคัญของคำถามในแต่ละตอนที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ร้อยละ (Percentages)

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

2.1.1 การหาค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation

2.1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเป็นการวิเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การนำเสนอข้อมูลเป็นที่เข้าใจตรงกันการแปลความหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

$\bar{x}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวและมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์
ตอนที่ 1 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวและมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ 2 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน
จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	33	26.19
หญิง	93	73.81
รวม	126	100.00
2. อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	44	34.93
30 - 40 ปี	8	6.34
41 - 50 ปี	74	58.73
มากกว่า 50 ปี	0.00	0.00
รวม	126	100.00
3. สถานภาพ		
โสด	56	44.46
สมรส	70	55.55
รวม	126	100.00

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	8	6.34
ประถมศึกษา	24	19.05
มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช.	28	22.22
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	8	6.34
ปริญญาตรี	36	28.58
สูงกว่าปริญญาตรี	22	17.47
รวม	126	100.00
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ไม่มีรายได้	0	0.00
ไม่เกิน 5,000 บาท	0	0.00
5,001 – 10,000 บาท	20	15.87
10,001 – 15,000 บาท	49	38.89
15,001 – 20,000 บาท	28	22.22
มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	29	23.02
รวม	126	100.00
6. อาชีพ		
เกษตรกรรวม	20	15.87
ค้าขาย	20	15.87
ธุรกิจส่วนตัว	28	22.22
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	30	23.83
พนักงานเอกชน	8	6.34
นักเรียน/นักศึกษา	8	6.34
แม่บ้าน	8	6.34
รับจ้าง	4	3.19
นักท่องเที่ยว	0	0.00
อื่น ๆ (ระบุ)	0	0.00
รวม	126	100.00

ตาราง 1 มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 126 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 93 คน (ร้อยละ 73.80) อายุ 41–50 ปี จำนวน 74 คน (ร้อยละ 58.73) สถานภาพสมรส จำนวน 70 คน (ร้อยละ 55.55) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 36 คน (ร้อยละ 28.58) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001–15,000 บาท จำนวน 49 คน (ร้อยละ 38.89) อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 30 คน (ร้อยละ 23.83)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ส่วนที่ 1 การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตาราง 2-7

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามโดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ด้านสถานที่ท่องเที่ยว	4.25	0.77	มาก
2. ด้านการเข้าถึง	4.03	0.70	มาก
3. ด้านที่พัก	3.96	0.74	มาก
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.08	0.73	มาก
5. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	4.03	0.74	มาก
รวม	4.08	0.64	มาก

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสถานที่ท่องเที่ยว

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสถานที่ท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. พื้นที่ท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน	4.33	0.85	มาก
2. พื้นที่ท่องเที่ยวมีประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น	4.24	0.95	มาก
3. พื้นที่ท่องเที่ยวสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมได้อย่างต่อเนื่อง	4.20	0.86	มาก
รวม	4.25	0.77	มาก

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสถานที่ท่องเที่ยว จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการเข้าถึง

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย	4.17	0.92	มาก
2. นักท่องเที่ยวสัมผัสและรับรู้ถึงรูปแบบต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวจากวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนอย่างเห็นได้ชัด	3.88	0.84	มาก
3. นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสถึงแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนาดูนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ	4.04	0.90	มาก
รวม	4.03	0.70	มาก

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านที่พัก

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านที่พัก	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. สถานที่พักแรมของนักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางมีความเหมาะสม และสร้างความประทับใจได้	3.78	0.79	มาก
2. สถานที่พักมีสภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติ ได้สัมผัสถึงการเข้าถึงธรรมชาติอย่างแท้จริง	3.98	0.93	มาก
3. สถานที่พักมีแสดงออกวิถีชีวิตและอารยธรรมท้องถิ่นอย่างมีเสน่ห์	4.04	0.93	มาก
4. สถานที่พักมีการเก็บค่าที่พักตามความเหมาะสมกับการบริการและบรรยากาศที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้	4.04	0.85	มาก
รวม	3.96	0.74	มาก

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. นักท่องเที่ยวได้รับคุณประโยชน์ต่าง ๆ จากการท่องเที่ยวที่จับต้องได้อย่างเห็นได้ชัด	4.23	0.87	มาก
2. นักท่องเที่ยวได้รับคุณประโยชน์ต่าง ๆ จากการท่องเที่ยวที่มองไม่เห็นเป็นตัวตนแต่สามารถรับรู้และสัมผัสได้	3.85	0.99	มาก
3. นักท่องเที่ยวได้รับคุณประโยชน์ต่าง ๆ จากกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความโดดเด่นน่าสนใจ และเกิดความพึงพอใจ	4.17	0.92	มาก
รวม	4.08	0.73	มาก

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. มีกิจกรรมการดำเนินการของรูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	4.19	0.81	มาก
2. มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน ตื่นเต้น	4.11	0.89	มาก
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดความประทับใจและเกิดความเพลิดเพลินอารมณ์	3.79	0.87	มาก
รวม	4.03	0.74	มาก

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$)

ส่วนที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตาราง 8-11

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามโดยรวมและรายด้าน

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	4.21	0.62	มาก
2. ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	4.01	0.73	มาก
3. ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	4.21	0.71	มาก
รวม	4.14	0.63	มาก

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ	4.20	0.82	มาก
2. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีรูปแบบการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้สึกชื่นชอบ ประทับใจและอยากเดินทางมาอีกครั้ง	4.26	0.67	มาก
3. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่สร้างความรู้สึกดี และเข้าใจวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน จนเกิดการบอกเล่าปากต่อปากให้นักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ อยากมาสัมผัสการท่องเที่ยวของอำเภอนาดูน	4.17	0.77	มาก
รวม	4.21	0.62	มาก

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$)

พหุ ประถม โท ชีวะ

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีความสามารถในการดูแลรับรองนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	4.07	0.95	มาก
2. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีสถานที่เหมาะสมรับรองนักท่องเที่ยวและเพียงพอ	4.07	0.76	มาก
3. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกห้องน้ำและสถานที่จอดรถเพียงพอ	3.88	0.94	มาก
รวม	4.01	0.73	มาก

จากตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีความสามารถในการดำเนินงานจัดกิจกรรม และด้านอื่น ๆ ที่แสดงออกด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชัดเจน	4.20	0.86	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
2. การจัดโปรแกรมท่องเที่ยวแนะนำเสนอเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้สื่อบรรยากาศ การท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสาน อย่างแท้จริง	4.23	0.79	มาก
3. การจัดโปรแกรมท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่สร้าง ประสบการณ์ใหม่ ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ เช่น การให้นักท่องเที่ยวทดลองทอผ้า ทดลองย้อมสีผ้า ทดลองปั้นดินเผา เป็นต้น	4.20	0.78	มาก
รวม	4.21	0.71	มาก

จากตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวจากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งสามารถสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ด้านสถานที่ท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าพื้นที่ของหมู่บ้านผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีศิลปและวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น มีความเป็นอัตลักษณ์ด้านสถานที่ ที่ชัดเจนคือ พระธาตุนาดูน ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ผู้คนให้ความเคารพนับถือ นิยมมาศักการะกันอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเทศกาลงานบุญประเพณีต่าง ๆ และสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมได้เป็นอย่างมาก

ด้านการเข้าถึง หมู่บ้านผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว

และสะดวกสบาย และสามารถสัมผัส รับรู้ถึงรูปแบบต่าง ๆ ในท้องเที่ยวจากวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตของประชาชนและแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม นอกจากนี้เส้นทางการคมนาคมของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามยังมีการเชื่อมต่อกับอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

เส้นทางที่ 1 ถนนทางหลวงหมายเลข 4007 อำเภอบรบือ - อำเภอนาดูน เส้นทาง การท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน - บ้านหนองโนใต้-บ้านหนองคู

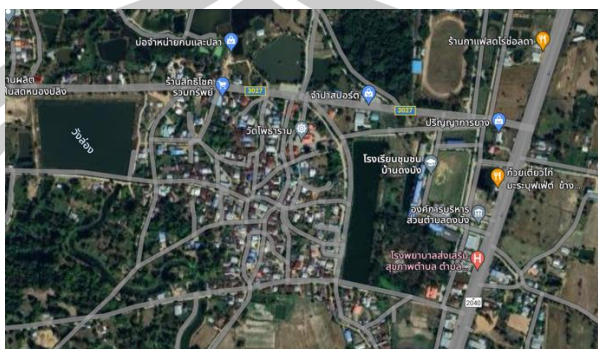
ภาพประกอบ 53 ถนนทางหลวงหมายเลข 4007 อำเภอบรบือ-อำเภอนาดูน
เส้นทาง การท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านหนองโนใต้-บ้านหนองคู

เส้นทางที่ 2 ถนนทางหลวงหมายเลข 3026 อำเภอขามเฒ่า - อำเภอนาดูน
เส้นทาง การท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านคำแก้ว

ภาพประกอบ 54 ถนนทางหลวงหมายเลข 3026 อำเภอขามเฒ่า-อำเภอนาดูน
เส้นทาง การท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านคำแก้ว

เส้นทางที่ 3 ถนนทางหลวงหมายเลข 2040 อำเภอนาดูน-อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด เส้นทางท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านหนองพอก-บ้านดงบัง

ภาพประกอบ 55 ถนนทางหลวงหมายเลข 2040 อำเภอนาดูน-อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด
เส้นทางท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านหนองพอก-บ้านดงบัง

เส้นทางที่ 4 ถนนทางหลวงหมายเลข 2040 อำเภอนาดูน-อำเภอวาปีปทุม เส้นทาง
การท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านดงน้อย-บ้านหนองผง-บ้านศรีอูชูด

ภาพประกอบ 56 ถนนทางหลวงหมายเลข 2040 อำเภอนาดูน-อำเภอวาปีปทุม
เส้นทางท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านดงน้อย-บ้านหนองผง-บ้านศรีอูชูด

ด้านที่พัก พบว่า สถานที่พักในหมู่บ้านผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีการแสดงออกถึงวิถีชีวิต อารยธรรมท้องถิ่นอย่างมีเสน่ห์ โดยมีลักษณะเด่น คือ มีอัตราค่าบริการที่พักที่สมเหตุสมผล ส่วนใหญ่เป็นที่พักประเภทโรงแรม ที่พักขนาดเล็ก และบ้านพักประเภทแยกหลัง

ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก พบว่า หมู่บ้านผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความโดดเด่นในความหลากหลายของร้านอาหาร ซึ่งสามารถพบร้านอาหารได้ตลอดเส้นทางการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย ร้านอาหารไทย ร้านอาหารอีสาน และร้านอาหารทั่วไป เช่น อาหารประเภทตามสั่ง ประเภทเส้น ซึ่งมีร้านให้บริการที่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในเขตพื้นที่อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว หมู่บ้านผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีการส่งเสริมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและการดำเนินการของรูปแบบการท่องเที่ยวที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะการจัดงานบุญประเพณี เช่น นมัสการพระบรมธาตุนาาดูนประจำปี กิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมพุทธศาสนา เนื่องในวันมาฆบูชา และสักการะพระบรมพระธาตุนาดูน เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวและผู้แสวงบุญจะนิยมเดินทางมาเป็นจำนวนมากในช่วงเทศกาลต่าง ๆ มีการออกร้าน จำหน่ายสินค้า และการจัดการแสดงรำถวาย อีกด้วย ถือเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก

ตอนที่ 2 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งสามารถสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ได้ดังนี้ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว หมู่บ้านผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้ของชนบทรอบนิคมประเพณีหมู่บ้านทอผ้าไหม อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีการสืบทอดการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีความโดดเด่นในเรื่องของกรรมวิธีการทอและการย้อมสีจากธรรมชาติ แหล่งทอผ้าไหมที่สำคัญคือบ้านหนองผิง ตำบลดงยาง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งลักษณะการทอผ้าที่หลากหลาย ซึ่งผ้าไหมทอจากเส้นใยไหมที่ได้จากตัวไหม และมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นความผูกพันต่อท้องถิ่น และการสำนึกรักบ้านเกิด มีความโดดเด่นเกี่ยวกับพระธาตุนาดูน ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับชาวบ้าน ทำให้ชุมชนที่เกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามคือ ผ้าไหมโบราณ และการเดินทางมาไหว้พระขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ที่พระธาตุนาดูน สิ่งนี้ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น นอกจากนี้การได้มาสักการะมากราบไหว้ พระธาตุนาดูน ซึ่งเป็นปูชนียสถานที่สร้างขึ้นเพื่อสิริมงคลแก่ภูมิภาคเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเรียกขานว่าเป็น พุทธมณฑลแห่งอีสาน ถือได้ว่าเป็นสิริมงคลให้ตนเอง นอกจากนี้ หากได้ซื้อของฝากที่เป็นผ้าไหมโบราณจากหมู่บ้านและชุมชนกลับไปด้วย ยิ่งทำให้ได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เข้าถึงศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่นอีสานอย่างแท้จริง

ด้านศักยภาพในการรับรองด้านการท่องเที่ยว หมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่เห็นเด่นชัดที่สุดคือการเดินทาง ถนนหนทางสัญจรไปมาสะดวกสบาย สถานที่จอดรถกว้างขวางเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยรถยนต์ส่วนตัว มีความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ที่เห็นเด่นชัดที่สุดคือการเดินทาง ถนนหนทางสัญจรไปมาสะดวกสบาย สถานที่จอดรถกว้างขวาง เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยรถยนต์ส่วนตัว

ด้านศักยภาพในการบริการจัดการการท่องเที่ยว หมู่บ้านผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความโดดเด่นในการจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จะเห็นได้จากการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ยังคงสภาพเดิมเดิม มีกลิ่นอายของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเห็นชัด ยังมีการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะเห็นได้จากหมู่บ้านทอผ้าไหม มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพทอผ้าไหม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของบรรพบุรุษถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ถ่ายทอดองค์ความรู้และสอนคนรุ่นใหม่เกี่ยวกับการทอผ้า การย้อมผ้าแบบใช้สีธรรมชาติ เป็นต้น จะเห็นได้จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน และสิ่งต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน หรือชุมชน รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น เช่น การเปิดโอกาสให้คนในชุมชน รวมตัวกันจำหน่ายสินค้า จำหน่ายผ้าไหม เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี จะเห็นได้จากการถ่ายทอดเอกลักษณ์การทอผ้าไหมมาจากบรรพบุรุษ โดยมีการถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้หน่วยงานของภาครัฐ หรือมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ยังส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงไหมเพื่อใช้ในการทอผ้าไหมอีกด้วย

ตอนที่ 3 การประเมินองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ใช้ในการวัดค่าความมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวการประเมินองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (5As) ได้ประยุกต์มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) เพื่อเป็นตัวกำหนดศักยภาพในการรองรับ ซึ่งการประเมินองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประเมินจากหมู่บ้านในเขตปกครองอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 9 ตำบล 94 หมู่บ้าน ซึ่งได้หมู่บ้านเชิงวัฒนธรรมในเขตปกครอง ของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนได้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผง บ้านศรีอู๊ด บ้านดงบัง และบ้านหนองพอก

ตอนที่ 4 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

หมู่บ้านผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความพร้อมในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และมีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม ชุมชนมีอัยาศัยไม้ตรีที่ตึมน้ำใจ การดำรงชีวิตแบบพอเพียง สภาพแวดล้อมยังคงความเป็นธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีตที่เห็นได้จากร่องรอยของที่อยู่อาศัย การดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น คำบอกเล่าเรื่องราวจากปราชญ์ชุมชน และเป็นแหล่งทอผ้าไหมที่มีชื่อเสียงของจังหวัดมหาสารคาม ที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะการทอผ้าที่หลากหลาย ผ้าไหมจำทอจากเส้นใยไหมที่ได้จากตัวไหม ที่เลี้ยงเอง โดยแหล่งทอผ้าไหมที่สำคัญคือบ้านหนองผิง ตำบลยาง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ที่ทอผ้าไหมโบราณ 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนใต้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผิง บ้านศรีอูชูด บ้านดงบัง และบ้านหนองพอก

นอกจากเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของอำเภอนาดูนคือการทอผ้าไหมโบราณ ซึ่งได้มีการรื้อฟื้นสืบทอดการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีความโดดเด่นในเรื่องของกรรมวิธีการทอและการย้อมสีจากธรรมชาติ ล้วนแต่เป็นงานฝีมือที่มีความยาก กรรมวิธีการทอที่ละเอียดอ่อน ประณีตที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของวิถีชีวิต มีเอกลักษณ์การทอผ้าที่สำคัญแตกต่างจากที่อื่น นั่นคือ 1) เทคนิคสอดหรือเกาะลั้งเป็นการใช้ลักษณะการทอ สอดเส้นพุ่งเกาะกันไปเรื่อย ๆ สลับกับเหยียบตะกอนขึ้นใหม่จนกว่าจะครบลาย 2) เทคนิคขิด คือการสะกิดเส้นยืนแทรกเส้นพุ่งพิเศษเข้ามา และ 3) เทคนิคมัดหมี่ คือการมัดลวดลายที่เส้นพุ่งก่อนนำไปย้อมสี ก่อนนำไปทอเป็นผืนผ้า ซึ่งทั้ง 3 เทคนิคมีความยุ่งยากซับซ้อนผสมกับการทอแต่ทำให้เกิดลวดลายและสีสันที่งดงามแปลกตาและเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นแตกต่างจากผ้าชนิดหมี่อีสานทั่วไป จึงเป็นวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมที่ควรส่งเสริมพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายไว้ดังนี้

เส้นทางที่ 1 ถนนทางหลวงหมายเลข 4007 อำเภอบรบือ-อำเภอนาดูน
เส้นทางท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านหนองโนใต้-บ้านหนองคู

เส้นทางที่ 2 ถนนทางหลวงหมายเลข 3026 อำเภอยางสีสุราช-อำเภอนาดูน
เส้นทางท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านคำแก้ว

เส้นทางที่ 3 ถนนทางหลวงหมายเลข 2040 อำเภอนาดูน-อำเภอปทุมรัตน์
จังหวัดร้อยเอ็ด เส้นทางท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านหนองพอก-บ้านดงบัง

เส้นทางที่ 4 ถนนทางหลวงหมายเลข 2040 อำเภอนาดูน-อำเภอวาปีปทุม
เส้นทางท่องเที่ยว พระธาตุนาดูน-บ้านดงน้อย-บ้านหนองผิง-บ้านศรีอูชูด

ภาพประกอบ 57 แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ
อำเภอนาตุน จังหวัดมหาสารคาม

ภาพประกอบ 58 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาตุน
จังหวัดมหาสารคาม

สามารถนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ได้ดังนี้

เที่ยวมหาสารคาม 1 วัน (One Day Trip) เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

09.00 น. พร้อมกันที่จุดนัดหมาย คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

09.00-10.00 น. พาทุกท่านมายัง “บ้านดงน้อย” ไปสักการะ “พระบรมธาตุนาาดูน” ตั้งอยู่ที่ บ้านนาาดูน ตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา คู่บ้านคูเมืองของมหาสารคาม เพราะถือว่าเป็นปูชนียสถาน ที่สร้างขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลของภาคอีสาน เรียกว่าเป็นพุทธมณฑลอีสาน รอบ ๆ องค์พระธาตุ จะตกแต่งด้วยสวนรุกขชาติ และปลูกต้นไม้ในพุทธประวัติต่าง ๆ อีกทั้งพระบรมธาตุนาดูน ยังมีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีต่าง ๆ ในอดีตอีกด้วย รวมถึงสถาปัตยกรรมที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุบรรจุ ในถ้ำทองคำ เงิน และสำริด สันนิษฐานว่าน่าจะอยู่ในสมัยทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 13-15 พระบรมธาตุนาดูน นั้น จำลองแบบจากสถาปัตยกรรมที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุนั้นเองฐานเป็นแบบศิลปะทวารวดี และพาทุกท่านไปชมชมผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านดงน้อย สัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวนครจำปาศรี ณ ชุมชนบ้านดงน้อย หมู่ที่ 4 ตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มาเลือกชมและซื้อผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากผ้าทอมือ กระเป๋าแปรรูป ผ้าตุ๊กตาของที่ระลึกจากไม้ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้ที่ร้านค้าชุมชนบ้านดงน้อย ที่บ้านดงน้อยมีการทอผ้าสไบชนิดมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ทั้งมีการนำเศษวัสดุท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึก เช่น ไม้ยางนา มาทำเป็นสบู่นางนางพวงกุญแจ ผ้าฝ้ายเป็นผ้าพันคอลายสวยงาม

10.00-10.30 น. เดินทางออกจากพระบรมธาตุนาดูน ไปที่ บ้านดงบัง บ้านดงบัง ต.ดงบัง อ.นาดูน จ.มหาสารคาม ฟังแค่ชื่อก็รู้ว่าหมู่บ้านนี้น่าสนใจเพียงไร เพราะคำว่า “ดงบัง” หมายถึง หมู่บ้านที่มีป่า บ้านดงบังตั้งอยู่บนถนนสาย วาปีปทุม-บุรีรัมย์ อยู่ห่างจากตัวอำเภอนาดูนประมาณ 10 กิโลเมตรเท่านั้น พาไปชมฮูปแต้มสิม วัดโพธารามและหอไตรกลางน้ำ พร้อมเลือกซื้อของที่ตลาดนัดชุมชน สิมนัดโพธารามหลังนี้มีฮูปแต้มฝีมือการวาดที่งดงามมาก ปรากฏให้เห็นอยู่ทั้งด้านนอกและด้านในของสิม ด้านนอกเป็นเรื่องราวเกียรติและพระเวสสันดรชาดก ด้านในเป็นเรื่องพุทธประวัติ และพระมาลัย ช่างยังเขียนสอดแทรกวิถีชีวิตของชาวอีสานเข้าไป อาทิ การทอผ้า การทำบุญ

ตักบาตร การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น และยังมีผ้าไหมบ้านดงบัง เป็นไหมมัดหมี่ทอ
มือด้วยจิตวิญญาณที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นหลายร้อย
ปี การทอโดยควบเส้นไหมสองเส้นให้เป็นเส้นเดียวตลอดทั้งผืน ทำให้ได้ผ้าไหมที่มี
ความคงทนเป็นพิเศษ ยิ่งผ่านการใช้งานจะยิ่งสวยงาม ผ้าจะนุ่มและพลิ้วสวยขึ้นตาม
กาลเวลา และชมการทอไหมภูมิปัญญาชุมชน และเรียนรู้การทอไหมจากชาวบ้าน
บ้านดงบังอีกด้วย

10.30 – 11.00 น. เดินทางออกจากบ้านดงบังไปที่ “บ้านหนองพอก” ชมสิมโบราณวัดป่าเลไลไล
และการทอผ้าไหมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นั่นคือผ้าไหมที่ทำลายคล้ายกับสิม วัด
ป่าเลไลไลนี้เดิมเป็นสำนักสงฆ์ ต่อมาราษฎรได้ช่วยกันสร้างเป็นวัดขึ้นเรียกว่า วัดบ้าน
หนองพอก ความงามของสิมหลังนี้ก็มิได้ยิ่งหย่อนไปกว่าสิมวัดโพธาราม แคมตั้งอยู่
ในทำเลที่ดีกว่ามีลานวัดที่กว้างขวางและมีดวงตาลที่รายรอบทำให้สิมหลังนี้โดดเด่น
ขึ้นมาทันที สิมวัดป่าเลไลไลหลังนี้สร้างด้วยวิธีก่ออิฐถือปูนทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีเสา
รับปีกนกคลุมรอบด้าน ฐานแปดเหลี่ยมเป็นฝีมือช่างพื้นบ้านวาดเรื่องราวรามเกียรติ์ พระเวช
สันดรชาดก พุทธประวัติ พระมาลัย ภาพที่น่าสนใจในสิม นี้คือภาพต้นหมากมณี
โคตร เป็นภาพของต้นไม้วิเศษ ที่เกิดกลางเกาะแม่น้ำโขง ณ ฝั่งนครเวียงจันทน์ ผู้
วาดได้นำเรื่องราวนี้นำมาวาดไว้เหนือประตูทางเข้าสิมอย่างสวยงาม จากนั้นก็พาทุก
ท่านไปชมผ้าไหมทอมือ ที่เรียกได้ว่ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งมีลวดลายคล้ายกับสิม
วัดป่าเลไลไล สวยตา เหมาะกับการสวมใส่ในโอกาสต่าง ๆ เป็นผ้าไหมที่ทำด้วยมือ
ทอด้วยใจ ถักทอสายใยเป็นผืนผ้า แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ การร่วมใจกันของ
คนในชุมชนที่สร้างสรรค์ผ้าไหมด้วยความประณีตและสวยงาม

11.30 – 12.00 น. เดินทางออกจากหมู่บ้านหนองพอก ไปที่ “บ้านคำแก้ว” ชมการทอผ้าไหมมัดหมี่
โบราณของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านคำแก้ว ซึ่งสะท้อนความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของ
ชุมชนที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน ก่อให้เกิดจินตนาการคิดค้นออกมาเป็น
ลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้าถ่ายทอดกันมาจนถึงปัจจุบันและกลายเป็นลายเอกลักษณ์
ไหมที่มีความโดดเด่นสวยงาม และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมียอดสั่งจอง
เป็นจำนวนมาก จากทั้งคนในพื้นที่และต่างจังหวัด โดยมียอดจำหน่ายเฉลี่ยอย่าง
น้อย ปีละ 120,00 – 150,000 บาท ซึ่งเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ ให้กับสมาชิก
ในกลุ่มและผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ดังนั้น พลาดไม่ได้เลยที่จะไปชม

12.00 – 13.00 น. รับประทานอาหารเที่ยงที่ร้าน “เลาะดอนนอนนา อ.นาคูน”

13.00 – 13.30 น. พาทุกท่านไปที่ “หมู่บ้านหนองผง” ชมผ้าไหมมัดหมี่สอดสารคาม กลุ่มผาสาท แก้ว ผ้าทอโบราณ บ้านหนองผง ต. ดงยาง อ. นาตุณ จ. มหาสารคาม ด้วยความรัก ผ้าโบราณอีสาน ได้เห็นถึงประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยง ของผ้าแต่ละพื้นถิ่น ได้เห็นถึงการสร้างลวดลาย เทคนิคการทอ อันเป็นอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่าง ระยะเวลาผ่านมาเป็นทำให้ผ้าที่มีลวดลาย เทคนิคอย่างโบราณได้สูญหายไปเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษให้คงอยู่ จึงได้รวมกลุ่มฟื้นฟูการทอผ้าลายโบราณ โดยใช้เทคนิค วัสดุ การลวดลาย และขนบของผ้าทออีสาน ภายใต้ชื่อ “ผาสาทแก้ว” ผาสาท เป็นคำอีสานโบราณ ปราสาทราชวัง ผาสาท หมายถึง เรือนที่มีหลังคาเป็นยอดแหลม ซึ่งเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ และสิ่งสักสิทธิ์ เรียกว่า หอผาสาท ซึ่งผาสาท พบเห็นในผ้าโบราณ ทั้งเทคนิคขีด และเทคนิคมัดหมี่ “ผาสาทแก้ว” จึงมีความหมายโดยรวมว่า “สถานที่สถิตความดีงาม ชื่นไหมหมี่สอด สารคาม มรดกภูมิปัญญาที่หายไป 40 ปี ชื่นสอดสารคาม เป็นการผสม 3 เทคนิค เข้าด้วยกัน คือ สอดขีด มัดหมี่ โดยช่างทอต้องมีทักษะในการทอทั้ง 3 ชนิดนี้ โดยจะเริ่มจากการเตรียมเส้นไหมพันธุ์พื้นบ้านแท้ สาวลงกระบุง ลอกกวาดด้วยต่างธรรมชาติ ตีเกี่ยวเส้นไหม ย้อมสีด้วยธรรมชาติต่าง ๆ เตรียมเส้นยืนด้วยโทนสีเข้า เตรียมเส้นพุ่ง แบ่งเป็นสอด ด้วยการควบคุมเส้นไหม 3 เส้นขีด ด้วยไหมขาว มัดหมี่ นำไหมขาวมามัดแล้วโอบย้อมนำเส้นไหมที่เตรียมไว้มา สอด เป็นเส้นพุ่งหลายๆ สีเป็นช่วง ๆ เกี่ยวเส้นไหมเป็นห่วง รอบเส้นยืน ไปเป็นช่วงตามจังหวะจนจบลวดลาย สลับการทอขีด เป็นการค้นลายโดยการสะกิดเส้นยืนขึ้นตามจังหวะของลวดลาย สอดกระสวยไหมสีเว้นสับหว่างการทอ สอดกระสวยมัดหมี่ที่เตรียมไว้ ทำเช่นนี้ไปจนเสร็จ ผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงได้แก่ ผ้าไหมมัดหมี่ลายโบราณ ไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านย้อมสีธรรมชาติ, ชินขีดไหมอัญญาแม่เมืองมหาสารคาม และชื่นไหมหมี่สอด สารคาม

13.00 – 14.00 น. เดินทางออกจากหมู่บ้านหนองผงไปที่ “บ้านเรือซูด” วิถีชีวิตที่เรียบง่าย แต่มีคุณค่าและรักษาสิ่งที่สืบทอดมายาวนาน ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสิ่งทอของชาวบ้านนครจำปาศรี การทอผ้าไหมและผลิตสินค้าแปรรูปของชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มของสตรีในหมู่บ้านร่วมกันทำงาน ทำเงิน ทำดี ไหมเมืองแม่ : ผ้าทอมหาสารคามของชุมชนคุณธรรมบ้านเรือซูด อ.นาตุณ ตามโครงการขับเคลื่อนถนนสายวัฒนธรรมนครจำปาศรี เพื่อนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาสร้างอาชีพเพื่อก่อให้เกิดรายได้ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และให้ประชาชน เยาวชน และชุมชนได้รู้คุณค่าของผ้าไทย

14.00 – 14.30 น. เดินทางออกจากบ้านเครื่องชุดไปที่ “บ้านหนองคู” กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าไหม บ้านหนองบัวคู อ.นาคูน จ.มหาสารคาม แปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าไหม สืบสานภูมิปัญญา การตัดเย็บและปักลายเสื้อด้วยมือ ตามโครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่ม พระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน ใช้เวลาในการทอมากและขึ้นอยู่กับ ความละเอียดของลาย เป็นการทอผ้าที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ ของหมู่บ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทอด้วยกี่ 2 ตะกอ ประโยชน์ใช้สอย สวมใส่ เพื่อความสวยงาม ตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป และเยี่ยมชมการสาธิตการทอผ้าที่เป็น เอกลักษณ์ของชุมชนและได้ลงมือทำด้วย ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ อย่างแน่นอน

14.30 – 15.00 น. เดินทางออกจากบ้านหนองคูไปที่ “บ้านหนองโนใต้” พลาดไม่ได้เลยที่จะไปชม “หุ่นกระต๊อบ” อัตลักษณ์บ้านหนองโนใต้ ต.นาคูน อ.นาคูน จ.มหาสารคาม โดยการ นำเอาเศษผ้าไหม ผ้าฝ้าย เปลือกไม้ เมล็ดพืช ไปจนถึงซี่ควาย ที่หาได้ในท้องถิ่น ถูก นำมาเป็นส่วนประกอบ แต่งแต้มให้หุ่นกระต๊อบมีชีวิต มีสีสันและเอกลักษณ์เฉพาะตัว ตามแต่จินตนาการ จนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ทั้งยังสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน และ อีกหนึ่งสิ่งที่ต้องไปชมคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน OTOP ผ้าบ้านหนองโนใต้ ต.นาคูน อ. นาคูน ไปชมผ้าไหมบ้านหนองโนใต้ มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือเนื้อผ้าแน่น ละเอียด มีความมัน วาว ซักแล้วสีไม่ตก ไม่ซีด เมื่อนำไปตัดเย็บเสื้อผ้าตะเข็บไม่แตกง่าย มีความพิถีพิถันในการทอ เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน มีความหลากหลายทั้งรูปแบบ สีสัน และลวดลาย สอดคล้องตามประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อในท้องถิ่น ใช้นวัตกรรมที่ขึ้นชื่อในเรื่องของการผ้าทอไหม เมื่อมาถึงที่ ชุมชนแล้วชาวบ้านจะพอรำและขับร้องเพลงเป็นการต้อนรับโดยเพลงที่ร้องจะมี เนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนแห่งนี้เองหลังจากการเพลิดเพลินไปกับดนตรี นักท่องเที่ยว ที่มาชมล้วนแต่ได้รับความประทับใจเต็มอ้อมกลับไปอย่างแน่นอน

พหุ ปรุ ทิโต ชีเว

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi structured interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยในการศึกษาเบื้องต้นนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย แนวความคิดและบทความทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผล ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท และสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวแหล่งทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

สรุปผล

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ตามระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) สามารถสรุปผลการวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัย ผลการวิจัยเป็นดังนี้

ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท สรรพทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ ทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น ของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามคือ ผ้าไหมโบราณ และการเดินทางมาไหว้พระขอพรเพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ที่พระธาตุนาาดูน สิ่งนี้ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมี ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ นอกจากนี้หมู่บ้านผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัด มหาสารคาม เป็นหมู่บ้านที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่นมีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้ของชนบทรรมนิยมประเพณี มีการสืบทอดการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และ มีความโดดเด่นในเรื่องของกรรมวิธีการทอและการย้อมสีจากธรรมชาติ แหล่งทอผ้าไหมที่สำคัญคือ บ้านหนองผิง ตำบลยาง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งลักษณะการทอผ้าที่หลากหลาย ซึ่งผ้า ไหมทอจากเส้นใยไหมที่ได้จากตัวไหม และมีการเลี้ยงไหมเองตามธรรมชาติและวิถีดั้งเดิมของ บรรพบุรุษ

ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อประเมินศักยภาพในการท่องเที่ยวแหล่งทอผ้าไหม โบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยผลการวิจัยพบว่า จากเกณฑ์การจัดทำแบบประเมิน องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ใช้ในการวัดค่าความมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวการประเมิน องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (5As) ได้ประยุกต์มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) เพื่อเป็น ตัวกำหนดศักยภาพในการรองรับ ในรูปแบบ Rating Scale หมู่บ้านที่ผ่านการประเมิน เป็นหมู่บ้าน เชิงวัฒนธรรมในเขตปกครองของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนใต้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผิง บ้านศรีอูชุด บ้านดงบัง และบ้านหนองพอก

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว จากการสอบถาม นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัด มหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็น โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึงและด้านกิจกรรมท่องเที่ยว และองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้าน สถานที่ท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น สูงสุด คือ พื้นที่ท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ทาง วัฒนธรรม จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหม โบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีระดับความคิดเห็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก

ทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้าน ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว และ ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจ

ด้านการท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงสุด คือ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีรูปแบบการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว รู้สึกชื่นชอบ ประทับใจและอยากเดินทางมาอีกครั้ง และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม ท่องเที่ยว ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ระดับความคิดเห็นราย ด้านอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงสุด คือ การจัดโปรแกรมท่องเที่ยว นำเสนอเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกบรรยากาศการท่องเที่ยว ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานอย่างแท้จริง

ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหม โบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยผลการวิจัยสามารถอธิบายเป็นแนวทางต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. โปรแกรมแบบวันเดียว (เข้าไป - เย็นกลับ) นักท่องเที่ยวเดินทางมายังหมู่บ้าน ทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

1.1 กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบ โบราณสี่ธรรมชาติ ซึ่งหมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณจะทำการย้อมผ้าไหมจากสี่ธรรมชาติ เช่น สีแดง จาก การสกัดน้ำครั่ง สีดำ ได้จากการสกัดน้ำจากผลมะเกลือ สีคราม ได้จากการสกัดหรือต้มจากรากและใบ ของต้นคราม สีม่วงอ่อนได้จากการสกัดจากลูกหว่า เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะสามารถสร้าง ประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เกิดการบอกเล่าประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในชุมชน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

1.2 กิจกรรมวัฒนธรรมการกินอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร ท้องถิ่น เช่น แกงหน่อไม้ ไข่กรอกอีสาน ส้มตำ-ไก่ย่าง ต้มแจ่วปลาหนัง ปลาร้าบอง ท่อหมกหน่อไม้ หรืออาหารท้องถิ่นประจำฤดูกาล ซึ่งจะเป็นการรับประทานอาหารกลางวัน สามารถเสริมสร้าง ประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว

1.3 กิจกรรมตามรอยวิถีไทยอีสาน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ผู้หญิงใส่ซิ่นไหม ผู้ชายใส่สะโพรง ผูกผ้าขาวม้า ถ่ายภาพและบันทึกความทรงจำและความประทับใจ ในวัฒนธรรมการ แต่งกายของท้องถิ่นอีสานชิมซบขบธรรมเนียมประเพณีของโบราณให้คงอยู่ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ก่อนเดินทางกลับ

2. โปรแกรมการท่องเที่ยว แบบ 2 วัน 1 คืน (พักค้างคืน 1 คืน) หมู่บ้านทอผ้าไหม โบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

2.1 กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ผู้หญิงใส่ซิ่นไหมผู้ชายใส่สะโพรง ผูกผ้าขาวม้า ถ่ายภาพและบันทึกความทรงจำและความประทับใจ ในวัฒนธรรมการแต่งกายของท้องถิ่นอีสานสัมผัสขนบธรรมเนียมประเพณีของโบราณให้คงอยู่ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

2.2 กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ เป็นพิธีที่สำคัญของชาวอีสาน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับขวัญและจิตใจ เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการดำรงชีวิต การทำพิธีสู่ขวัญจึงเป็นการเชิญขวัญที่หนีหายไปให้เข้ามาอยู่กับตัว และเชื่อว่าเป็นการส่งเสริมพลังใจให้เข้มแข็ง มีสติและไม่ประมาท สร้างประสบการณ์ใหม่ๆ และถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน

2.3 กิจกรรมวัฒนธรรมการกินอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารท้องถิ่น เช่น แกงหน่อไม้ ไส้กรอกอีสาน ส้มตำ-ไก่ย่าง ตำแจ่วปลานึ่ง ปลาธำบง ห่อหมกหน่อไม้หรืออาหารท้องถิ่นประจำฤดูกาล ซึ่งจะเป็นการรับประทานอาหารกลางวัน สามารถเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว

2.4 กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสีธรรมชาติ ซึ่งหมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณจะทำการย้อมผ้าไหมจากสีธรรมชาติ เช่น สีแดง จาก การสกัดน้ำครั่ง สีดำ ได้จากการสกัดน้ำจากผลมะเกลือ สีคราม ได้จากการสกัดหรือต้มจากรากและใบของต้นคราม สีม่วงอ่อนได้จากการสกัดจากลูกหญ้า เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะสามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เกิดการบอกเล่าประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในชุมชนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ก่อนจะพักค้างคืน 1 คน

2.5 กิจกรรมพักแรมโฮมสเตย์ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกรับรู้ถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์เกี่ยวกับการทอผ้าไหมของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ได้พูดคุยพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าของบ้านโฮมสเตย์ ทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้เรียนรู้เรื่องราวของการทอผ้าไหมอีกด้วย

2.6 กิจกรรมนมัสการพระธาตุนาาดูน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ไหว้พระขอพรพระธาตุนาาดูน นับเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านคูเมืองของชาวมหาสารคาม เป็นปูชนียสถานที่สร้างขึ้นเพื่อสิริมงคลแก่ภูมิภาค พื้นที่โดยรอบได้ถูกพัฒนาเพื่อเป็นศูนย์กลางส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเรียกขานว่าเป็น “พุทธมณฑลอีสาน” ก่อนเดินทางกลับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการสำรวจบริบทและทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหมโบราณ แหล่งทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นหมู่บ้านที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามมีหมู่บ้านที่ทอผ้าไหมเอง ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง ซึ่งผ้าไหมทอจากเส้นใยไหมที่ได้จาก ตัวไหม และมีการเลี้ยงไหมเองตามธรรมชาติและวิถีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ มีการย้อมผ้าไหมด้วยสีจากธรรมชาติ เช่น สีดำจากผลมะเกลือ สีแดง ชมพู บานเย็นจากน้ำของครั่ง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ แก้วแบน (2562) พบว่า มีการอนุรักษ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในชุมชนสู่ความยั่งยืน และเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต ประชาชนจึงขอรับการสนับสนุนพื้นที่ และเงินทุนสำหรับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจากองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างดำเนินการ การผลิตเส้นไหม นอกจากนี้ การเดินทางมานมัสการพระธาตุ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมีความเข้มแข็งในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชฎิล มาตรา (2560) พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาพระบรมธาตุนาาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับดี โดยมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้ได้รับความนิยมโดยเฉพาะพระบรมธาตุนาาดูน

วัตถุประสงค์ที่ 2 การประเมินศักยภาพในการท่องเที่ยวแหล่งทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จากเกณฑ์การจัดทำแบบประเมินองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ใช้ในการวัดค่าความมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวการประเมินองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (5As) ได้ประยุกต์มาตรวัดแบบลิเคิร์ต เพื่อเป็นตัวกำหนดศักยภาพในการรองรับ มีหมู่บ้านที่ผ่านการประเมิน เป็นหมู่บ้านเชิงวัฒนธรรมในเขตปกครองของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนใต้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผง บ้านศรีอูชูด บ้านดงบังและบ้านหนองพอก

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ท่องเที่ยวและมีกิจกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการรักและหวงแหนท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็น อัตลักษณ์เฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ (2564) พบว่า จังหวัดน่าน มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีการส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ เชิงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ถ่ายทอดวัฒนธรรมที่มีไปสู่คนรุ่นใหม่ ให้ความสำคัญและคุณค่าในวัฒนธรรมของตน ภูมิใจที่จะนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านผ้าไหม อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความโดดเด่นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากอัตลักษณ์ที่สำคัญคือพระธาตุนาาดูน ถือเป็น

มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมีความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ให้คงไว้ ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับชาวบ้าน ทำให้ชุมชนที่เกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่น รวมทั้งการทอผ้าไหมโบราณของชุมชนในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีกระบวนการทอผ้าไหมให้เกิดเป็นผืนผ้าที่มีลวดลายและสีสันทึบสวยงาม มีความประณีต กรรมวิธีการทอและการย้อมสีจากธรรมชาติ และการคิดลายผ้าไหมที่ได้จากการเรียนแบบธรรมชาติ ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ที่มีการสืบทอดการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เนื่องจากการทอผ้าไหมของหมู่บ้านในอำเภอนาดูนจะทอจากเส้นใยไหมที่ได้จากตัวไหม และมีการเลี้ยงไหมเองตามธรรมชาติและวิถีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ (2562) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว พระบรมธาตุนาดูนเป็นจุดดึงดูดสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาอำเภอนาดูน การท่องเที่ยวในอำเภอนาดูนมีความคุ้มค่ากับเงินและเวลา และการท่องเที่ยวที่อำเภอนาดูนเป็นการรักษามรดกและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ชฎิล มาตรา (2560) พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวพุทธศาสนาพระบรมธาตุนาดูน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้านบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในภาพรวม อยู่ในระดับมากเช่นกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่สามารถจัดได้ 2 โปรแกรม คือ โปรแกรมแบบวันเดียว (เข้าไป - เย็นกลับ) กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสีธรรมชาติ กิจกรรมวัฒนธรรมการกินอาหารท้องถิ่น กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน และโปรแกรมการท่องเที่ยว แบบ 2 วัน 1 คืน (พักค้างคืน 1 คืน) กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ผู้หญิงใส่ซิ่นไหมผู้ชายใส่สะโพรง ผูกผ้าขาวม้า ถ่ายภาพและบันทึกความทรงจำและความประทับใจ กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ เป็นพิธีที่สำคัญของชาวอีสาน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับขวัญและจิตใจเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการดำรงชีวิต กิจกรรมวัฒนธรรมการกินอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารท้องถิ่น กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสีธรรมชาติ กิจกรรมพักผ่อนโฮมสเตย์ เพื่อทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความารู้สึกประทับใจถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์เกี่ยวกับการทอผ้าไหมของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม และกิจกรรมนมัสการพระธาตุนาดูน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยธวัชศิริบรรพพิทักษ์ (2560) พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวเน้นด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัดและระหว่างภูมิภาค และด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ภายใต้ ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวาวรรณ ศิริเจริญ (2560) พบว่าเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีไทหล่ม โดยใช้ชื่อว่า “เที่ยวไทหล่ม

เมืองสงบ มากเสน่ห์” คู่มือนี้เหมาะที่นำมาใช้สามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทาง ไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วันและสามารถรับทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมได้ตามความสนใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ชุมชนและภาคเอกชนสามารถนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

1.2 ภาครัฐและกลุ่มผู้นำชุมชน ควรดำเนินการจัดจำหน่ายของที่ระลึกให้หลากหลายรูปแบบที่ผลิตภัณฑจากสินค้าผ้าไหมที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะ

1.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวเส้นทางวัฒนธรรมที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวได้ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวนำเสนอเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้สื่อบรรยากาศการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานอย่างแท้จริง

1.4 การพัฒนาการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านสื่อ Social media เช่น Website, Face Book, Instagram, Twitter และ Line ทำให้เกิดความสนใจอยากเดินทางมาท่องเที่ยวได้ทุกเพศทุกวัย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 ศึกษาข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรทำการศึกษาและวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ควบคู่ไปกับแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เป็นต้น

พูน ปณ ทิโต ชีเว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรวรรณ สังขกร. (2562). *แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม กรณีศึกษา: เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับรอง สถานประกอบการตามมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). *มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2564. จาก <https://www.tat.or.th/th>.
- กันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2562). ความสัมพันธ์ของภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธของอำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารช่อพะยอม*, 28(2), 305-314.
- กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2561). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 6(1), 85-97.
- เกศินี บัวดิศ. (2560). ผ้าทอพื้นเมืองของชาวอีสาน. *วารสารพื้นถิ่นโขง ซี มูล*, 3(1), 55-84.
- ชฎิล มาตรา. (2560). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาควน อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารช่อพะยอม*, 28(2), 57-63.
- ชัยรัช ศิริบรรพพิทักษ์. (2560). การวางแผนพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(2), 73-88.
- ทิววรรณ ศิริเจริญ. (2560). การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีไทหล่ม เที่ยวไทหล่ม เมืองสงบ มากเสน่ห์. *การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 4 วันที่ 10 มีนาคม 2560*, เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- นงลักษณ์ จันทาภากุล และนรินทร์ สังข์รักษา. (2557). การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงินจังหวัดราชบุรี. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 24(2), 143-156.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปริญญา นาคปฐม. (2564). การสร้างความเชื่อมั่นของผู้ประกอบการที่มีต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 27(2), 1-16.

ผดุงศักดิ์ เสนา. (2558). *แนวทางการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศพระบรมธาตุนาดูน*.

การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ สร้างสรรค์และพัฒนาเพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน ครั้งที่ 2 18-19 มิถุนายน 2558 วิทยาลัยนครราชสีมา. หน้า 228-233.

พิทยวัฒน์ พันธศรี และคณะ. (2562). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลแก้งจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารชอพะยอม*, 30(1), 201-213.

ภัทรบดินทร์ สุทธภักดี. (2559). *แนวทางการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนริมกว๊านพะเยา*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เมธวี พยัประโคน. (2559). ผ้าไหมทอมือพื้นบ้านในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลป มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18(1), 94-105.

ลินจง โพชารี. (2561). *แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สะพานไม้แกดำ ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม*. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 11(1), 151-164.

วชิรพงษ์ สืบมา. (2559). *ศักยภาพการท่องเที่ยวจิตรกรรมลิมอีสาน “ฮูปแต้ม” ในมิติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตาบลสาวะถี อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิกิพีเดีย. (2564). *ภาคอีสาน (ประเทศไทย)*. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2564. จาก [https://th.wikipedia.org/wiki/ภาคอีสาน_\(ประเทศไทย\)](https://th.wikipedia.org/wiki/ภาคอีสาน_(ประเทศไทย)).

ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน*. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(1), 244-256.

ศุภางค์ นันตา. (2561). *การเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : หมู่บ้านผลิตผ้าไหมเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดสุรินทร์*. *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2*.

ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว. (2563).

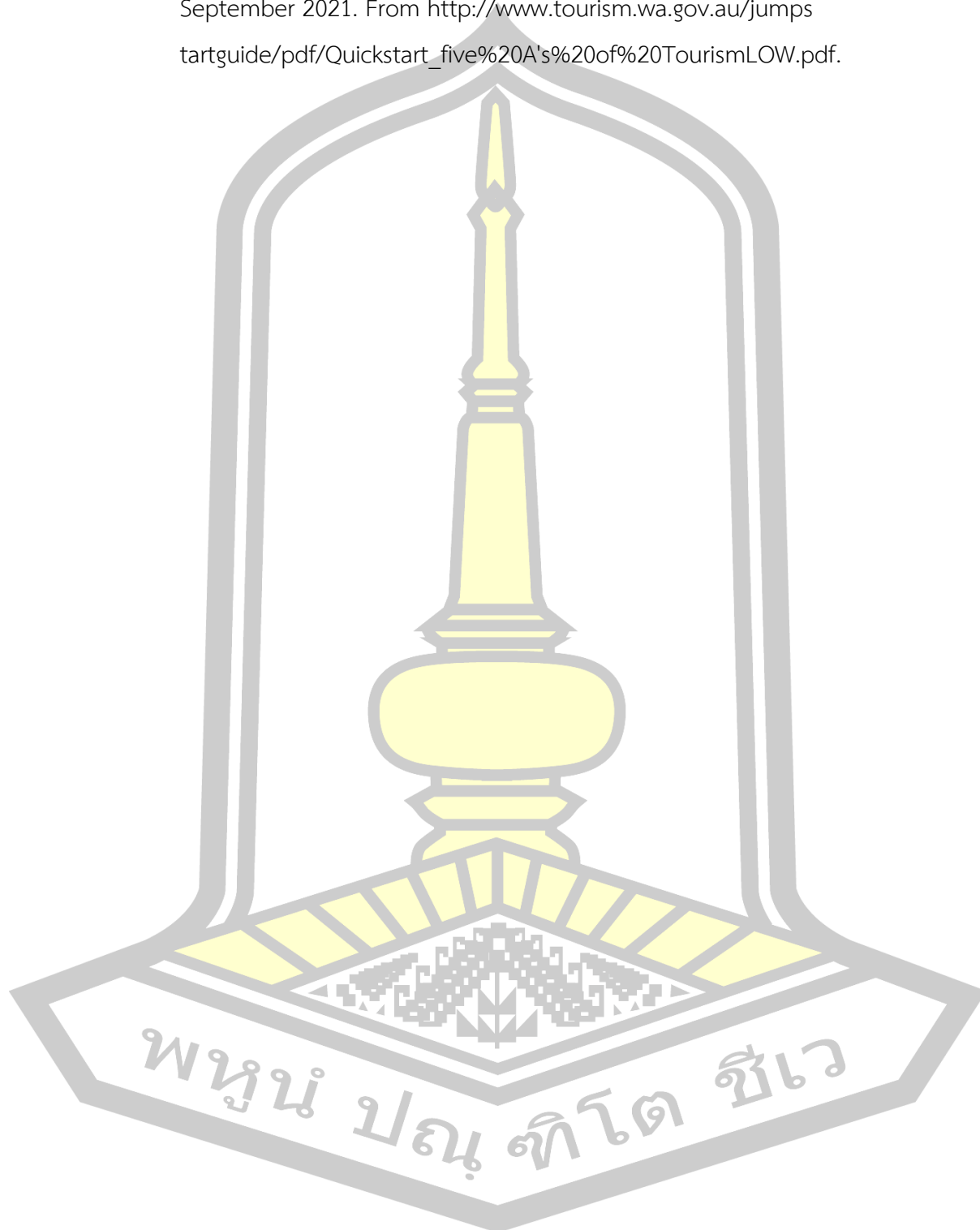
สกวรัตน์ บุญวรรณ. (2563). *การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจังหวัดพังงา*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สโรชา อมรพงษ์มงคล. (2561). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติความจริงแท้และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา : เมืองมัลลิกา ร.ศ.124 จังหวัดกาญจนบุรี*.

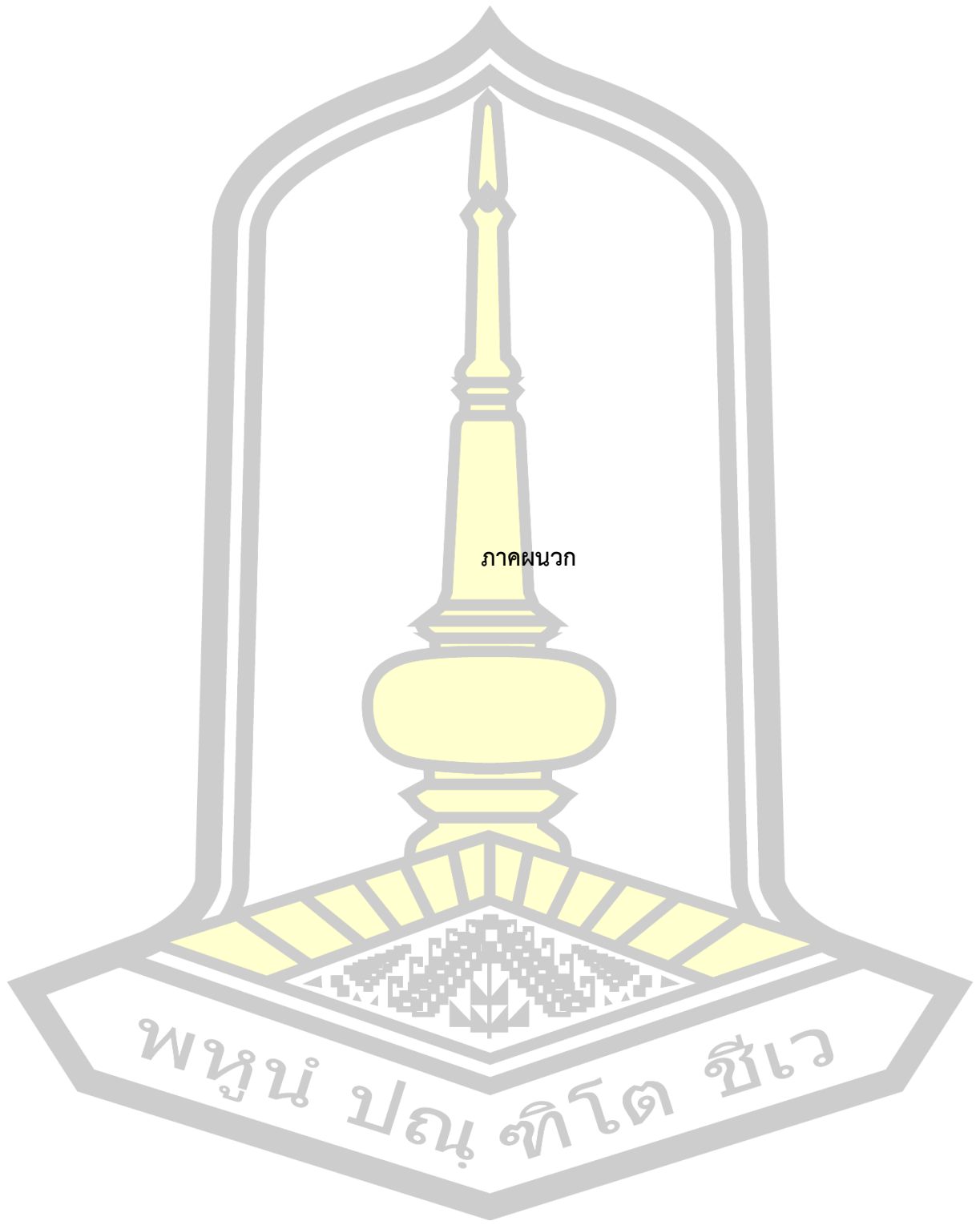
วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สวัสดี แก้วแบน. (2562). ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมลายโบราณของชุมชนบ้านแกใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (AMBJ)*, 4(1), 71-85.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2564). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2564. จาก http://www.moi.go.th/portal/page?_pageid=814,1096954,814_1096970&_dad=portal&_schema=PORTAL.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม. (2564). *ประเภท รูปแบบ และลวดลายของผ้าไหมโบราณ*. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2564. จาก <https://www.m-culture.go.th/maharakham/main.php?filename=index>.
- สุชานาด สิงหาปัด. (2563). *ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม: กิจกรรมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนผู้ไทบ้านโนน จังหวัดกาฬสินธุ์*. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 5(1), 50-65.
- สุรียา คลังฤทธิ์. (2562). *อัตลักษณ์ภูมิปัญญาลวดลายผ้าไหมพื้นเมืองกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเมืองสุรินทร์*. *วารสารศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 7(1), 186-199.
- Aaker, D. A., Kumar, V., and Day, G. S. (2001). *Marketing Research*. New York: John Wiley and Sons.
- Choovanichchannona, C. (2015). Satisfaction in Thai Standard of Tourism Quality. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 2110-2114.
- Huang, H. (2019). *The Tourism Industry Development Strategy in Bangkok of Thailand*. Master's Thesis Siam University.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Nongsiej, P. and Shimray, S. R. (2017). *The Role of Entrepreneurship in Tourism Industry: An Overview*. Date to Accessed 25 September 2021. From <https://www.researchgate.net/publication/316240958>.
- Nunnally, J. C., and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Queensland Tourism Industry Council. (2020). *Quality Tourism Accreditation*. Date to Accessed 25 September 2021. From https://www.qtic.com.au/industry-development/accreditation/qtf/The_Role_of_Entrepreneurship_in_Tourism_Industry_An_Overview Queensland Tourism Industry Council. (2020).

Tourism Western Australia. (2009). *Five A's of Tourism*. Date to Accessed 25 September 2021. From http://www.tourism.wa.gov.au/jumps tartguide/pdf/Quickstart_five%20A's%20of%20TourismLOW.pdf.

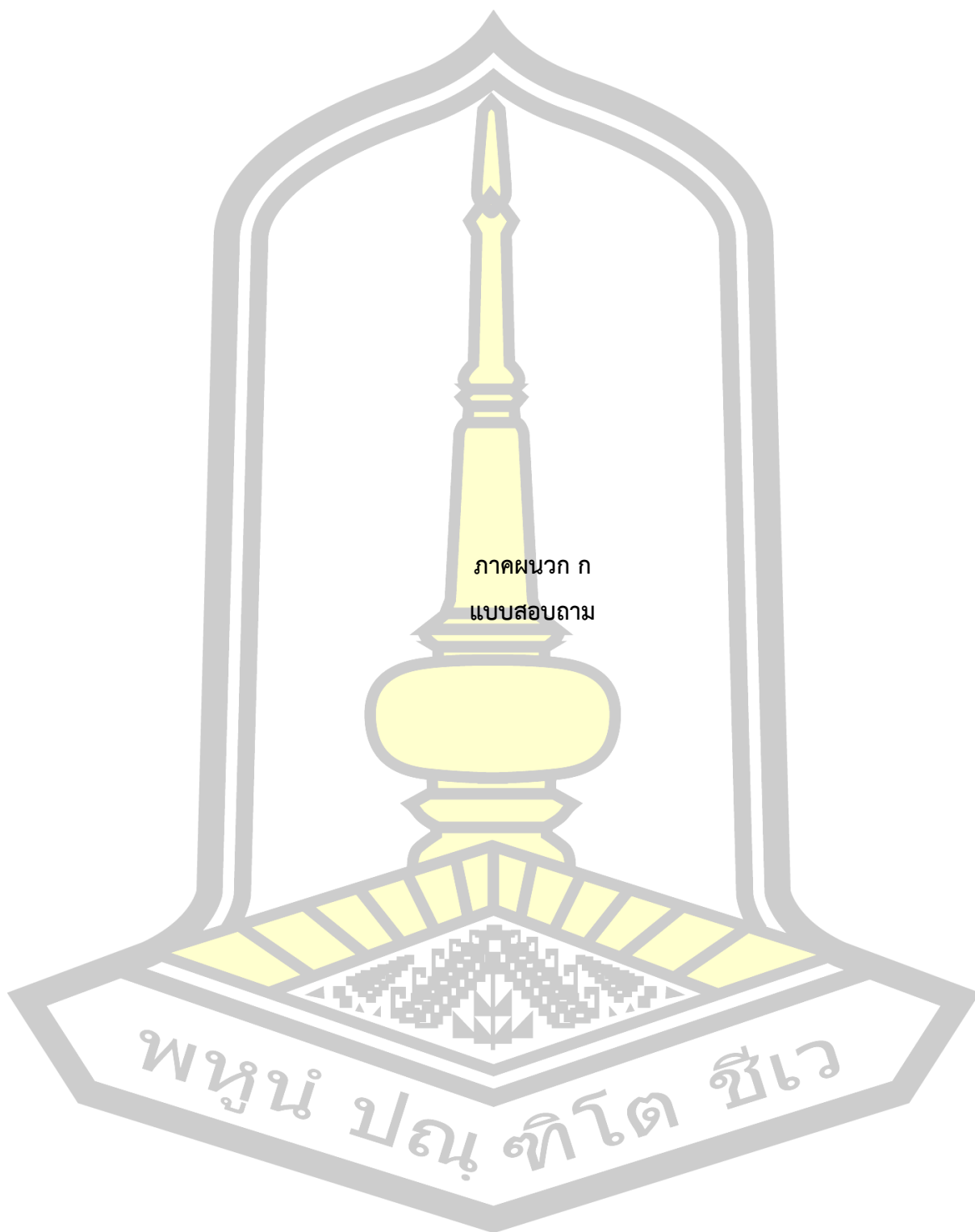

ภาคผนวก

พหุมนุ ปณ ทิโต ชีเว

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

พหุมนั ปณุ ทิโต ชีเว

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ

อำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 25 ข้อ

2. การตอบแบบสอบถามครั้งนี้ คำตอบของท่านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย กรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริงให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกข้อ ทุกตอน เพื่อให้การวิจัยนี้มีความเที่ยงตรง และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

3. โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามนี้จะถูกเก็บเป็นความลับ และการนำเสนอผลการวิจัยจะเสนอในภาพรวมเท่านั้น

4. หากท่านต้องการรับรายงานสรุปผลการวิจัย โปรดแนบชื่อและที่อยู่หรือนามบัตรของท่านมาพร้อมกับแบบสอบถามชุดนี้

( ) ต้องการ ( ) ไม่ต้องการ

5. หากท่านมีปัญหาหรือข้อสงสัยประการใดเกี่ยวกับแบบสอบถามฉบับนี้ โปรดติดต่อข้าพเจ้านายภาณุพงศ์ สุทธิประภา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทรศัพท์ 083-044-5690 หรือ E-mail address : panupongsutthiprapa@gmail.com

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถามตามความรู้สึกรของท่านตามความเป็นจริงมากที่สุด และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความกรุณาตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม

คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(โปรดใส่เครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ตรงกับท่านมากที่สุด)

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

น้อยกว่า 30 ปี

30 - 40 ปี

41 - 50 ปี

มากกว่า 50 ปี

3. สถานภาพ

โสด

สมรส

4. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าประถมศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา/ปวช.

อนุปริญญา/ปวส.

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ไม่มีรายได้

ไม่เกิน 5,000 บาท

5,001 - 10,000 บาท

10,001 - 15,000 บาท

15,000 - 20,000 บาท

มากกว่า 20,000 บาท

6. อาชีพ

เกษตรกรรม

ค้าขาย

ธุรกิจส่วนตัว

ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

พนักงานเอกชน

นักเรียน/นักศึกษา

แม่บ้าน

รับจ้าง

นักท่องเที่ยว

อื่น ๆ (ระบุ) .....

พูน ปรณ ทิโต ชีเว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทางการพัฒนาเส้นทาง
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม
(โปรดใส่เครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

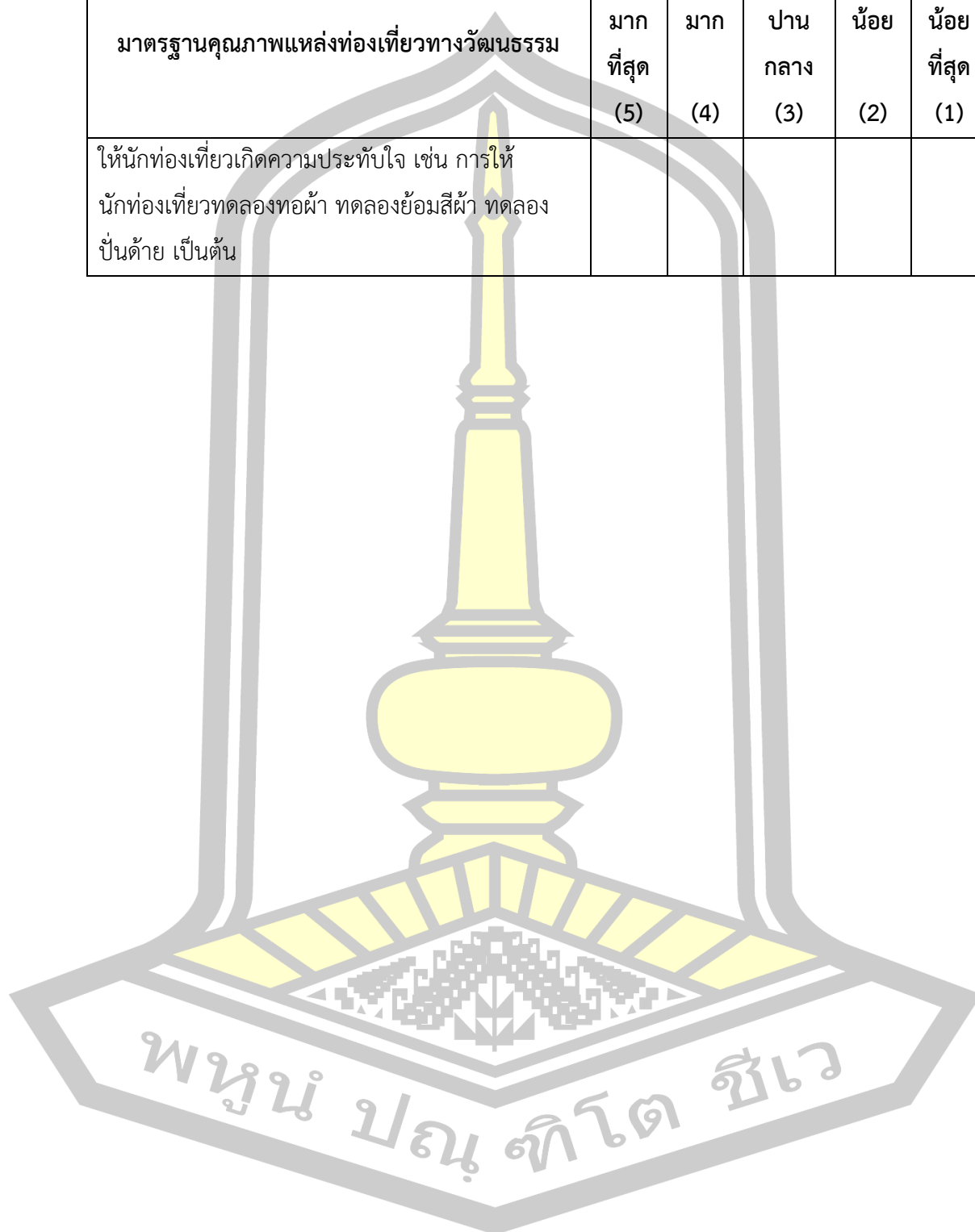
องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
สถานที่ท่องเที่ยว (Attractions)					
1. พื้นที่ท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน					
2. พื้นที่ท่องเที่ยวมีประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น					
3. พื้นที่ท่องเที่ยวสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมได้อย่างต่อเนื่อง					
การเข้าถึง (Access)					
4. นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย					
5. นักท่องเที่ยวสัมผัสและรับรู้ถึงรูปแบบต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวจากวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนอย่างเห็นได้ชัด					
6. นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสถึงแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนาตุ้มที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ					
ที่พัก (Accommodation)					
7. สถานที่พักแรมของนักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางมีความเหมาะสม และสร้างความประทับใจได้					
8. สถานที่พักมีสภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติ ได้สัมผัสถึงการเข้าถึงธรรมชาติอย่างแท้จริง					
9. สถานที่พักมีแสดงออกวิถีชีวิตและอารยธรรมท้องถิ่นอย่างมีเสน่ห์					

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
10. สถานที่พักมีการเก็บค่าที่พักตามความเหมาะสมกับการบริการและบรรยากาศที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้					
สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)					
11. นักท่องเที่ยวได้รับคุณประโยชน์ต่าง ๆ จากการท่องเที่ยวที่จับต้องได้อย่างเห็นได้ชัด					
12. นักท่องเที่ยวได้รับคุณประโยชน์ต่าง ๆ จากการท่องเที่ยวที่มองไม่เห็นเป็นตัวตนแต่สามารถรับรู้และสัมผัสได้					
13. นักท่องเที่ยวได้รับคุณประโยชน์ต่าง ๆ จากกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความโดดเด่นน่าสนใจ และเกิดความพึงพอใจ					
กิจกรรมท่องเที่ยว (Activities)					
14. มีกิจกรรมการดำเนินการของรูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ					
15. มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น					
16. กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดความประทับใจ และเกิดความเพลิดเพลินอารมณ์					

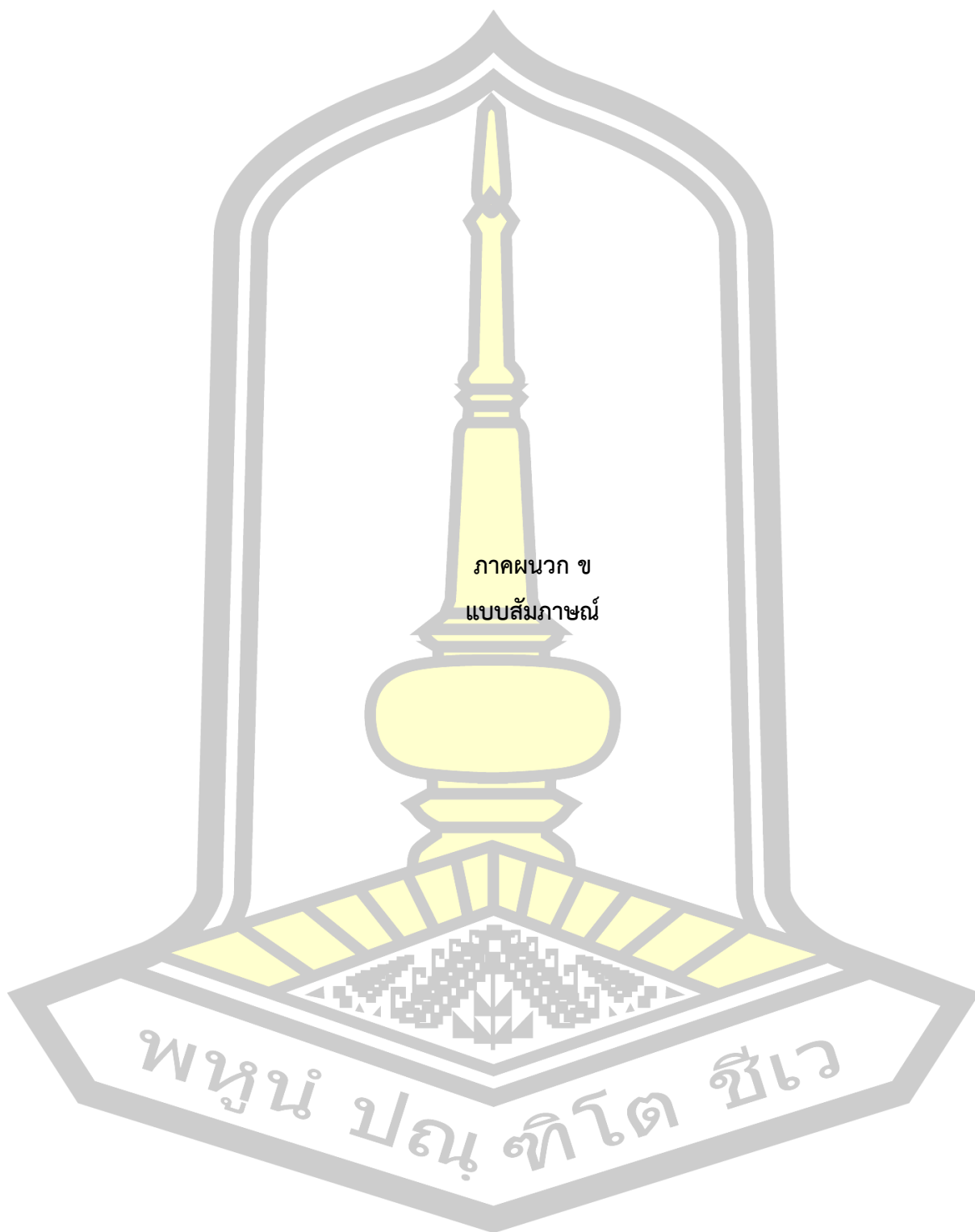
พหุบัณฑิต ชีวะ

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (Potential to attract tourism)					
17. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ					
18. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีรูปแบบการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้สึกชื่นชอบประทับใจและอยากเดินทางมาอีกครั้ง					
19. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่สร้างความรู้สึกดี และเข้าใจวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน จนเกิดการบอกเล่าปากต่อปากให้นักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ อยากมาสัมผัสการท่องเที่ยวของอำเภอนาดูน					
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (The potential to support tourism)					
20. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีความสามารถในการดูแลรับรองนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม					
21. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีสถานที่เหมาะสมรับรองนักท่องเที่ยวและเพียงพอ					
22. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องน้ำ และสถานที่จอดรถเพียงพอ					
ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (Potential in tourism management)					
23. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีความสามารถในการดำเนินงานจัดกิจกรรม และด้านอื่น ๆ ที่แสดงออกด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชัดเจน					
25. การจัดโปรแกรมท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ					

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ เช่น การให้นักท่องเที่ยวทดลองทอผ้า ทดลองย้อมสีผ้า ทดลองปั้นดิน เป็นต้น					

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

พหุบัณฑิตยาลัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ

อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2. การตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้ คำตอบของท่านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย กรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริงให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกข้อ ทุกตอน เพื่อให้การวิจัยนี้มีความเที่ยงตรง และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

3. โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง และข้อมูลที่ท่านตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะถูกเก็บเป็นความลับ และการนำเสนอผลการวิจัยจะเสนอในภาพรวมเท่านั้น

4. หากท่านมีปัญหาหรือข้อสงสัยประการใดเกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ โปรดติดต่อข้าพเจ้า นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทรศัพท์ 0830445690 หรือ E-mail address : panupongsutthiprapa@gmail.com

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ตามความรู้สึกรของท่านตามความเป็นจริงมากที่สุด และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความกรุณา ตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม

คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

(โปรดใส่เครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

น้อยกว่า 30 ปี

30 - 40 ปี

41 - 50 ปี

มากกว่า 50 ปี

3. สถานภาพ

โสด

สมรส

4. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าประถมศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา/ปวช.

อนุปริญญา/ปวส.

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

5. ตำแหน่งงาน

ภาครัฐ (โปรดระบุ).....

ภาคเอกชน (โปรดระบุ).....

นักท่องเที่ยว (โปรดระบุ จากจังหวัด).....

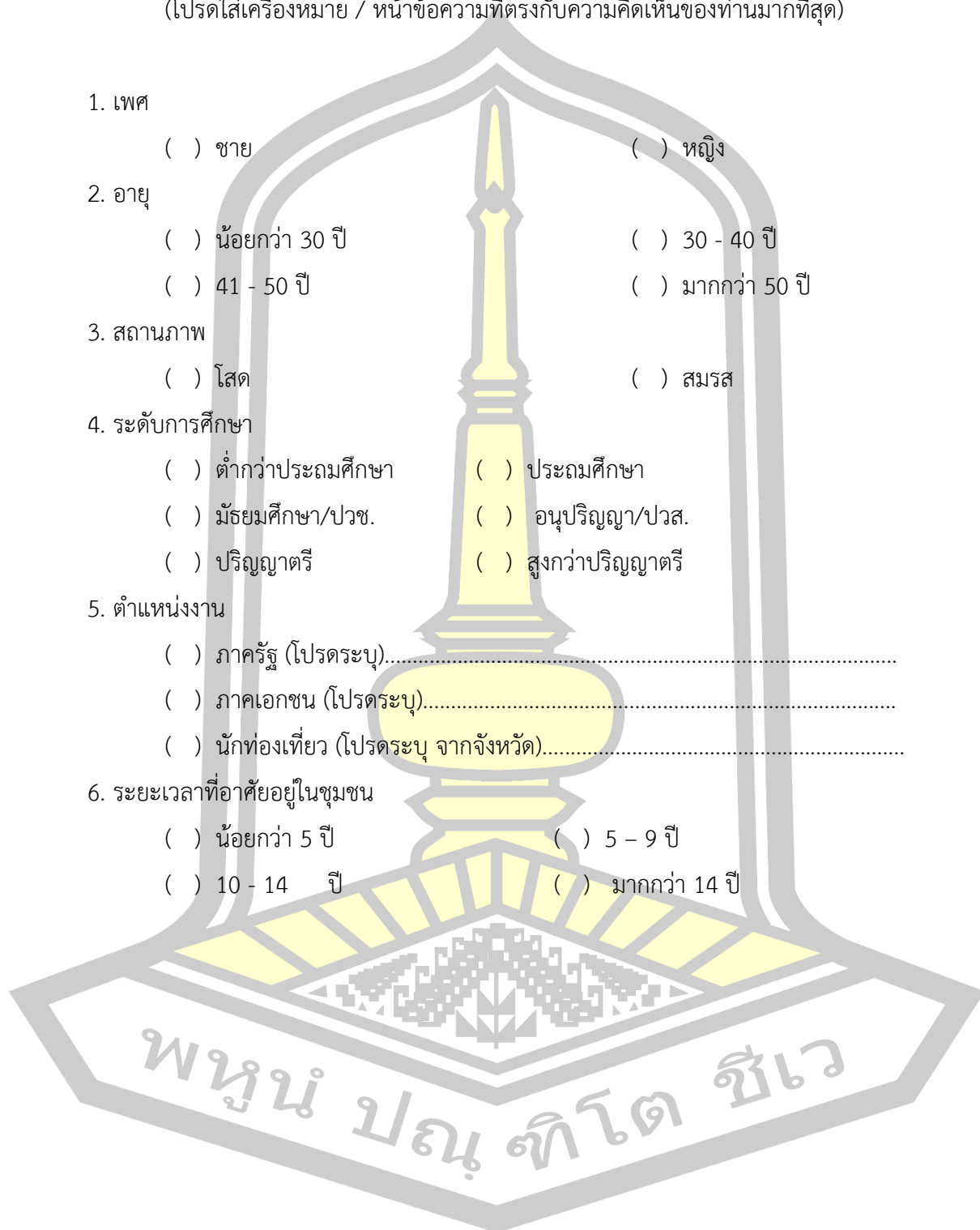
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

น้อยกว่า 5 ปี

5 - 9 ปี

10 - 14 ปี

มากกว่า 14 ปี

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทางการพัฒนาเส้นทาง
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
(โปรดใส่เครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

- 1) ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้ของชนบธรรมเนียม
ประเพณี

.....

.....

.....

- 2) ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

.....

.....

.....

- 3) ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม

.....

.....

.....

- 4) ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ด้านชนบธรรมเนียมประเพณี

.....

.....

.....

- 5) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ที่สามารถสืบค้นได้

.....

.....

.....

- 6) ความผูกพันต่อท้องถิ่น และการสำนึกรักบ้านเกิด

.....

.....

.....

7) ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น

ด้านศักยภาพในการรับรองด้านการท่องเที่ยว

1) ความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

2) ความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

3) ความสามารถในการรักษาความปลอดภัยของการท่องเที่ยว

4) ความหลากหลายของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ด้านศักยภาพในการบริการจัดการการท่องเที่ยว

1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่ท่องเที่ยว

3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

4) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว

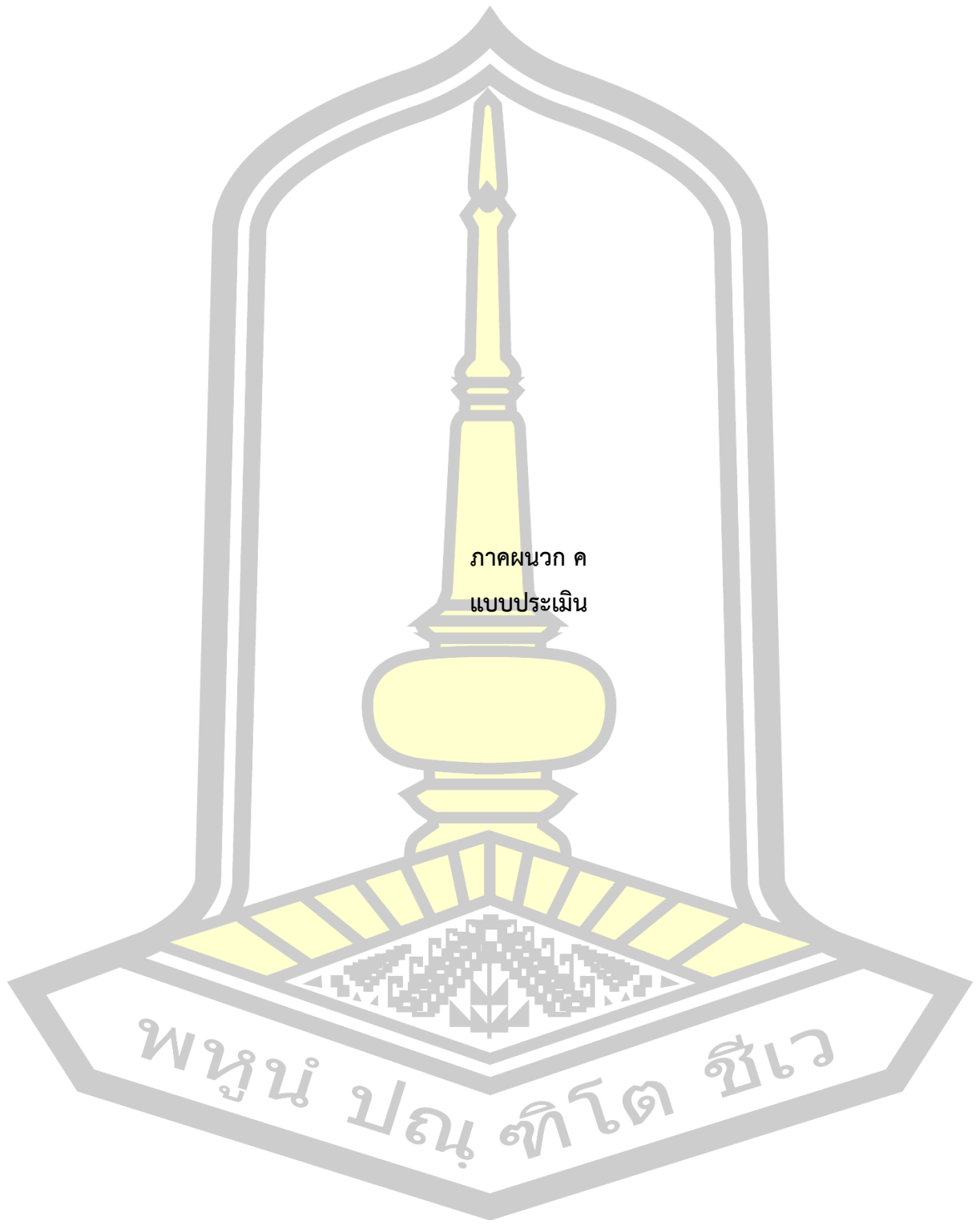
5) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

6) ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

7) การสร้างรายได้ของชุมชนจากการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

พหุบัณฑิต ชีวะ

ภาคผนวก ค
แบบประเมิน

พหุ ประทีป ชัยเว

แบบประเมินเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ

อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง

1. แบบประเมินองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ใช้ในการวัดค่าความมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวการประเมินองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (5As) ได้ประยุกต์มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) เพื่อเป็นตัวกำหนดศักยภาพในการรองรับ ในรูปแบบ Rating Scale กำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แล้ววิเคราะห์ผลแบบ Weight Sum Analysis มีค่าคะแนนดังนี้

ระดับค่ามากที่สุด	คิดเป็น 5 คะแนน
ระดับค่ามาก	คิดเป็น 4 คะแนน
ระดับค่าปานกลาง	คิดเป็น 3 คะแนน
ระดับค่าน้อย	คิดเป็น 2 คะแนน
ระดับค่าน้อยที่สุด	คิดเป็น 1 คะแนน

ในการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวไหมโบราณในเขตอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามครั้งนี้ จะคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นและมีศักยภาพความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใช้วิธีการคัดเลือกโดยคิดจากค่าคะแนนรวมของมรดกวัฒนธรรมที่มีค่า คะแนนที่มีคะแนนตั้งแต่ 15 คะแนนหรือร้อยละ 60 ขึ้นไป จะถูกคัดเลือกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ้าไหมโบราณในครั้งนี้

2. หากท่านมีปัญหาหรือข้อสงสัยประการใดเกี่ยวกับแบบประเมินฉบับนี้ โปรดติดต่อข้าพเจ้านายภาณุพงศ์ สุทธิประภา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทรศัพท์ 0830445690 หรือ E-mail address : panupongsutthiprapa@gmail.com

นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม

คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แบบประเมินองค์ประกอบของการท่องเที่ยว

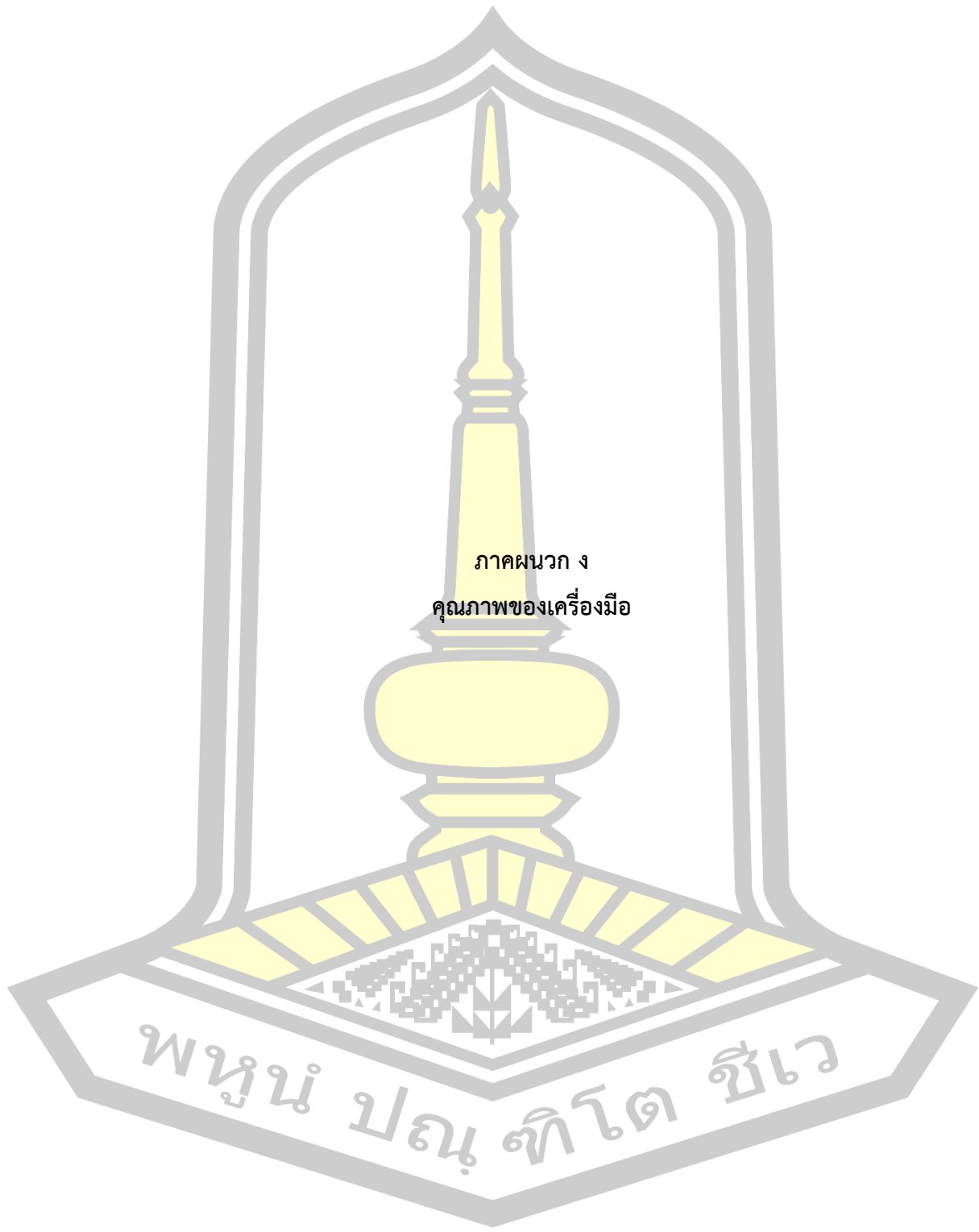
ที่	แหล่งท่องเที่ยวใหม่โบราณ	เกณฑ์ 1	เกณฑ์ 2	เกณฑ์ 3	เกณฑ์ 4	เกณฑ์ 5	คะแนน	ผลการ คัดเลือก
1	บ้านหนองคู							
2	บ้านหนองโนใต้							
3	บ้านหนองโจ้ว							
4	บ้านดงน้อย							
5	บ้านหนองพอก							
6	บ้านคำแก้ว							
7	บ้านศรีอูชูด							
8	บ้านดงบัง							
9	บ้านหนองผง							
10	บ้านหนองโสกม่วง							
11	บ้านโนนสะอาด							
12	บ้านหนองบัวน้อย							
13	บ้านโนนเขวา							

*หมายเหตุ :

- เกณฑ์ 1 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)
- เกณฑ์ 2 สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility)
- เกณฑ์ 3 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)
- เกณฑ์ 4 ที่พัก (Accommodation)
- เกณฑ์ 5 กิจกรรมต่าง ๆ (Activity)

- คะแนนรวมที่มีคะแนนตั้งแต่ 15 คะแนนหรือร้อยละ 60 ขึ้นไป จะถูกคัดเลือกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ้าไหมโบราณในครั้งนี้

พูน ปรุ ทิโต ชีเว

ภาคผนวก ง
คุณภาพของเครื่องมือ

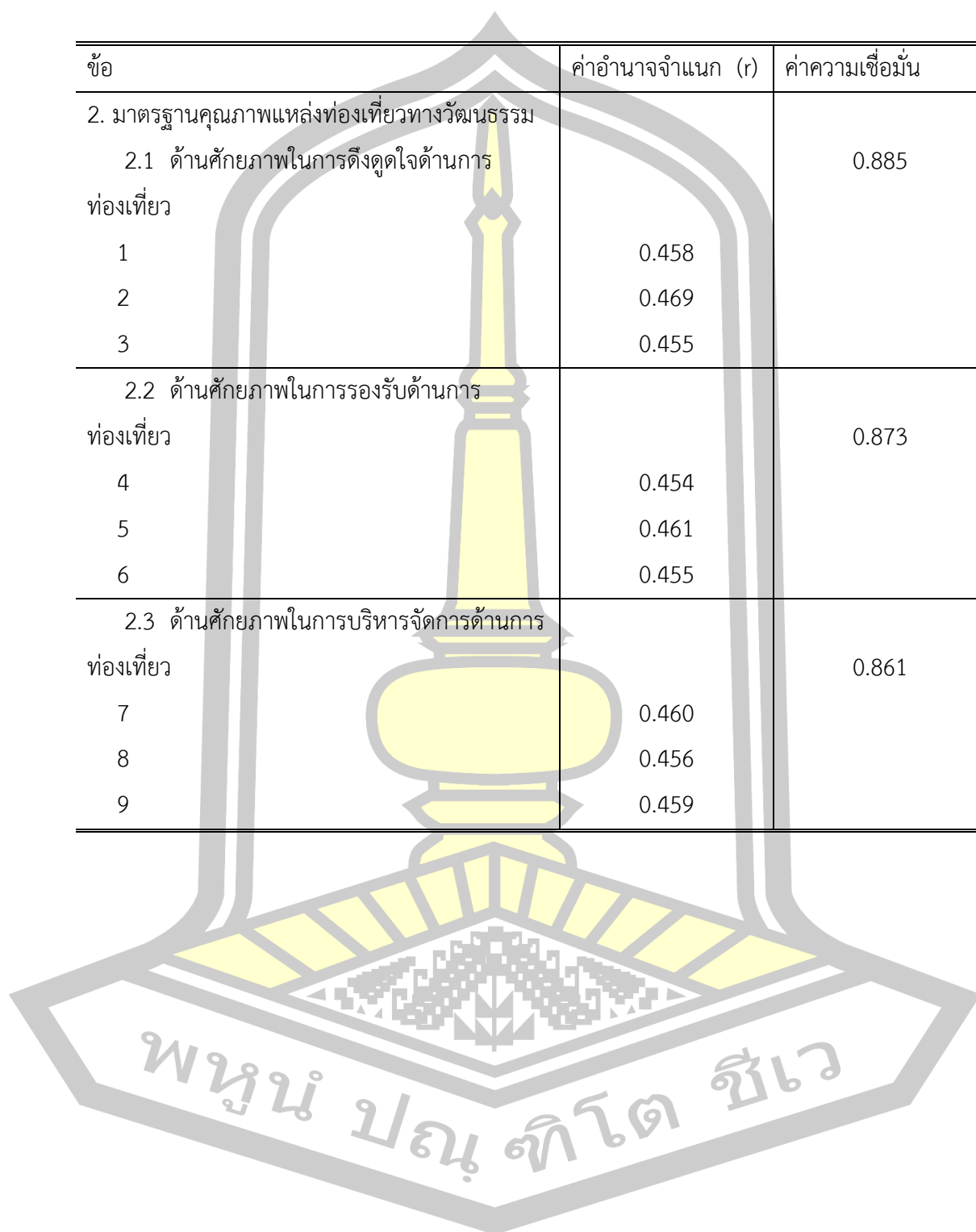
พหุ ประยูร จุฬาลงกรณ์

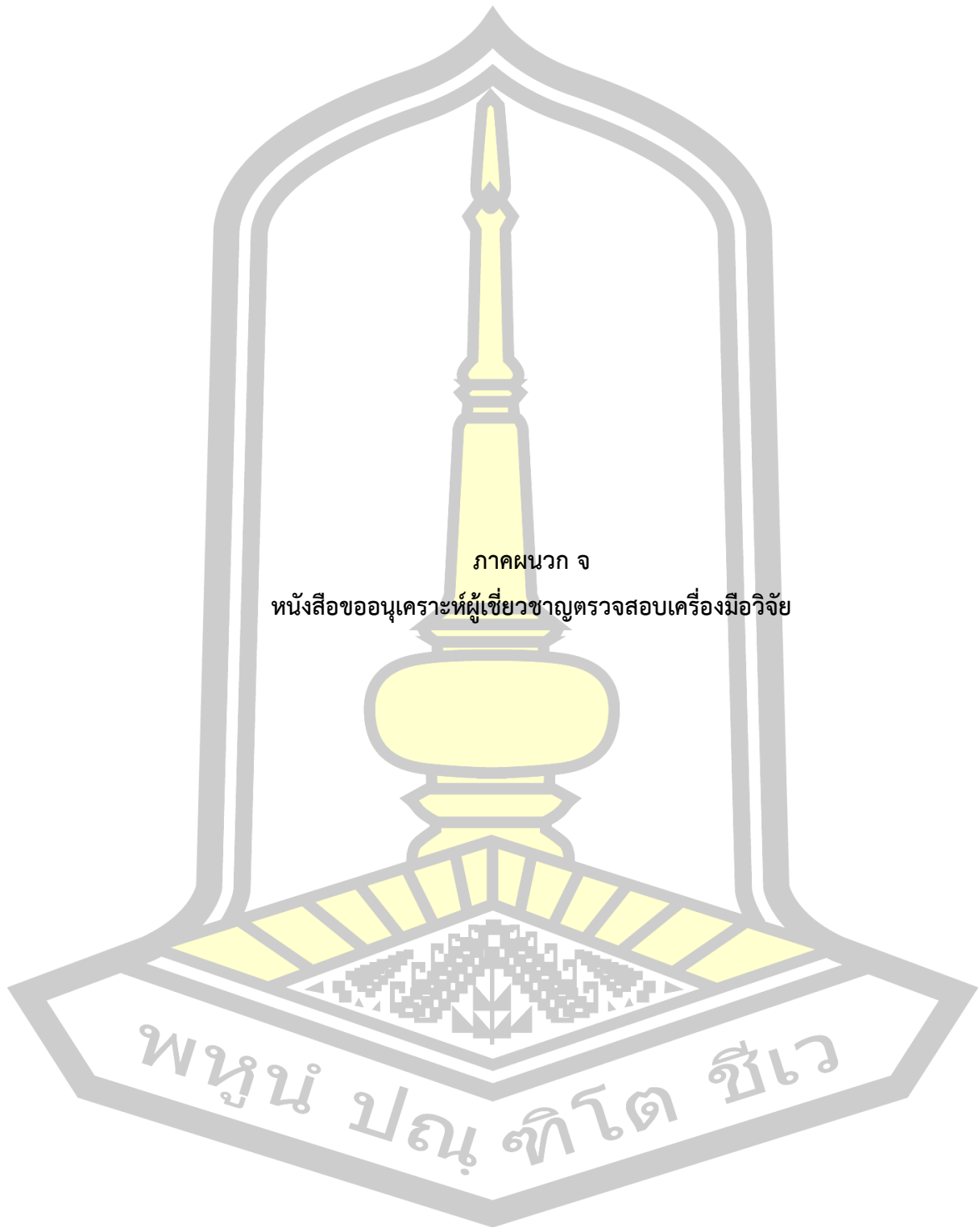
ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความเชื่อมั่น
1. องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว		
1.1 ด้านสถานที่ท่องเที่ยว		0.809
1	0.460	
2	0.454	
3	0.458	
1.2 ด้านการเข้าถึง		0.717
4	0.460	
5	0.468	
6	0.595	
1.3 ด้านที่พัก		0.877
7	0.455	
8	0.451	
9	0.458	
10	0.460	
1.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก		0.877
11	0.465	
12	0.451	
13	0.453	
1.5 ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว		0.880
14	0.458	
15	0.455	
16	0.454	

ตาราง 12 (ต่อ)

ชื่อ	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความเชื่อมั่น
2. มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม		
2.1 ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว		0.885
1	0.458	
2	0.469	
3	0.455	
2.2 ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว		0.873
4	0.454	
5	0.461	
6	0.455	
2.3 ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว		0.861
7	0.460	
8	0.456	
9	0.459	

ภาคผนวก จ

หนังสือขออนุญาตผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

พหุ ประถม ทิโต ชีเว

ที่ ฮว 0605.17(3)/003

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

10 มกราคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ เจษภฎลักษณ์ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง "แนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ้าไหมโบราณ อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ้าไหมโบราณ อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้ คณะได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านงานวิจัยเป็นอย่างดี

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินงานศึกษาวิจัยลุล่วงไปได้ด้วยดี คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจเนื้อหาแบบสอบถามเพื่อนิสิตจะได้นำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป ทั้งนี้ คณะมอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการและได้แนบบแบบสอบถามตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปoom หงษ์สุวรรณ)
คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักงานคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0763

ที่ ฮว 0605.17(3)/004

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

10 มกราคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสุธิตา บุรีวัฒนันต์ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “แนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้ คณะได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านงานวิจัยเป็นอย่างดี

ในกรณีนี้ เพื่อให้การดำเนินงานศึกษาวิจัยลุล่วงไปได้ด้วยดี คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจเนื้อหาแบบสอบถามเพื่อ นิสิตจะได้นำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป ทั้งนี้ คณะมอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการและได้แนบบแบบสอบถามตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปทุม หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักงานคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0763

ที่ ฮว 0605.17(3)/005

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

10 มกราคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร ทิพย์ศรี (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสนิสิต 62011080001 สาขาวิชา การจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ ในหัวข้อเรื่อง “แนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคู จังหวัด มหาสารคาม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ้าไหม โบราณ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้ คณะได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ด้านงานวิจัยเป็นอย่างดี

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินงานศึกษาวิจัยลุล่วงไปได้ด้วยดี คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจเนื้อหาแบบสอบถาม เพื่อนิสิตจะได้นำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป ทั้งนี้ คณะขออภัยให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 0830445690 เป็นผู้ดำเนินการและได้แบบสอบถามตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

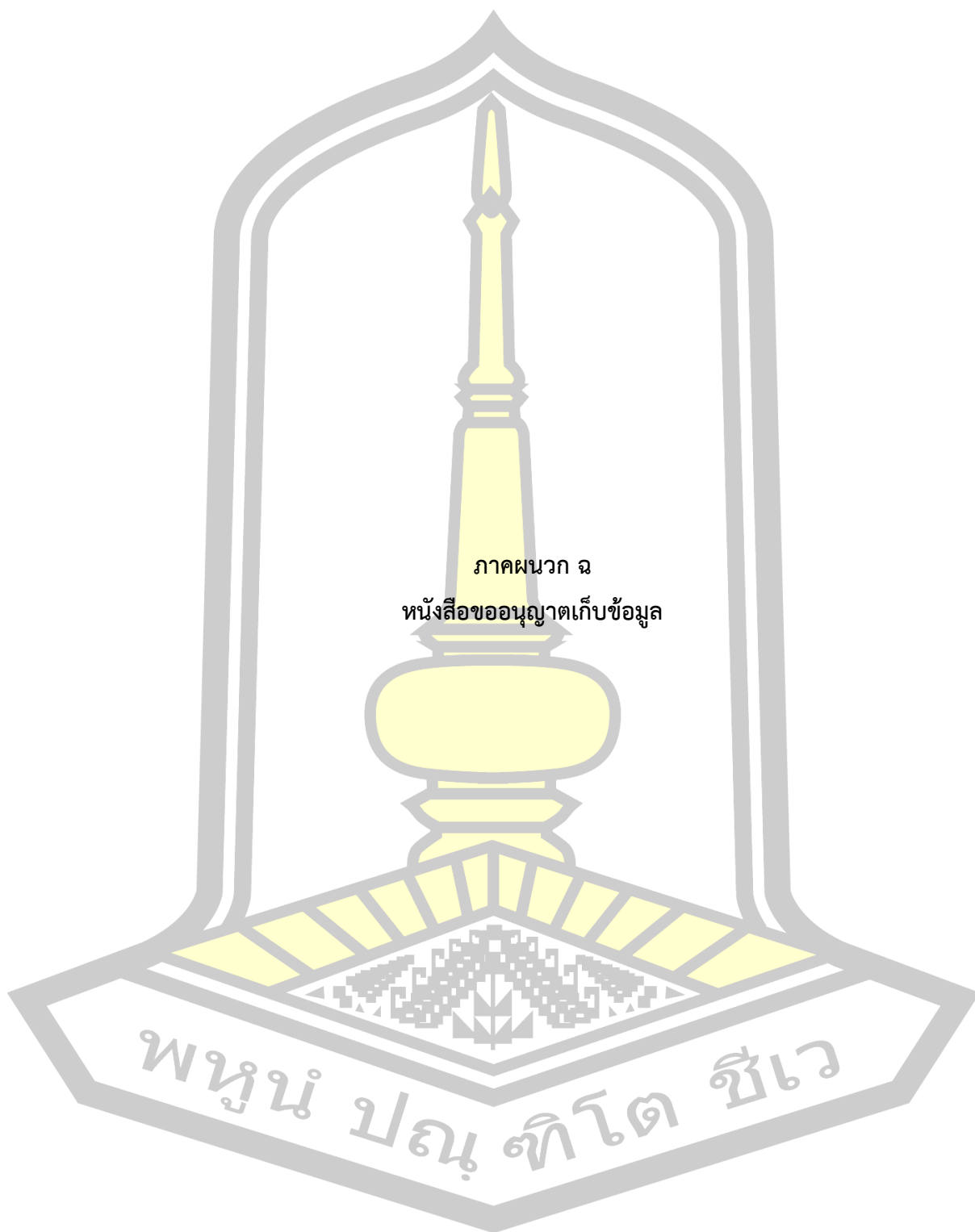
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปรุ้ม หงษ์สุวรรณ)
คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักงานคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0763

ภาคผนวก ฉ
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

พหุจน์ ปณฺ ทิโต สีเว

ที่ อว 0605.17(3)/277

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

2๑ กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย

เรียน คุณนิศารัตน์ แสนใหม่

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง "แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม" ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในกรณีนี้ คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า หน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 30445690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปoom หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0762

ที่ อว 0605.17(3)/ 2๗๘

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

2๐ กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย

เรียน คุณทวี เกไธสง

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งมีสติก่าตั้งดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง "แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาตุ่น จังหวัดมหาสารคาม" ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในการนี้ คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปฐม หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0762

ที่ อว 0605.17(3)/279

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

2๐ กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาระและลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งมีนิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง "แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม" ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในกรณีนี้ คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาระและลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปรุ้ม หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0762

ที่ ฮว 0605.17(3)/2 ๕๐

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

2๐ กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนาสวนประชาสรรค์

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาสวน จังหวัดมหาสารคาม” ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในการนี้ คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปฐุม ทงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0762

ที่ อว 0605.17(3)/281

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

2๐ กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย

เรียน รองประธานเครือข่ายไอทีอปมหาสารคาม

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม” ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในกรณีนี้ คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปฐม หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0762

ที่ อว 0605.17(3)/2 ๕2

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

2๐ กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย

เรียน ประธานหอการค้าจังหวัดมหาสารคาม

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งมีสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง "แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม" ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในการนี้ คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปฐุม หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0762

ที่ อว 0605.17(3)/283

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

2๐ กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย

เรียน ประธานกรรมการสโมสรไลน์ออน มหาสารคาม

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาหวาย จังหวัดมหาสารคาม” ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในการนี้ คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปฐุม หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0762

ที่ อว 0605.17(3)/2 ๕4

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

2๖ กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย

เรียน ประธานกรรมการบริษัท ฟิวส์ไอเอกาไนซ์กรุ๊ปจำกัด มหาสารคาม

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม” ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในกรณีนี้ คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปoom หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0762

ที่ อว 0605.17(3)/285

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย
เรียน ประธานกรรมการบริษัททัวร์โออีรินทร์ทัวร์ มหาสารคาม

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาคนูน จังหวัดมหาสารคาม” ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในกรณีนี้ คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปรุ้ม หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0762

ที่ อว 0605.17(3)/286

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

2๐ กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย
เรียน ประธานกรรมการบริษัททัวร์วิเศษรักทัวร์

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม” ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

ในกรณีนี้ คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปฐม หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักบัณฑิตศึกษา คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม
โทรศัพท์ 0 4397 0762

ที่ อว 0605.17(3)/ 2๕๖๖

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม
44000

2๐ กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย

เรียน ผู้ใหญ่บ้านหนองผาง

ด้วยนายภาณุพงศ์ สุทธิประภา นิสิตระดับปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต 62011080001 สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งนิสิตกำลังดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง "แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม" ทั้งนี้ คาดว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต อาจารย์ และผู้สนใจเป็นอย่างยิ่ง

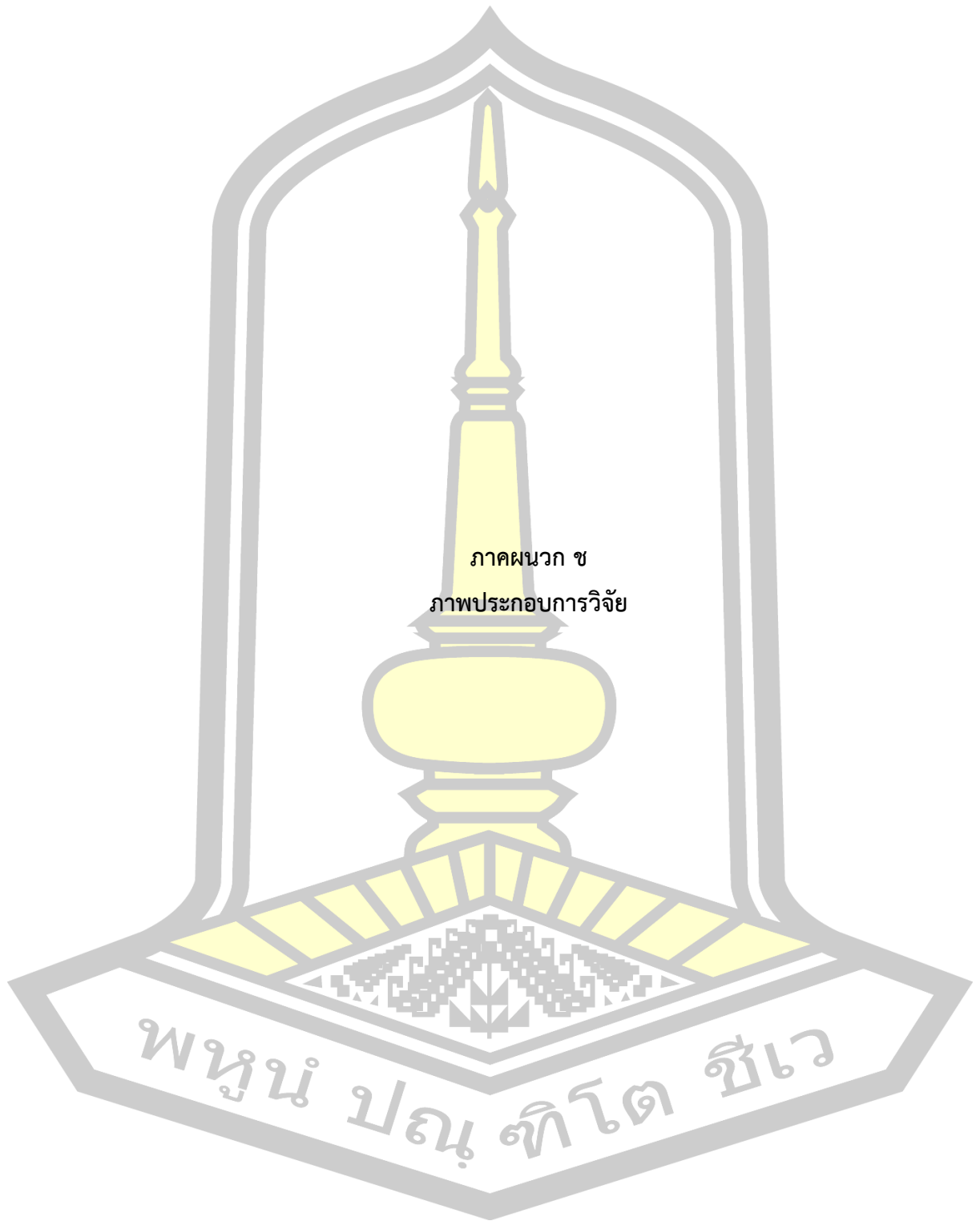
ในการนี้ คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความพร้อมและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงขออนุญาตสัมภาษณ์และลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามวิจัย ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา หมายเลขติดต่อ 08 3044 5690 เป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ปฐุม หงษ์สุวรรณ)

คณบดีคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาคผนวก ช
ภาพประกอบการวิจัย

พหุจน์ ปณฺ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบ 59 สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมผ้าไหมใน 8 หมู่บ้าน

ภาพประกอบ 60 สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมผ้าไหมใน 8 หมู่บ้าน

ภาพประกอบ 61 สัมภาษณ์ร้านขายผ้าไหมใน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ภาพประกอบ 62 สัมภาษณ์ตัวแทนสโมสรไลน์ออน

ภาพประกอบ 63 กิจกรรมภายในหมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ

ภาพประกอบ 64 นักท่องเที่ยวเรียนรู้การทอผ้าไหมโบราณ

ภาพประกอบ 65 นักท่องเที่ยวเรียนรู้การเลี้ยงไหม

ภาพประกอบ 66 นักท่องเที่ยวชมการทอผ้าไหมโบราณ

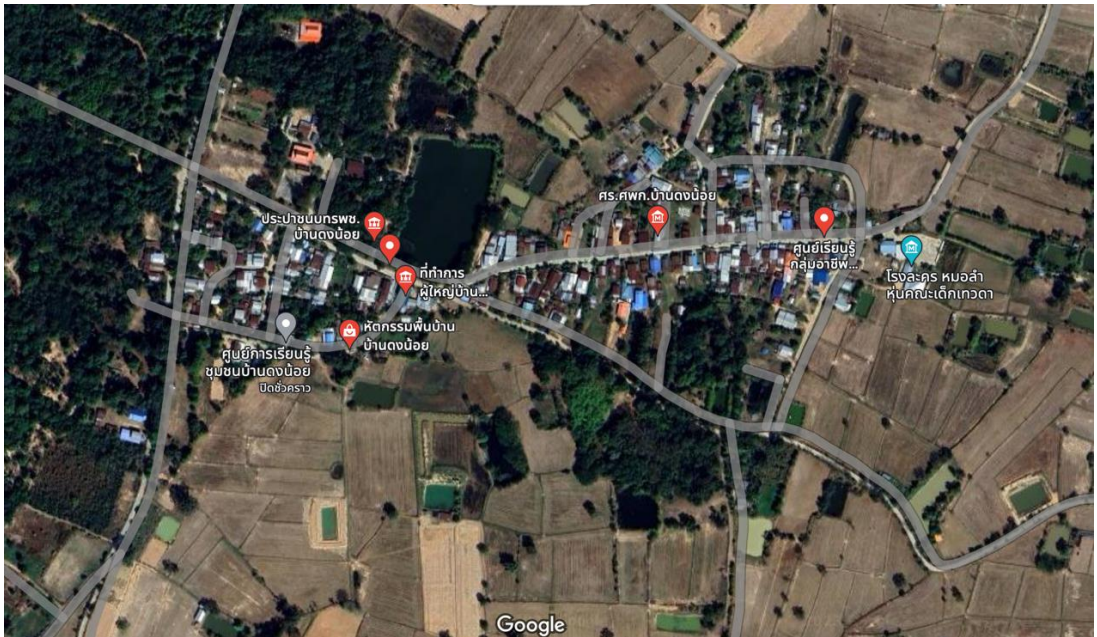

ภาพประกอบ 67 ภาพถ่ายทางอากาศบ้านหนองโนใต้

ภาพประกอบ 68 ภาพถ่ายทางอากาศบ้านหนองคู

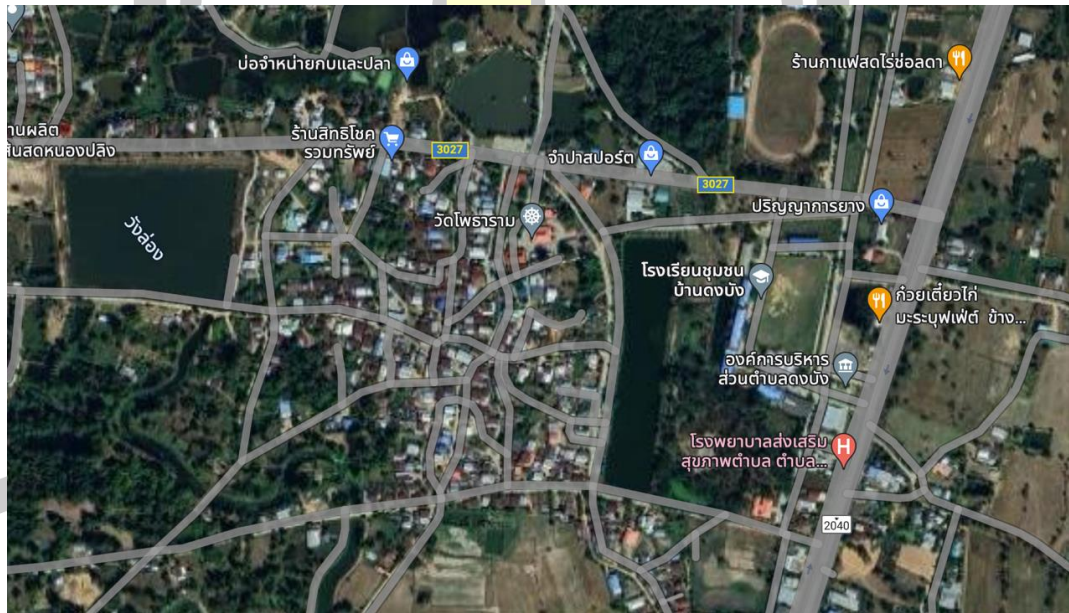
ภาพประกอบ 69 ภาพถ่ายทางอากาศบ้านดงน้อย

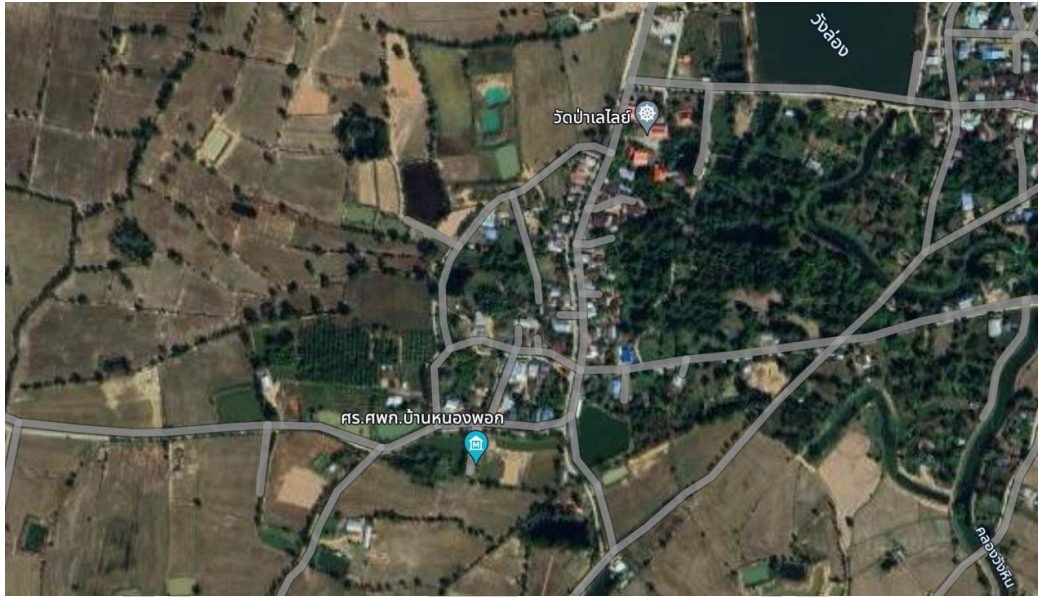
ภาพประกอบ 70 ภาพถ่ายทางอากาศบ้านคำแก้ว

ภาพประกอบ 71 ภาพถ่ายทางอากาศบ้านหนองผิง

ภาพประกอบ 72 ภาพถ่ายทางอากาศบ้านดงบัง

ภาพประกอบ 73 ภาพถ่ายทางอากาศบ้านหนองพอก

ภาพประกอบ 74 ภาพถ่ายทางอากาศบ้านหนองโนใต้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายภาณุพงศ์ สุทธิประภา
วันเกิด	วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2539
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 14 ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44110
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ประกอบธุรกิจส่วนตัว
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ร้านพยัคฆ์พันธุ์ไม้
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2562 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2566 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พจนัน ปณฺ ทิโต ชีเว